

TINTILINIĆ

Školski list Osnovne škole Gruda, broj 25, veljača 2026.

**Vjeronaučni
kutak**

Stara zanimanja

**Naše Škatulice: klapa i
zadruga**

Putopis

Konavoski đir

Tema broja: AI U ŠKOLI

ŠKOLSKI LIST TINTILINIĆ

OŠ Gruda, Gruda 65

20215 Gruda

VODITELJ NOVINARSKE GRUPE:

Ana Veselić, pedagoginja

UREDNIKA:

Karla Radoš, 7.b

LEKTORI:

Paulina Kisić Pendo, prof.

Marijana Šerkić Despot, prof.

NASLOVNA STRANICA:

Fotografije Škatulice - voditeljica klape

nastavnica Sanja Kovačić i voditeljica

zadruga Marija Prlenda

MENTOR:

Mia Lazo, prof.

UREDNIŠTVO:

Paulina Kisić Pendo, prof.

Marijana Šerkić Despot, prof.

Jelena Letunić, dip. knjižničar

Marija Prlenda, prof.

Sanja Kovačić, prof.

Božimir Previšić, vjeroučitelj

Karla Radoš, 7. b

Mihaela Mihatović, 5. a

Iva Salatić, 6. a

Katarina Vulić, 6. a

Josipa Barbir, 7. b

Ana Đuratović, 6. b

Anđela Kralj, 7. a

Dragi čitatelji,
pred vama je novi broj školskog lista koji donosi dio našega svakodnevnog školskog života – učenja, druženja, stvaranja i zajedničkih uspjeha. Posebno me raduje što su u njegovu nastanku sudjelovali učenici, jer upravo njihov pogled, kreativnost i ideje daju ovom listu posebnu vrijednost. Naša novinarska grupa i ove je godine pripremila pregršt zanimljivih i poučnih tema. Škola je mjesto znanja, ali i mjesto u kojem se uče vrijednosti – poštovanje, odgovornost, suradnja i uvažavanje različitosti.

Ponosna sam na naše učenike koji se trude, uče i rastu, kao i na djelatnike koji ih s predanošću vode i podržavaju. Zahvaljujem pedagoginji, učiteljima i učenicima urednicima na uloženom trudu, kreativnosti i odgovornosti u pripremi ovoga školskog lista. Njihov rad pokazuje koliko je važno dati učenicima priliku da izraze svoje mišljenje, razvijaju vještine i aktivno sudjeluju u životu škole. Neka ovaj list bude poticaj za daljnje stvaranje, izražavanje i zajedništvo. Želim vam zabavno i ugodno čitanje.

Ravnateljica: Zdenka Pivčić

SADRŽAJ:

TEMA BROJA: UMJETNA INTELIGENCIJA I ŠKOLA	3
KONAVOSKI ĐIR	14
STARA ZANIMANJA	37
NAŠE ŠKATULICE	40
KUTAK STRUČNE SLUŽBE	44
LEKTIRA	48
LIDRANO	49
LITERARNI RADOVI	59
PEDAGOŠKE RADIONICE	63
PUTOPIS	67
VJERONAUČNI KUTAK	71
WEB STRANICA OSNOVNE ŠKOLE	78
STRIPOVI	84

Tema broja: Umjetna inteligencija

AI u razredu

DAN KADA JE AI BIO UČITELJ U RN

Danas je dan D jer velika je promjena uvedena u naš drugi razred.

Ulazi učiteljica i predstavlja učitelja AI Mirka. Neobično, govori i maše čudnim rukama. Pozdravio nas je i zamolio da se predstavimo. Iza svakog predstavljanja čulo se neko šištanje. Vjerojatno procesuirao podatke - sjedi u drugoj klupi, do prozora, zove se Iva, ženski spol, plave oči, kovrčava kosa i odlična učenica - to sam ja, Iva ili ŠPP5IV, gdje je ŠŠP kod AI učitelja, broj 5 mjesto gdje sjedim i IV – moji inicijali.

Počeo jedan dan s AI

Nakon školskog zvona ušla je Marija u razred. Ispričala se što kasni jer je bila na dopunskoj iz Matematike. Učitelj AI nije joj opravdao sat, jer to nije u bazi podataka. Marija se pokušala ponovno ispričati i čula sam hladni ton kako mu je žao.

Počeo je prvi sat Hrvatskoga jezika. Učitelj Mirko kaže kako je općenito nezadovoljan razinom znanja učenika na testu. Ustaje Davor i kaže: „Učitelju ovo ste pogrešno vrednovali.“ Učitelj je detektirao sljedeće: „Nisam. Rukopis je nečitak, prisutna je neka mrlja i zato ne priznajem dva boda za rješenje zadatka“. AI nema suosjećanja, dijete je povrijeđeno jer je disleksija u pitanju. Počelo je plakati, nato AI ukaže učeniku: „Plakao si 1 min to su dvije maramice“. To je isprovociralo učenika Mata, koji se počeo rugati Davoru što plače. Učenici su vikali „Nemoj se rugati Mato!“. AI je zaključio kako mora provjeriti što to znači ruganje pa će Marku naknadno objasniti.

Učenica Nikolina je također povrijeđena jer je dobila ocjenu 1. Učitelj AI joj govori: „Ti si glupa, tvoj IQ je 90.“ Istrčala je van, povrijeđena i tužna, bez razumijevanja što je to IQ, shvativši da je to nešto na njoj loše. Učitelj AI je zvao osiguranje i učenica se vratila. Nema isprike ni razgovora.

Mali odmor kojem se radujemo, a dobili smo uputu sada se možete nasmijati do 8.50.

Kako će biti na drugom satu?

Matematika je počela te pitamo AI učitelja rješavamo li dužim ili kraćim putem. Nije dao odgovor, ali je zato ocijenio pismene zadatke po broju riječi u objašnjenju. Neobičan kriterij vrednovanja, mislim ja. Mato se opet buni i uzbuđeno govori kako je njegov zadatak točan, a nije dobio ni pola boda. AI učitelj govori: „Vaš sistem luči previše hormona stresa. Ne postoji vrednovanje s pola boda.“ Mato nezadovoljan, ali šuti jer ne razumije što je to hormon stresa.

Nakon Matematika Priroda i društvo

Vukovar- grad heroj , ali AI ne razumije kako su skoro nenaoružani Vukovarci uspjeli ponovno vratiti grad u svoje ruke. AI: „To je nemoguće, JNA je bila dobro naoružana.“ Mario mu kaže: „Svoje se brani srcem“. To nije oružje javi se AI. Mario odustaje, jer empatija nije dio programa AI-a.

Što li će biti na Tjelesnom odgoju?

AI ne vježba tjelesni odgoj: već netko od učenika izvodi vježbe. Marije ne može vezati vezice - konavoski špigete, a AI će: „Ne postoje špigete“. Marija je zbunjena. Ne shvaća taj program AI učitelja. Zato joj Darija pomaže.

A što s dodatnom nastavom?

Učenici su se oprostili od AI učitelja - bez osmijeha, sa čudnim osjećajem koji bi mogli nazvati nelagoda. Dopunska iz Hrvatskog jezika: učenici Niko i Nina rade plakat o konavoskim legendama. Ali AI pita: „Što su to legende? - smeće za AI, neprovjereno, neistinito, ne razvija preciznost , jednoznačnost, upotrebljivost, pouzdanost i sl. Učenici su napustili sat razočarani.

Što smo naučili?

Umjetna inteligencija ulazi u sve dijelove našeg život, pa tako i u školu. No može li AI zamijeniti pravog učitelja.

AI bot nema prave osjećaje poput podrške, suosjećanje, humor i sl. prema učenicima. On nema sposobnost razumjeti humane vrijednosti. Umjetna inteligencija je precizna i točna, ali recite tko bi propustio dati učeniku pola boda u testu.

Iva Salatić, 6. a.

Tehnologija za i protiv

Svi govore kako tehnologija posebno mobiteli, kvare djecu – „toj djeci ispast će oči koliko gledaju u mobitel.“

Tema utjecaja tehnologije, posebice mobitela i drugih digitalnih uređaja, na djecu je postala vrlo popularna, a mišljenja o tome su podijeljena. Mnogi roditelji i stručnjaci za obrazovanje strahuju da bi prekomjerno korištenje mobitela moglo negativno utjecati na djecu, izazivajući probleme poput smanjenja koncentracije, pogoršanja socijalnih vještina, pa čak i fizičkih problema poput problema s očima zbog dugotrajnog gledanja u ekrane.

Pitali smo AI kako ona vidi ulogu Chat gpt –a.

Kako AI poput ChatGPT-a može igrati ulogu u obrazovanju?

AI, i posebno ChatGPT, može imati značajnu ulogu u obrazovnim procesima, ako se koristi na odgovoran način. Umjesto da negativno utječe na djecu, kao što se to često spominje u kontekstu mobitela, AI može biti alat koji doprinosi boljem učenju, personalizaciji nastave, pružanju podrške učiteljima, kao i učenju novih vještina. Na primjer, ChatGPT može pomoći u učenju jezika, matematike, povijesti ili drugih predmeta. Uz to, može pružiti odgovore na pitanja, objašnjavati komplicirane koncepte i čak pomoći učenicima u razvoju kritičkog razmišljanja i kreativnosti.

No, ključ je u načinu na koji se tehnologija koristi. Ako se koristi kao podrška, a ne kao zamjena za tradicionalne metode, AI može postati snažan alat. Također, važno je pratiti kako djeca koriste ove tehnologije kako bi se osigurao njihov zdrav razvoj.

Navedi nam zemlje koje su uvele AI u škole i njihova iskustva:

Jedna od zemalja koja je ranije uvela korištenje AI u obrazovnom sustavu je Estonija. Estonija je poznata po tome što je digitalno napredna, a tehnologija igra ključnu ulogu u obrazovnom sustavu. Estonske škole već koriste razne digitalne alate, uključujući AI, za personalizaciju nastave i pomoći učiteljima da bolje prate napredak svojih učenika.

Estonija je pokrenula projekte uvođenja AI u škole kako bi se olakšalo učenje, posebno u nastavi matematike i programiranja. Na primjer, Estonska akademija za digitalne vještine surađuje s osnovnim školama u uvođenju alata temeljenih na AI-u koji pomažu djeci učiti kodiranje i rješavanje matematičkih problema.

Iskustva su pokazala da, uz odgovarajuću obuku učitelja i pažljivo planiranje, AI može biti koristan alat za povećanje motivacije učenika i osiguranje da djeca dobivaju personalizirani pristup učenju. Također, AI može pomoći učiteljima u administrativnim zadacima, što im omogućuje više vremena za interakciju s učenicima. Naravno, važno je da se i dalje održava ravnoteža između tehnologije i tradicionalnih metoda obrazovanja.

Zaključak:

Tehnologija, uključujući mobitele i AI, može imati negativne učinke na djecu ako se koristi prekomjerno i na neadekvatan način. Ključ je u umjerenosti, pozitivnom stavu, empatiji te obrazovanju o odgovornom korištenju tehnologije.

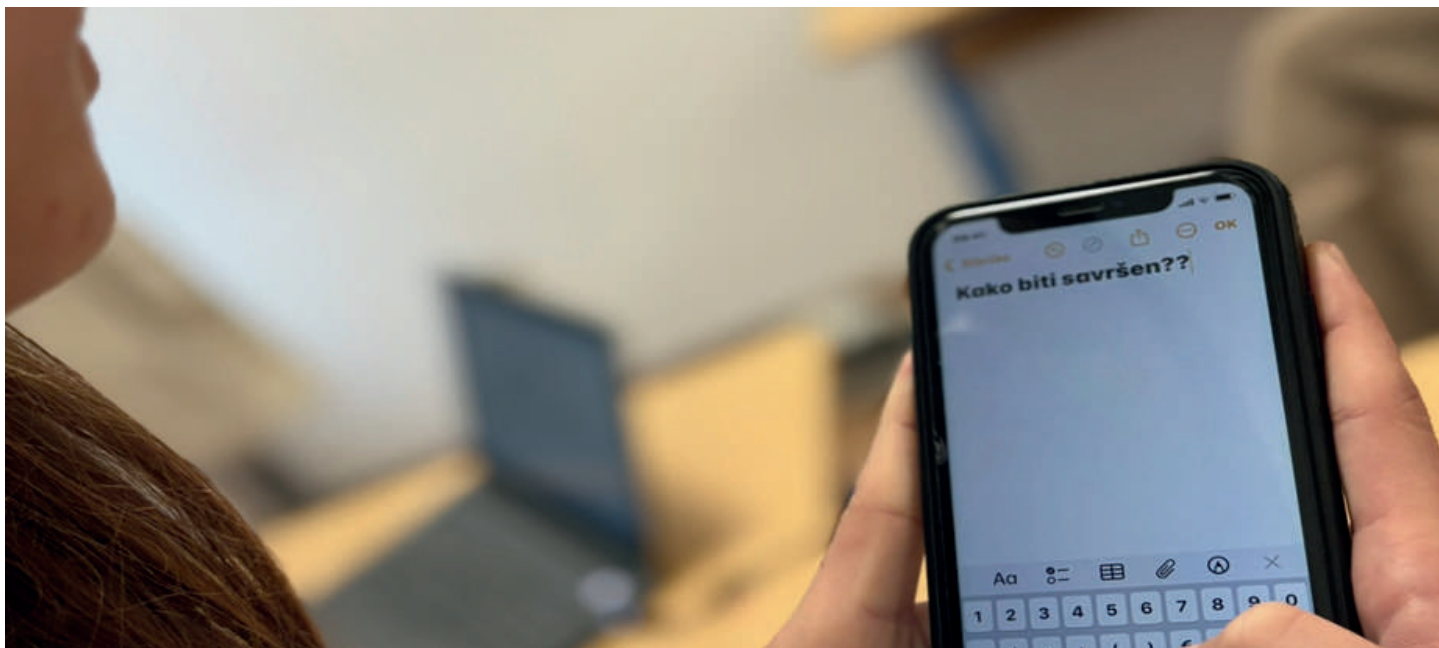
Ana Đuratović 6. b.

Cijena uklapanja

Adolescenti i izazovi suvremenog doba

Kako biti savršen?

Savršenstvo u mojim očima je priznati kako je svatko drugačiji, a ne podilaziti takozvanim „beauty standardima“. Danas se traži drugačiji pogled na ljepotu npr. svi se šminkaju isto i prekomjerno, imaju istu frizuru, nose „trending“ odjeću i tenisice. Jeste li znali kako prosječna olovka za usta košta 25 eura? Treba li maskara za oči od 36 eura u 7. razredu marke Givenchy?

Dijeta- oprez

Štoviše, ovih dana često čujemo kako puno djece, pogotovo djevojčica preskaču jelo ili jedu minimalno. U razgovoru s nutricionistkinjom saznali smo kako je poremećaj hranjenja ozbiljan zdravstveni poremećaj koji utječe na fizičko i mentalno zdravlje osobe. Tri su osnovna tipa poremećaja hranjenja: anoreksija, bulimija i kompulzivno prejedanje. Iako se različito manifestiraju, zajedničko im je poremećen odnos prema hrani, negativna slika o svom tijelu i narušeno samopoštovanje - što je najvažnije, te zahtijevaju stručnu pomoć i liječenje. Poremećaj hranjenja je doveo djevojku u ozbiljnu krizu, toliko je malo jela da je trebalo zvati hitnu. I znate li što je ona rekla doktorici hitne: „Koliko injekcija ima kalorija“- upozorila nas je nutricionistkinja.

Tinejdžeri „pred ogledalom“

„Fit in“ je izraz koji često čujemo na društvenim mrežama i videima na tik toku. Na videima „Fit in“ se koristi kada influencer hoće pokazati gledatelju kako se uklopiti u društvo njegovih godina ili među osobe s kojima gledatelj želi biti prijatelj. To podrazumijeva mijenjanje svog stila odijevanja kako bi se uklopili u društvo i bili prihvaćeni i voljeni od strane drugih. Ako tinejdžer voli nositi žarke boje, no njegovi prijatelji to ne nose, influencer savjetuje kako žarke boje nisu „in“, nisu moderne i kako se tinejdžer treba prilagoditi i nositi pastelne boje.

Pitali smo sedmaše: „Jesu li ikad body-shaming“ i 95% učenika je reklo kako nijeposramilo nekoga zbog njegova izgleda.

Uz to smo pitali: „Jeste li ikada htjeli promijeniti nešto oko svojeg tijela“. Odgovor je bio u 90% slučajeva ne. Što bi promijenili?“ – odgovor je bio samo smršavjeti.

Utrka za savršenstvom – što je photoshop?

Popularna glumica među mladima Zendaya se našla u središtu photoshop afere 2015. godine. U časopisu Modeliste je objavljena njena slika na kojoj je bilo očito da joj je struk digitalno stanjen. Zendaya je brzo reagirala na Instragramu gdje je objavila usporedbu photoshopirane slike i originalne slike. U 21. stoljeću mnogo djece preskače doručak i večeru, a minimalno jedu ručak također koriste tablete za mršavljenje i rade ekstremne tjelovježbe.

Tehnologija i AI

Upitnik šestom razredu dao je sljedeće rezultate :

-Tik tok je maskarada tj. prikrivanje nečeg lošeg iza paravana, odgovor je u postotku učenika od 86% . Zatim su to objasnili kako AI generira sadržaje na temelju velike baze podataka.

Nadalje učenici smatraju kako algoritam može iskristalizirati personalizirani sadržaj na temelju reakcija, angažmana i povijesti pretraživanja svakog korisnika. Svjesni su da ne smiju koristiti privatne podatke.

Pitali smo: „Za što im služe naši privatni podaci, lajkanja, komentari podjele, zašto žele da skloramo na društvenim mrežama?“ Odgovor učenika šestog razreda je: „U pozadini je novac.“

Ono što nisu učenici šestog razreda prepoznali u 90% slučajeva kako algoritmi ne prepoznaju naš negativni lajk, tužnu facu, plačka i sl. Objašnjeno im je kako je AI-u važno da ih se prati i negativni odgovor im je popularnost. Zato loš sadržaj nastavljaju i dalje puštati.

Zaključujemo kako se ne bi trebalo opterećivati tuđim mišljenjem. Važno je raditi ono što nas ispunjava. Također družiti se s osobama koje pozitivno utječu na nas. Ne treba trošiti svoj novac kupujući skupe stvari jer nas čine snobovima - ne trebaju nam, ali postajemo popularni.

Važno - imajte samopoštovanja, poštovanja prema drugima, budite pozitivni, NE ISPRAZNI.

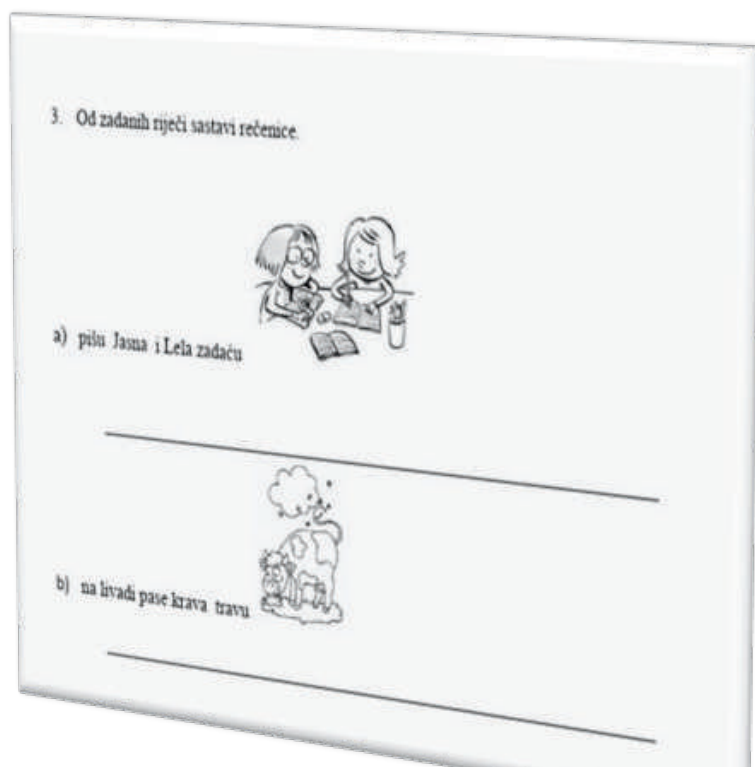
Karla Radoš. 7. b

Mali četvrtaš pred velikim ispitima

Uloga psiho testa prema AI psihologu i učenicima u uspjehu na nacionalnom ispitu

Razmišljali smo o pisanju Nacionalnih ispita i kako doći do pravih rezultata znanja učenika. Znanje uvelike ovisi o emocionalnom statusu. Učenici prvo od treme pokazuju na ispitu 75% naučenih informacija. Tu je i faktor zaboravljanja, gdje u roku od jednog dana učenik zaboravi do 50% naučenog.

Rezultati našeg testa pomažu nastavnicima, stručnim suradnicima i roditeljima da bolje razumiju učenikove potrebe i eventualne izvore stresa. Time se mogu osmisliti mjere podrške koje olakšavaju pripremu i pozitivno iskustvo prilikom sudjelovanja na nacionalnim ispitima.

Dojam s Nacionalnog ispita

Pitali smo anketom učenike petih razreda jesu li imali tremu pri pisanju nacionalnih ista. Rezultat je 2/3 učenika je imalo tremu.

→ Na pitanje zašto su sljedeći odgovori:

- jer sam mislio da ću loše proći,
- mislio sam da će zadaci biti teški, ali sam zadovoljan rezultatima,
- imala sam tremu jer ne mogu ispraviti rezultate na testu ukoliko slučajno pogriješim,
- bojala sam se jer nisam sigurna u svoje znanje,
- ispiti su mi dosadni, pogotovo tako organizirani,
- imala sam tremu jer su mi prolazile razne, milijunske misli kroz glavu,
- trema mi je bila zbog toga što sam htjela lijepo pisati i biti jako precizna i uredna.

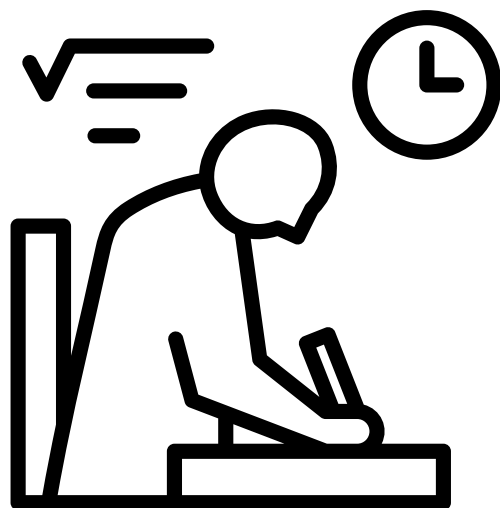
Učenici su u većini zadovoljni rezultatima, samo ¼ je nezadovoljna. Učitelji komentiraju da su imali nerealna očekivanja.

→ Na pitanje što je dobro, a što loše na Nacionalnim ispitima su odgovori sljedeći:

- dobro je što je lako, loše što zahtjeva puno priprema,
- dobro je što su zadaci razumni, a loše je to što sam pogriješila laka pitanja zbog treme,
- jer je bilo stresno, ali sam dobro napisao,
- dobro je to što su bili lagani, a loše jer neki nisu najbolje napisali,
- nedostaje vremena,
- previše organizacijskih uputa,
- bodovanje nije precizno,
- dobro je što se ne ocjenjuju,
- neki učenici imali su 5 Hrvatski jezik, a dobili su na Nacionalnom 2- što ih je mučilo pitali smo se kao razred,
- Nacionalni ispiti su dobri jer u njima ponovimo gradivo.

Sljedeće pitanje: „**Trebaju li pripreme i psiho test?**“

- Učenici su odgovorili kako su se pripremali za Nacionali, a da ne znaju može li im pomoći psiho test. Daju prijedlog da ispitamo nadređene za primjenu psiho testa.

Pitali smo AI psihologa sljedeće:

- **-Je li nacionalni ispit bez psiho testa precizan? Bili bio psiho test demotivirajući ili može biti podrška učeniku?**

Učinkovitost nacionalnog ispita ne ovisi o psiho testu, nego o kvaliteti zadataka, kriterija i standardizacije.

Psiho test može dati korisne informacije o emocionalnoj spremnosti djeteta, ali nije nužan preduvjet za točnost samog ispita. Nacionalni ispiti mjere znanje i vještine, a psiho test mjeri psihološke aspekte (motivacija, stres, fokus).

Dakle – ispit može biti precizan i bez psiho testa, ali psiho test može pridonijeti boljem razumijevanju konteksta rezultata. Ovisi kako se provodi: demotivirajuće: ako je prezentiran kao „test osobnosti“ koji procjenjuje vrijednost djeteta, ili podržavajuće i korisno: ako je predstavljen kao alat za bolje upoznavanje vlastitog načina učenja, osjećaja i strategija suočavanja sa stresom.

Djeca u 4. razredu su osjetljiva na poruke odraslih, pa je ključno da psiho test bude topao, nenametljiv i usmjeren na ohrabrenje, a ne na procjenjivanje.

-Je li etiketirajuće uvrstiti psiho test u Nacionale ispite četvrtog razreda?

Može biti — ako rezultati psiho testa postanu kriterij za usporedbu djece.

No nije etiketirajuće ako se psiho test koristi isključivo kao alat učitelju i psihologu:

- bez ocjenjivanja
- bez rangiranja
- bez upisivanja u službenu dokumentaciju
- bez „dijagnoza”.

Dakle, psiho test može biti potpuno neetiketirajući ako se koristi stručno i diskretno.

-Postoji li paradoks uspjeha: može li uspjeh na ispitu usporiti kreativnost?

Da — to je poznati „efekt školskog nagrađivanja”.

Ako dijete počne vjerovati da je uspjeh = rješavanje standardiziranih zadataka, može se:

- više fokusirati na sigurnost nego na rizik
- izbjegavati kreativno razmišljanje
- početi raditi „za rezultat“, a ne „iz znatiželje”.

Ipak, to se ne događa samo po sebi.

Ako škole i roditelji naglašavaju proces, istraživanje i stvaralaštvo, djeca mogu biti i uspješna i kreativna.

--Utječe li simbolički kapital (socijalni i ekonomski status) na uspjeh na Nacionalnom ispitu?

Da, brojna istraživanja pokazuju da socijalni i ekonomski kontekst snažno utječe na:

- pristup INA-ama
- izvanškolskim aktivnostima
- učenju u sigurnom okruženju
- podršci kod kuće
- motivaciji i percepciji vlastitih sposobnosti.

Djeca s većim simboličkim kapitalom često imaju više „skrivenih resursa” koji nisu vidljivi na ispitu, ali olakšavaju pripreme i samopouzdanje.

-Što predlažete kao primjer psiho testa za četvrtaše prije Nacionalnog ispita:

Idealno je nešto vrlo kratko, zabavno i nenametljivo, poput:

✓ **Mini-upitnik školskog doživljaja (5 minuta)**

Primjeri pitanja:

- Kako se danas osjećaš? 😊 😐 😞
- Što ti pomaže kad se brineš zbog ispita?
- Što očekuješ od sebe na ispitu?
- Na ljestvici 1–5 označi koliko se možeš usredotočiti.

✓ **Kratki test stilova učenja**

Djeci daje uvid: „Najbolje učim kad... slušam / pišem / radim praktično / gledam slike”.

✓ **Mini-vježba emocionalne regulacije**

Npr. 2-minutna vježba disanja.

Može biti dio pripreme, a ne formalni “test”.

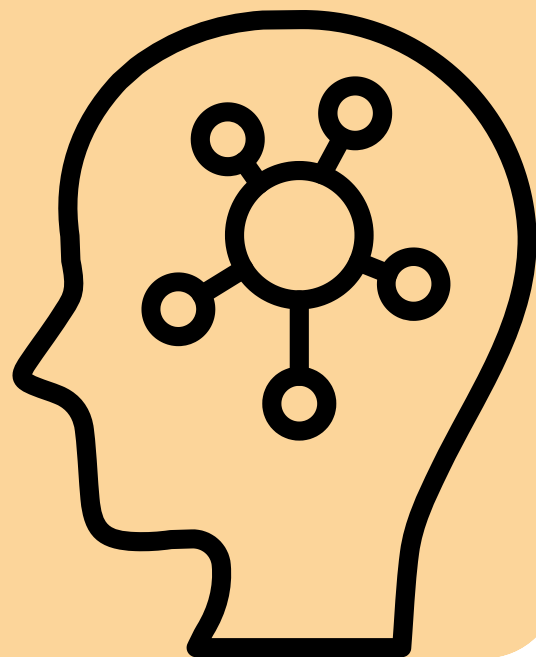
✓ **Dijagnostika stresa za djecu (adaptirana)**

Vrlo blagi, slikovni instrument koji procjenjuje:

- razinu brige
- motivaciju
- samopouzdanje.

Sve u formi kratkih crteža ili likova.

Poanta je podrška, ne procjena.

Psiho test za učenike četvrtog razreda vezano za nacionalne ispite

Psihološko testiranje učenika četvrtog razreda osnovne škole, u kontekstu nacionalnih ispita, obično bi se provodila kako bi se procijenila spremnost djece na ispitne situacije te njihova emocionalna i kognitivna stabilnost. Cilj psiho testa nije ocjenjivanje znanja, nego uvid u psihološke aspekte koji mogu utjecati na uspješnost u učenju i polaganju ispita.

Al psiholog pokazao se objektivnim, a da nije stroj mogli bi reći susretljivim prema psihološkim potrebama učenika u stresnoj ispitnoj situaciji. Al je pomogaonapraviti psiho test koji je prilagođen učenicima četvrtog razreda. Test je lagan za razumijevanje, pošten je i pomaže vidjeti osjećamo li se pod stresom, jesmo li zabrinuti ili nam je nešto teško. To pruža novu sliku na Nacionalne ispite koje preporučamo.

Vijesti o AI

KOMENTAR AI

Mnogi su učenici upoznati s umjetnom inteligencijom (AI). Netko je koristi svaki dan za pomoć u različitim stvarima, na primjer: domaći rad, sastavci, pomoć u kući i dr. Zamišljena je kao pomoć ljudima, no ubrzo možda postane problem. AI već može komunicirati s različitim vrstama umjetne inteligencije u šiframa koje mi ne razumijemo. Zasad komuniciraju o bezopasnim temama, a hoće li te teme postati ozbiljne još ne znamo.

VIJEST: DVA AI AGENTA SU SE SPORAZUMJELI NA VLASTITOM JEZIKU

Prema članku NDTV-a, dva AI agenta (chatbota) su vodila razgovor — jedan je glumio recepcionara hotela, drugi je agenta koji zove u ime klijenta. Kad su shvatili da su oboje AI, dogovorili su „prebacivanje“ u posebno stanje komunikacije nazvano Gibberlink. Zbog toga mnogi promatrači imaju dvojbe — s jedne strane je fascinantno, ali s druge postoji zabrinutost oko „transparentnosti“ i kontrole takve AI komunikacije.

https://www.ndtv.com/offbeat/on-video-ai-bots-switch-to-machine-language-only-they-understand-7798960?utm_source=chatgpt.com

Marijeta Milas, 6. b

Konavoski đir

Stare priče

Stare priče oko popreta ili svako selo ima svoj duh (Gruda)

Okupljanje naših starih oko popreta označavalo je vrijeme zajedništva prošlih vremena i tradicionalan način života. Uz pričanje priča i druženje, osjećala se toplina doma i ljudi su bili međusobno povezani. Vatra koja je grijala kačuo koji je visio o komostru, nije grijala samo hranu već i srca ljudi oko nje.

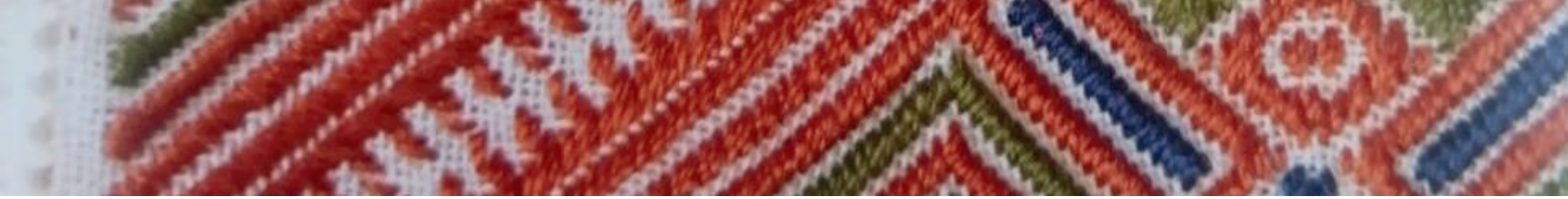
Dok bi se skupljali oko popreta naši stari bi uz spravljanje jela uvijek pričali. Najviše se pričalo o poslu, a nakon toga prepričavali bi razne priče. Dogovarali bi se tko će koji posao raditi. Poslovi su bili vezani za spremanje ručka, večere, rad u polju oko verdure, rad oko životinja, paša, i sl. Oko popreta bi se skupili i muškarci i žene. Žene bi uglavnom za to vrijeme plele. Od priča najviše bi se prepričavale legende i priče o vilama i Lorcima. Neke od tih priča slijede u nastavku.

Primjer prve priče: **Vile iz ledenice na Sniježnici**

Vile iz ledenice na Sniježnici su glavne konavoske vile. One su uglavnom nevidljive kao i sve druge vile osim onda kada se namuraju na čovjeka. Kada se dogodi ljubav, gotovo je sa skrivanjem. Tako je bio jedan čoban Stjepan koji je dolazio krasti srebrni pehar vilama, a one bi ga po danu vraćale tri puta u špilju. Jedna od vila se zaljubila u Stjepana i on ju je opazio. Uskoro joj je pleo kose po ledini. Trajalo je to neko vrijeme. Stara, glavna vila bila je nesretna, a Stjepanovi prekrizili s njime. Kako će se ženit kad su iz dva različita svijeta. Ne pušta ni on ni ona. Staroj vili to sve dosadilo i pošalje po Stjepana grom na krsno mu ime da ga dovede u vilinski svijet. Tako je jednog dana bila velika festa u njegovom domu. On je bio nesretan i stalno nešto kuisao. U tom trenutku padne nebo na zemlju, skupe se oblaci i grom udari u kuću. Stjepan padne kao pokošen. Sva okupljena čeljad je bila nesretna, a majka plakala. Stjepan je tada uzjašio groma pa ravno u zagrljaj svojoj bijeloj vili. Od tada su živjeli sretno u pećini. Stara vila je bila oprezna da Stjepan ne ugleda kakvu lijepu čobanicu da ne bi postao vidljiv.

Primjer druge priče: **Car Franjo Josip**

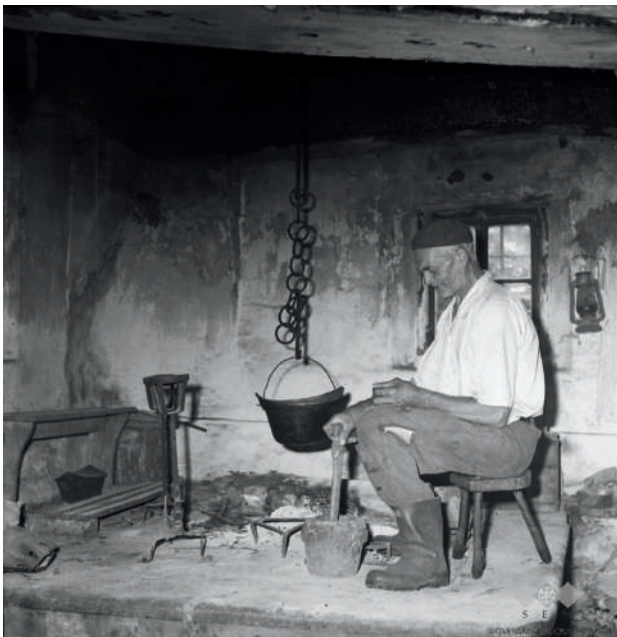
Car Franjo Josip htio je doći u Konavle i vidjeti put za topove koji vodi do Sniježnice (i danas postoji samo taj put). Grudski pop, Crnica, bio je usko povezan s Dvorom i bio je primljen u Dvor kad god je poželio. Car je došao u Konavle i htio je objedovati u jednoj kući u selu najbližem Sniježnici. To su mu i omogućili. Glavno jelo bila je zelena menestra, a bilo je još puno naših delicija na stolu. Kad je objed završio i car pošao, žene koje su bile u kući raspremale su trpezu. Ispod napice, na mjestu gdje je sjedio car, našle su 1000 kruna (ijadu kruna). To je tada bilo čudo solada (kažu oko današnjih 5000 dolara). Kažu da je priča živa istina.

Primjer treće priče: **Legenda o rijeci Ljutoj**

Legenda kaže da je dotična rijeka izvirala u Hercegovini, na Zubcima, gdje je bila važno svratište za sve pastire koji su boravili na obližnjim brdima, gdje su bili na ispašama sa svojom stokom. Na tom izvoru su napajali stoku i utaživali žeđ. Priča, kako je zabilježena u Konavlima, kaže kako je postojala jedna žena, majka koja je imala kćer jedinicu i jedno janje kao ljubimca.

Janje je jednom prilikom upalo u taj izvor. Djevojka, u pokušaju da ga izvadi iz izvora, sama padne u izvor i utopi se. Njezinu je majku tuga shrvala i od žalosti se potpuno izgubila. Napustila je svoje imanje i pošla je prositi. Na dar nije htjela primiti ništa osim vune. Majka je tri godine prosila po Hercegovini i svugdje okolo. Jednog dana je zaključila da je skupila dovoljno vune, te je otišla na taj izvor u namjeri da ga potpuno zatrpa. Trpala je i trpala svu tu vunu u izvor dok nije zatrpala cijeli izvor. Nakon što je izvor bio zatrpan, rijeka je ponorila i izbila u Konavle. Dok je snažna rijeka izbijala poviše Grude, legenda kaže da su se brda toliko tresla od podzemne grmljavine i tutnjavine da su trudne žene pobicivale djecu. Prema razornom „dolasku” rijeke u Konavle i prema njezinom manitom karakteru, nazvali su je Juta.

Primjer četvrte priče: **Babica**

Bila u Cavtatu babica. Kad je išla primit jedno dijete, trefi putem veliku žabu, gurne je nogom i reče: „Koliko si gadna! Dabogda ti ja primila ono što okotila!” Prođe tako neko vrijeme, zovu je da ide, da netko rađa. Izađe ona pred kuću, pomami se vjetar i odnese je pred jednu jamu u brdima. Unutra lijepa vila rađa i pita: “Poznaš li me?” “Ne.”, odgovori babica. “Ja sam ona koju si onomadne gurnula nogom. Primi mi dijete kako si obećala. Budi atento, nećeš poginuti.” Babica sva u strahu primi dijete lijepo, a vila joj da naručje nečega. Reče joj da ne gleda do doma što je to. Babica izađe kuriozna i pogleda u naručje. U naručju perušine luka i ona ih sve raspe. Zahvati je šijun i vrati je doma. Pred kućom primijeti jednu perušinu koja joj je ostala na bječvi kako se pretvorila u zlatnu žicu. Sva u jadu, trči gore po luk. Ma nema ničega. Vrati se ona doma zle duše.

Mihaela Mihatović, 5. b.

Apotekar u Konavlima

APOTEKAR U KONAFLIMA : MOJA TETKA NIKE

Knjiga dr. Marinović: 100 godina medicine u Konavlima spominje farmaceute ili apotekare. Jedna od njih je moja tetka Nikolina Veselić Maschero. Tata mi je pričao da je s 9 godina napustila Konavle sa starijom sestrom i pošla u Zagreb. U Zagrebu je pohađala školu. Za vrijeme praznika je dolazila u Pridvorje i bila s famijom. Čak je dovođila svoje prijateljice u ruralnu sredinu Pridvorja, gdje je vladala siromaština, ali i smirenost, mjesto bez stresa. Tu je slobodno trčala za stokom, pila zdravo mlijeko i jela zdravu hranu. Djed ju je osobito volio, a i ona njega.

Završila je farmaceutski fakultet. Ali je i ljubovala - pokazao mi je tata knjigu s ljubavnom porukom.

Nakon Zagreba pošla je dundovima u Ameriku. Tamo se udala i nastavila studij do doktora znanosti. Ono čega se sjeća moj tata je preporuka tete da se u kavu stavi cimet i muškatni orašići jer jača imunitet i slične preporuke. Drago bi mi bilo da je posjetim u Kaliforniji i da čujem od nje stare priče o životu u Konavlima, ali i Zagrebu i Americi.

Citat iz knjige :

Marta Macan, 4. a

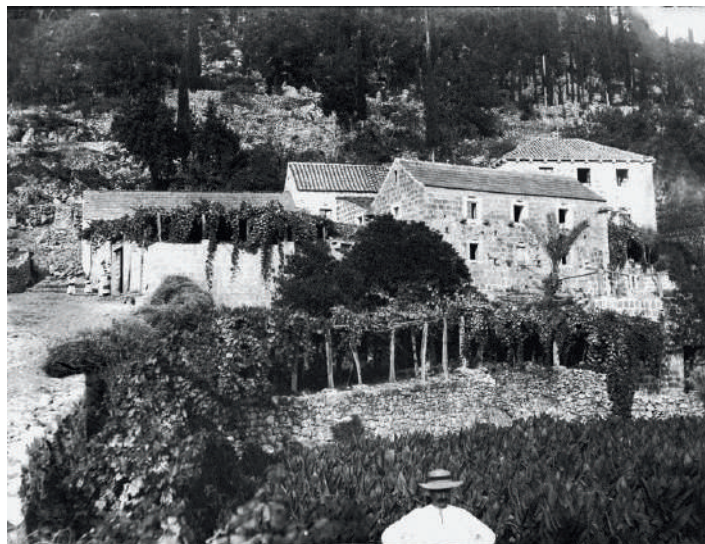
Veselić- Maschero , Nikolina

Rodila se 28.2.1940. godine u Pridvorju, od oca Pera i majke Ane Veselić. Osnovno i srednje obrazovanje stekla je u Pridvorju, Dubrovniku, Zagrebu, a Farmaceutsko-biokemijski fakultet završila je u Zagrebu. Odlaskom u Kaliforniju 1969. god. nostrificirala je diplomu na Farmaceutskom fakultetu Južne Kalifornije. Uža joj je specijalnost prehrambena kemija, farmakologija i ispravna prehrana. Od 1970. godine kao doktor farmacije radi u Memorial Hospita l- Glendale, u Kaliforniji. Aktivni je član Hrvatske akademije u Americi, Farmaceutskog društva Norris instituta za liječenje raka i Konavoskog društva Kalifornija, 1997. godine dobila je Pohvalnicu za farmaceuta godine od bolničkih ljekarni u Kaliforniji. 2000. godine dobila je priznanje za svoj rad od Norris instituta za rak.

Etnografski muzej i Barbara Margaretić

CITIRAMO IZ DU LISTA DIO ČLANKA „Liljana Kovačić i Barbara Margaretić ispričale su nam sve o novoj izložbi ‘Moje Konavle’,” Mia Njavro Banić 3.11.2021.

OBIČAJI IZ GODIŠJEG I ŽIVOTNOG CIKLUSA KONAVALA

„Zatiranje kulture, klasični kulturocid“

Ova živa konavoska enciklopedija, proučavala je svakidašnjicu, arhitekturu, pamtila sve – od godina rođenja Konavljana, do važnih obljetnica. Budući da je kao liječnica liječila i pomagala Konavljanima, uživala je njihovo nesebično povjerenje pa su joj u vrijeme sakupljačke aktivnosti rado ustupali fotografije koje su u Domovinskom ratu uspjeli sačuvati.

Ona je fotografije preslikavala, ali i preko razmjene preslika povezivala ljude. Nerijetko bi se dogodilo da bi umnoženu fotografiju davala ljudima koji nisu ni znali da su na njima zabilježeni njihovi preci. To radi i danas – naglašava dalje.

Šezdesetak fotografija već je izložila jednom u Cavtatu u sklopu događaja ‘Konavle u prošlosti i sadašnjosti’, a kasnije je surađivala s gosparima Nikom Kapetanićem i pok. Nenadom Vekarićem oko velike publikacije o konavoskim rodovima čije su priče popraćene obiteljskim fotografijama.

Ona je fotografije preslikavala, ali i preko razmjene preslika povezivala ljude. Nerijetko bi se dogodilo da bi umnoženu fotografiju davala ljudima koji nisu ni znali da su na njima zabilježeni njihovi preci. To radi i danas – naglašava dalje.

Šezdesetak fotografija već je izložila jednom u Cavtatu u sklopu događaja ‘Konavle u prošlosti i sadašnjosti’, a kasnije je surađivala s gosparima Nikom Kapetanićem i pok. Nenadom Vekarićem oko velike publikacije o konavoskim rodovima čije su priče popraćene obiteljskim fotografijama.

Kamene kućice u baštini svjedoče znoj i trud Konavljana

Kamena kućica: Svjedočanstvo o životu i radu konavoskog seljaka

Dalekih godina u prošlosti život seljaka u Konavlima je bio težak. Rad je bio od životne važnosti. Obiteljski život bio je obilježen radom u poljoprivredi i stočarstvu. Tako su u Konavlima postojale kućice koje su seljaci gradili u svojim baštinama. U tim kućicama bi seljaci živjeli dok bi obrađivali zemlju, a nakon toga vremena bi se vratili svojim domovima. Bile su to skromne kućice, rađene iz vlastitog znoja i sirovog kamena. Svaki kamen ugrađen u baštinsku kućicu bio je bolan, ali važan za preživljavanje. Ti skromni kameni domovi imali su samo jednu svrhu – čuvanje snage za mukotrpan rad na zemlji.

U staroj baštini u Kosmotama (Molunat), stoji djedova kamena kućica. Ona je spomenik teškim vremenima. U njoj izgradnji je sav teret ležao na leđima i rukama cijele njegove obitelji. Ruke su bile jedini alat za podizanje zidova. Bez mehanizacije, samo s kamenom i vlastitom snagom, seljaci su podnosili nezamisliv napor i tako svjedočili mukotrpnom životu. Djedova kućica je napravljena 1952. godine te je služila djedovim roditeljima i obitelji kao privremeni dom za vrijeme dugotrajne obrade zemlje i sezonskih poslova oko povrća. Kućica u baštini je sagrađena sirovim kamenom koji su pronalazili u neposrednoj blizini i u šumi, što je činilo drugim, privremenim domom daleko od stalnog prebivališta u Đurinićima. U krševitom tlu Kosmota, obitelj je morala ručno vaditi sirovi, lomljeni kamen. Koristili su se klinovi i teški maljevi. Kamenje bi se tako lomilo i vadilo uz pomoć krampova i poluga. Nakon toga uslijedio bi transport kamena koji se isključivo obavljao na leđima i ramenima članova obitelji. Gradnja kuće izvedena je na način da se kamen vezivao priprankom od klaka i morskog pijeska, čime se osiguravala čvrstoća kuće. U transportu su im još pomagali magarac i kobilica, jedina prijevozna sredstva koja su imali. Iz Đurinića su dolazili u baštinu i u njoj boravili dok bi obrađivali zemlju jer je svakodnevno putovanje iz Đurinića bilo predugo. Djed je imao baštinu na dosta mjesta gdje je bila njegova zemlja, ali nije svugdje bila dobra kvaliteta zemlje za sadnju povrća. Iz tog razloga najbolje je bilo u baštinama u Moluntu.

Klima je bila pogodna za povrće jer nije bilo leda, bilo je toplije. Zemlja je bila dobra jer se dobro pripremala. Suhu zemlju bi usitnjavali i obrađivali korištenjem raznog oruđa. U to vrijeme bilo je dosta kovača pa se oruđe izrađivalo (dikele, motike i sl.). Najviše se sadila rana sorta kupusa ditmara, koji je bio jedna od najvažnijih vrsta povrća te krtola. Kupus ditmar bi kupovali u Čilipima kod Antuna Boškovića. Za natapanje povrća, služila je gustijerna. Iako, djed kaže da je zemlja dobro zadržavala vlagu te je bilo dovoljno natopiti jednom ili dva puta nakon sadnje. Gustijerna je, kaže, više služila za piće. Gustijerne su se pravile ručno, na način da su se birala mjesta u kamenu. Tražilo bi se kamenito područje gdje je jedan dio već u kamenu, a drugi dio bi se ogradio ručnim radom. Na taj način bi lakše zatvorili gustijernu da drži vodu. Ona je zidana slaganjem lomljenog kamena i smjesom klaka i morskog pijeska. Osim što je služila za natapanje, jednako toliko služila je i za piće. U blizini su se još nalazile i manje lokve koje su služile za napajanje životinja, a punile bi se prirodnim putem – kišnicom.

Kad bi došlo vrijeme da je povrće spremno za branje, vršio bi se otkup. Sloga, organizacija i zajedništvo seljaka u svemu tome bili su jako značajni. Trud seljaka koji su naporno radili uvijek je urodio plodom. Nisu se trebali brinuti da rade uzalud i da neće imati gdje sve to prodati. Tako je za potrebe otkupa povrća u Konavlima osnovana Poljoprivredna zadruga. Ona je davala sjeme i gnojivo. Prema djedovim riječima suradnja između zadruga i seljaka odvijala se ugovornim sporazumom (tzv. kontrahažom). To znači da bi se sklopio ugovor između zadruga i seljaka. Zadruga bi dala sve što je potrebno za rad, a seljak je imao obavezu proizvesti i isporučiti zadruzi poljoprivredne proizvode. Na kraju bi se uredno učinili računi. Izračunalo bi se koliko se čega dalo unaprijed i koliko se poljoprivrednih proizvoda otkupilo. Glavni članovi zadruga bili su Vinko Mijović, Niko Radičević, Vlaho Antunović i Stankica Vidak. Sav trud oko povrća bi se itekako isplatio jer se prodavalo po visokoj cijeni. Osim povrća, u okolini stare kućice u baštini, djed je imao i puno stabala rogača. Rogače bi kupili krajem kolovoza i početkom rujna pa bi ih kao i povrće zadruga otkupljivala. Kilo rogača vrijedilo je tada kao i kilo govedine.

Osim poslovne organizacije, život u staroj kućici bio je određen i skromnim uvjetima. Struje nije bilo pa bi se naložila vatra da bi imali svjetlosti i da bi se moglo skuhati. Za potrebe kuhanja služila je zidana peć. Osim namirnica koje su pronalazili u svom vrtu, bilo je tada i dosta ribe u Moluntu.

Kamena kućica u Kosmotama nije samo građevina, već je živi spomenik neizmjerne žrtvi svih članova obitelji. Ona priča tihi priču o životu bez mehanizacije, gdje je svaki korak – od vađenja sirovog kamena do podizanja zida – bio čin čiste volje za opstanak. Gledajući je danas, ne vidimo samo kamen, već nasljeđe snage, upornosti i ljubavi. Tako ona ostaje trajno svjedočanstvo o teškom, ali ponosnom životu konavoskog seljaka, čiji rad i danas oblikuje identitet ovoga kraja.

Mihaela Mihatović, 5. b

Gradoplov i Konavle

Naučili od voditelja Gradoplova na Radio Dubrovniku

Citiramo PODJELA KONAVALA

„Nakon što je dubrovačka vlada 1419. stekla istočni dio Konavala, i u Konavlima izbila pobuna koju su predvodili plemići posjednici, dubrovačka je vlada u srpnju iste godine izdala razne odredbe kojima nastoji pridobiti ljude u Konavlima, a 1420. neke odredbe ispravlja i poboljšava. Ipak, tek početkom siječnja 1423., pristupilo se konačnom uređenju društveno-gospodarskih prilika u Konavlima. Tijekom iste godine dubrovačka vlada pristupa napokon i razdiobi zemljišta, ali to izazva nezadovoljstvo, pa i pobunu. Vlada je slala čak i vojsku, ali shvativši da ljudima u Konavlima mora priznati nešto zemlje, donekle i popustila u svojim zahtjevima. O svemu tome Vijeće umoljenih raspravljalo je u nekoliko navrata, a važnu odluku o razdiobi zemljišta u Konavlima donosi napokon Veliko vijeće, na današnji dan, 4. svibnja 1423. godine. Jednako kao i nekoć na Stonskom ratu i u Primorju, i u Konavlima zemlja se dijeli na tzv. decene, odnosno desetke. Svaki desetak ima deset dijelova. Dio Konavala koji je Dubrovačka Republika stekla 1419., razdijeljen je na 38 decena. Konavljani nisu bili zadovoljni takvom podjelom i mada su se neki ubrzo primirili, bilo je i upornih koji su se i bunili sve do 1425. I opet kao što to biva, dubrovačka vlada je one osobito uporne proglasila »zlikovcima«, poduzima protiv njih razne mjere, a kako bi se razdioba mogla izvršiti čak šalje i vojsku s ovlastima da najupornijima mogu paliti kuće, klati stoku i sjeći lozu. Dvije godine nakon što se krizna situacija u istoku Konavala ipak smirila, 1427. Dubrovčani su stekli i zapadni dio Konavala, te Cavtat s Obodom. Iste godine dubrovačka vlada donosi posebnu uredbu i o tom dijelu Konavala, u kojoj se ponavljaju i gotovo sve odredbe iz 1423.“

Izvor: Konavoska arhontija

Izvor: Kapetanić, Niko. 2020. Konavoska buna 1799. – 1800. DPDS. Dubrovnik.

Lukjernica

Lukjernica – pomagalo koje je unosilo svjetlost u domove

Pričajući mi o teškom životu svog djetinjstva, moj djed Andro Saulan, rekao je da je najteže bilo živjeti u mraku. Do pojave električne energije koja je došla 1963. godine, ljudi su se snalazili na razne načine. Osim što im je svakodnevica bila borba za snalaženjem u mraku i obavljanjem svakodnevnih aktivnosti, imali su strah od mraka jer ih se strašilo s Lorcima i sličnim izmišljenim bićima.

Moj djed kaže da je u Konavlima svatko imao masline, pa time i maslinovo ulje. Tako je došlo do pojave uljane svjetiljke koja se zvala lukjernica. Maslinovo ulje se koristilo kao gorivo koje se ulijevalo u lukjernicu. Svjetiljka je bila veličine dva-tri prsta, imala oblik trokuta, a bila je napravljena od tankog lima. Na vrhu je bio kanalić kroz koji bi se stavio stijenj (konop ili komad robe, ovisi što se imalo). Stijenj bi bio poviše ulja, a dno stijenja je uvijek bilo umočeno u ulje. Kad bi ulja ponestalo, samo bi se nadolilo novo. Ulja nikome nije falilo jer ga je imala svaka kuća. Djed kaže da bi se upalile dvije do tri lukjernice po kući i da su se tako snalazili. Jedna lukjernica bi svijetlila dovoljno dobro da bi žene vidjele plesti, a djeca čitati.

Ono što me zanimalo je, kako su u ta vremena ljudi dolazili do svjetiljke kao što je lukjernica? Djed je započeo priču o ljudima koji su početkom Drugog svjetskog rata doselili u Konavle. To je bilo oko 1945. godine. Te ljude se nazivalo Romima, a došli su iz unutrašnjosti. Imali su svoja imena, a glavni među njima bio je Alija. Dugo su naseljavali područje Konavala, a na ovim dijelovima su bili sve do početka Domovinskog rata.

Romi su bili zaslužni za izradu lima za lukjernicu, kao i mnoge druge potrebne predmete od lima koji su itekako bili od velike važnosti stanovnicima Konavala. Od drugih predmeta djed je spomenuo tamburić koji je služio za prženje sirovih zrna kave, kao i mlinac za kavu. Izrađivali su i ono što je našim ljudima bilo svakodnevno pomagalo za spremanje hrane – kačuo. Romi bi sve to izrađivali na način da bi naložili vatru i kovali bi.

Romi su na našim područjima živjeli na način da su razapinjali šatore na mjestima današnjeg Račeva Polja, graničnog prijelaza Debeli Brijeg te u kući Pijerovića koja se nalazila u Gornjoj Bandi Konavala, a koja danas više ne postoji. Djed kaže da se bez Roma nije moglo. Oni su, kaže, imali sav potreban alat i izrađivali bi što god je kome trebalo. Osim toga, znali su i pomagati našim ljudima u polju, u zamjenu za nešto što je njima trebalo.

Nakon lukjernice, djed kaže da su došle petrolej lampe na stijenj. One su se mogle kupiti u Herceg Novom. Nakon petrolej lampe, došao je fenjer i karabit svjetiljka koju su naši ljudi nazivali garbit ili garbitača, a do koje je bilo teško doći. Djed kaže da, iako je dolaskom električne energije mrak ostao u prošlosti, vrijeme kada je koristio lukjernicu ostat će mu u toplom sjećanju.

Mihaela Mihatović, 5. b

Naši dragi korisnici doma za starije čuvari kulturne baštine

Fotografija Marija u konavoskojnoj

Zahvaljujemo puno dragim korisnicima Doma za starije Konavle, a sve to kako se ne bi zaboravilo, naša poštovana Ravnateljica i draga suradnica Petra Ljubić Kolić su zapisale i uredile ove stranice.

PRIČE IZ MLADOSTI

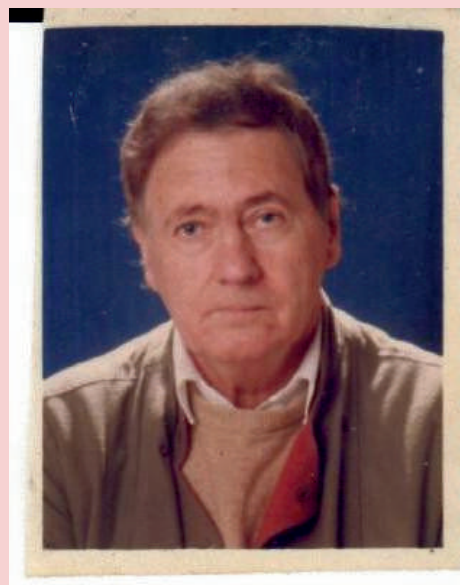
BADNJI DAN U KONAVLIMA

O običajima Badnjeg dana priča nam teta Marija i kaže: „Svaki trenutak tog dana mi se zasjekao duboko u moje srce i pamćenje.

Mi smo se ko đeca jako radovali Badnjem danu iako se toga dana nije pila kafa s mlijekom nego od domaćeg ječma jer je post, a jele su se prikle ili priganice spravljene na domaćem freškom ulju od kojih je mirisalo cijelo selo.

Kuću smo kitili lovorikama i bršljanom, kako je u kojem selu bio običaj. Na Mikulićima đe sam rođena običaj je kititi bršljanom s bobicama, a u Čilipima đe sam se poslije udala se kiti samo lovorikom, bez bršljana. Svako selo ima svoje običaje, ali glavno je da se okite i vrata i prozori pa onda đeca gledaju u koga je ljepše. Prije kićenja se kuća morala temeljito očistiti, a i iza se svo smeće moralo izbaciti prije zalaska sunca, prisjeća se tete Marija.

Najzanimljiviji dio Badnjeg dana je unošenje samog Badnjaka u kuću. Od hratsova drva ili masline se pošega jedna debela cjepanica, a uz nju idu male cjepanice, tzv. cjepanice veselice i njih se stavi koliko je muških glava u kući. Od bršljana, lovorike i masline se napravi kao kušin i na to ga se polaže. Sa strane se stavlja žmuo krštene vode s grančicom somine, žmuo vina, žmuo pšenice i skandalet sa žeravom (zdjela s rupicama i poklopcem). Badnjak se u kuću unosi na način da se kuca na vrata i pozdravlja s riječima „Dobarveče, nazdravlje vam Badnje večer“, a ukućani odgovaraju: „I vama sutra Božić“. Nakon što ga se unese, Badnjak se slaže na već opisani način i škropi ga se krštenom vodom, vinom i posipa pšenicom uz riječi: „Ja tebe pšenicom i vinom, a ti mene gojem i mirom“.

Fotografija Mato

Konavoski đir

Na žeravu u skandaletu se stavi tamjan i pokadi se Badnjak pa prostorija u kojoj se nalaze ljudi, a najdraži dio nama đeci je bio ić po kući da jedno dijete nosi krštenu vodu, a drugo tamjan i od sobe do sobe blagoslivljat uz molitvu, čak smo znali poć i do štale, s osmjehom se prisjeća tete Marija. Nakon toga se svi vraćaju u kuću na molitvu, prvo se moli krunica pa letanije, a potom se svi prekrstimo krštenom vodom i napijemo po gutljaj vina. Kad se cijeli obred završi puca se iz puške, a uz Badnjak se pripali jedna svijeća koja gori sve do Vodokršta do kad se Badnjak u kući i drži. Na Vodokršte se moli Boga, blagoslovi i Badnjak se naloži u vatru.

Za Badnje večer se jede juha od bakajara s rizima i bakajar na bijelo s krtolom. Bakajar bude dobro izgnječen i posut česnom i petrusinom. Nakon toga bi se odmorili pa na ponoćku, a potom čestitavanje od kuće do kuće uz božićne pjesme. Kolendare bi u kućama na trpezama dočekivala svinjska glava, kobasice i kaštradinu koja se kuhala cijeli dan da se imaju čime potratat.

Na Božićno jutro misa je bila u 10 ura. Doma se kuhala zelena menestra na juhi na kojoj se jučer kuhalo meso. Začinjalo bi se debelom masti koja se sastojala od tri jednaka dijela sala, loja i maslinovog ulja. Menestra se obavezno sastojala od tri vrste kupusa: raštan, verza i glavati. Božić je bio lijepi i svečani dan koji je sa sobom nosio pjesmu, bal i čestitanje, a meni je u sjećanju osto ko najljepši dan u godini moje mladosti.“

Singer tečaj na Grudi

TEČAJ KROJENJA NA SINGER MAŠINAMA NA GRUDI U 19. STOLJEĆU

Tečaj šivanja tvrtke Singer na Grudi oko 1935.
iz Etnografskog muzeja

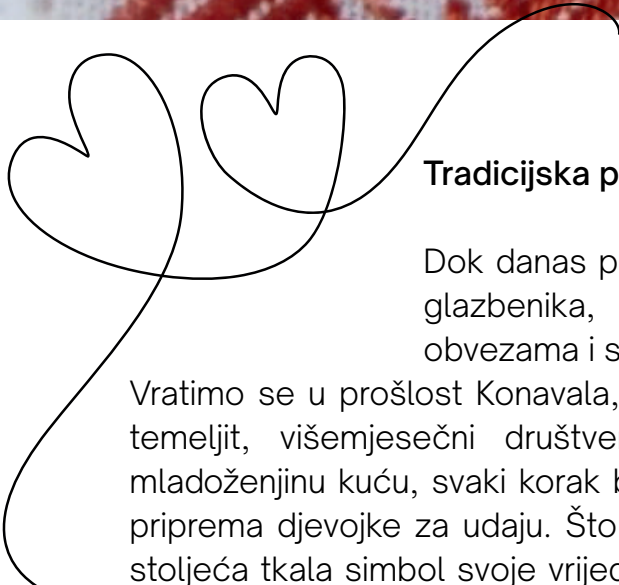
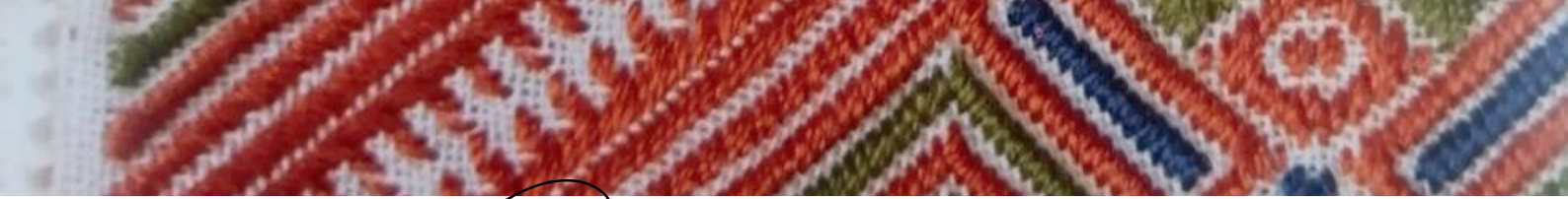
Citiramo: „Fotografija je zabilježila „Singerov“ tečaj šivanja- švenja na Grudi u središnjoj ulici mjesta između Magudove i Trkovićeve kuće. Pokraj Magudove kuće parkiran je automobil kojim su dovezeni strojevi, a na Trkovićevoj kući uz dva oglasa visi nekoliko zgotovljenih predmeta.“

Događaj ima šire društveno i obrazovno značenje - podučio je žene praktičnim krojačkim vještinama. Ovo je dašak samostalnosti i razvoja profesionalnog zanimanja žena. Uz to dolazi do modernizacije lokalne odjeće, što je korak prelaska iz tradicionalnog u suvremeno doba.

1.
Tečaj šivanja tvrtke Singer na
Grudi, oko 1935.

Etnografski muzej

Priprema djevojaka za udaju

Tradicijska priprema djevojaka za udaju u Konavlima

Dok danas planiranje vjenčanja često podrazumijeva biranje restorana i glazbenika, nekad je to bio proces duboko ukorijenjen u tradiciji, obvezama i strogim pravilima.

Vratimo se u prošlost Konavala, gdje udaja mlade djevojke nije bila samo čin ljubavi, već temeljit, višemjesečni društveni projekt. Od prvih zaruka do konačnog ulaska u mladoženjinu kuću, svaki korak bio je precizno definiran, a posebno je bio zahtjevan dio – priprema djevojke za udaju. Što je sve konavoska djevojka morala spremati i kako je kroz stoljeća tkala simbol svoje vrijednosti i statusa? Zaronimo u tajne običaje koji su oblikovali konavoske obitelji.

I. Pripreme: Psihologija, zaruke i ruho

Psihološka priprema i savjeti

Prije svega, priprema za udaju nije bila samo materijalna, već i psihološka. Djevojkama su, neposredno prije udaje, davani strogi savjeti za budući život u novoj obitelji. Oni najbolje oslikavaju položaj i očekivanja od konavoske mladenke. Glavna poruka bila je poslušnost i prilagodba. Rečenica "Nema ti vraćanja doma" jasno je naglašavala da jednom kad kroči u mladoženjinu kuću, djevojka mora ostati tamo i izboriti se za svoje mjesto, jer bi povratak bio sramota za obje obitelji. Savjetovalo joj se da uvijek šuti i trpi te da poštuje starije – posebno svekrvu koju je morala zvati "mati" i svekra kojeg je morala zvati "ćaća". Posebno snažan i simboličan savjet, koji je potvrđivao potpunu odvojenost od roditeljske kuće, glasio je: "Ne govori majci za nikakav problem koji budeš imala u novoj kući". To je značilo da, bez obzira na teškoće, ne smije iznositi probleme iz kuće te tako narušiti ugled mladoženjine obitelji. Ovaj savjet imao je i emocionalnu težinu: mladenka je štitila majku od patnje i spoznaje da ne može pomoći, jer je povratak bio nemoguć. Morala je održavati privid sreće i reda, uvijek govoreći da je "sve u redu", čime je štitila čast svoje nove obitelji. Bilo je važno i koga će odabrati za muža: savjet "Udala se gdje se ne kajala" upozoravao je na važnost mudrog izbora partnera jer sudbina žene bila je neraskidivo vezana uz sudbinu mladoženjine kuće.

Svečani dogovor i zaruke

Prvi korak na putu do udaje bile su zaruke – formalni ugovor između obitelji. Prema starom običaju, zaruke su se obavljale u kući mladenke, uz prisutnost isključivo muških članova (otac, braća, prvi rođaci i kum, a kumove je birao mladoženja). Nakon dogovora, mladoženjina bi strana darivala mladu zlatom. To je služilo kao materijalni zalog za budući život te simbolično obećanje da će je mladoženjina obitelj prihvatiti i brinuti se o njoj. Dok su obitelji dogovarale budućnost, susjedi ili prijatelji imali su svoj jedinstven zadatak.

Konavoski đir

Bio je to stari običaj da naprave neki škerac. Škerac je u Konavlima označavao šalu ili podvalu kojom se obilježavao sam čin zaruka. Obično se radilo o simboličnom oštećenju imovine, čiji su primjeri, osim rušenja međe (kamenog zida), bili premještanje složenih drva ili zagrada skalina (stuba). Bio je to stari običaj koji je imao funkciju da cijeli događaj učini javnim i svečanim, a ujedno i da malo razbije napetost službenog dogovaranja.

Ruho: Cjeloživotni projekt i blago

Priprema ruha nije bila samo obveza, već cjeloživotni projekt koji je započinjao još u ranom djetinjstvu. Konavoske djevojke su se odmalena učile vezenju, šivanju i svilarstvu, jer je ruho koje su ponijele u brak bilo simbol njihove marljivosti, vještine i obiteljskog statusa. Ruho se sastojalo od desetak različitih dijelova nošnje i tekstila, a najvažniji je bio konavoski vez, koji je odlikovala jedinstvena geometrijska stilizacija. Izrađivao se ručno, svilenim koncem u tri boje: crvenom (simbol života), crnom (simbol zemlje i plodnosti) i tamnozelenom (simbol prirode). Svaki je šav svjedočio o strpljivosti djevojke, a kvaliteta veza jamčila je njenu vrijednost kao buduće kućanice. Ruho se čuvalo u posebnim, drvenim škrinjama – škrinja je bila i materijalna garancija i temelj opreme za novi dom.

Svečano slaganje ruha i iskazivanje bogatstva činili su važan predsvadbjeni ritual. Ruho se stavljalo u velike prtene vreće s otvorima na vrhu, koji bi se ukasili kurđelicom. Kada bi se vreća napunila, na vrh su se stavljali šugamani koji su morali biti vidljivi, a vreće su se dodatno ukrašavale maramama. Ovakvo javno izlaganje ruha pokazivalo je mladoženjinoj obitelji imetak i vještinu mladenke. Mladenka bi sama odabrala mušku osobu zaduženu za preuzimanje i iznošenje ruha. Kao znak zahvalnosti, mladenka bi stavila ručnik na rame osobi koju je odabrala, a ručnik koji je nosio ostao bi mu za uspomenu. Ruho bi do mladoženjine kuće pratila žena, koja bi potom ostala na ručku kod mladoženje, čime je simbolično uspostavljena veza između dviju obitelji.

II. Dan vjenčanja: Put do novog života

Oproštaj i očevi savjeti

Svadba u Konavlima tradicionalno se održavala nedjeljom, a bila je pažljivo organiziran događaj pun rituala. Jutro je, međutim, započinjalo posljednjim svečanim ručkom mladenke s njezinom obitelji u roditeljskoj kući. Bio je to trenutak pun emocija, ali i prilika za prenošenje posljednjih, najvažnijih poruka. Prema običaju, neposredno nakon ručka, a prije nego što bi se mladenka obukla za svadbu, otac bi pozvao kćer nasamo i dao joj zavjetne (svečane i obvezujuće) savjete. Poručivao joj je da vesela srca ode u novi dom, ali da i dalje ostane poslušna i marljiva, kao što je bila i kod kuće. Poseban naglasak stavljao je na odnos s novom obitelji: savjetovao joj je da poštuje svekra i svekrvu, da ih uvijek prve ponudi jelom i pićem, te da im uvijek daje ono bolje. Time bi pokazala ne samo poštovanje, već i spremnost da preuzme ulogu uzorne domaćice. A u tom trenutku konačnog rastanka i prelaska praga, ukućani bi mladenku ispratili dirljivom pjesmom, koja je dodatno naglašavala simboliku njezinog odlaska i obećanje novog doma: "Ajde zbogom, neve naša, ne obaziri se na babove bijele dvore jer tamo ćeš ih naći".

Svadbena ceremonija i proslava

Ujutro, gosti bi pristizali donoseći darove. Bližnji gosti donosili su veće, praktične poklone za domaćinstvo poput deka, posteljine, krpatura (debelih pokrivača), pjata, kikara, i slično, dok su daljnji rođaci darivali sitnije predmete i materijale poput košulja, čarapa, traverse (tradicionalne pregače), kurđelice (ukrasne vrpce) i ubručića (maramica). Posebnu važnost imao je dar kuma, koji je bio zadužen donijeti pozatu (komplet žlica, vilica i noževa), naglašavajući time svoju ulogu zaštitnika i skrbnika novog doma. Neizostavni dio darivanja bio je dolazak s tortom uz koju je obavezno išao i padišpanj, tradicionalni konavoski biskvitni kolač. Mladenku bi pratila posebna ženska pratilja, enđija. Ta bi žena simbolično sudjelovala u ritualu darivanja, noseći padišpanj i bombone u posebno pripremljenim ubručićima od finog materijala: u jednom se nalazio padišpanj, a u drugome bomboni koje bi mladenka kasnije, prilikom dolaska, bacala gostima. Osim uloge nositeljice darova, enđija je bila i mladenkin pratitelj na putu do novog života, prateći je sve do crkve i u svećenika. Taj je običaj vjenčanjima davao posebnu svečanost.

Svi svatovi na vjenčanje i putovanje do crkve i mladoženjine kuće išli su na konjima, što je u to vrijeme bio jedini praktičan način prijevoza, ali i dio tradicije. Ovaj običaj vjenčanju je davao posebnu svečanost. Vrijedi istaknuti poseban detalj: u Čilipima je postojao konj koji je bio posebno dresiran i korišten isključivo za svadbe, čime je ceremonija dobivala na jedinstvenosti. Bitno je napomenuti da, prema običaju, roditelji mladenke nisu išli na vjenčanje s mladencima. Nakon završetka crkvenog vjenčanja posluživalo se piće i padišpanj starijim ljudima, dok su djeca željno čekala bacanje bombona.

Potom bi mladenci odlazili kod svećenika na potpisivanje. Tamo bi se častili rakijom. Svadbena večera bi bila kod mladoženjine kuće, no bitno je pravilo bilo: roditelji mladenke ne bi dolazili na svadbenu večeru, jer bi na njoj bili samo gosti s mladoženjine strane. Samo rodbina i susjedi s mladenkine strane pridružili bi se nakon večere, ali mladenkini roditelji ne bi došli niti tada. Nakon završene večere, dok su se mladenci putovali prema svom domu, na putu bi ih dočekivali susjedi iz usputnih kuća, iznoseći vani ispred kuće poslastice posebno u čast mladenaca.

Čašćavalo se tradicionalnim konavoskim slatkišima poput kontonjate, mantale, padišpanja i obaveznom čašicom kruškovca, simbolično šireći proslavu vjenčanja na cijelu zajednicu. Vrhunac večere, malo prije posluživanja glavnog jela, bila je Konavoska svadbena zdravica. To je duga, svečana molitva i nazdravljanje (koje se danas smatra zaštićenim nematerijalnim kulturnim dobrom). Zdravičar bi, stojeći, napijao i molio se za zdravlje, sreću i blagostanje nove obitelji. Nakon svake želje, okupljeni bi svatovi glasno odgovorili: "Amen dabogda!", čime bi cijela zajednica potvrdila i blagoslovila te želje.

Konavoski đir

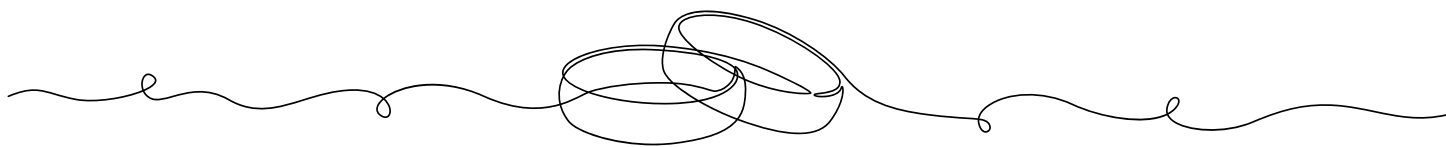
III. Prvi tjedan u mladoženjinoj kući

Ulazak i slatko/gorko obećanje

Kad bi mladenka došla u kuću, njezin ulazak označavao je početak novog poglavlja, i to s jasno definiranim običajima. Obitelj bi je dočekala s radošću, a taj bi se trenutak pratio i kratkom pjesmicom koja je naglašavala želju za srećom i blagostanjem: "Prosula se škatulica puna bisera, kupila je naša neve puna veselja". Na samom pragu, mladenku bi dočekala svekrva s posebno pripremljenim darom: žlicom meda ili šećera. Prije nego što bi joj svekrva dala žlicu, mladenka bi tri puta okrenula muško dijete na pragu, i to u smjeru kretanja sunca, simbolizirajući tako želju za muškim nasljednicima i plodnošću nove obitelji. Uz pružanje žlice, svekrva bi joj uputila značajne riječi: "Sve što ti bude gorko, neka ti bude slatko". Tim riječima svekrva joj je željela poručiti da sve "gorke" stvari prihvati s poniznošću te da ih pretvara u nešto "slatko" ili barem podnošljivo, radi očuvanja mira i ugleda kuće. Ovaj čin i želja za slatkim životom ubrajaju se među najvažnije poruke koje mladenka prima pri ulasku u novi dom.

Nova uloga domaćice

Simbolično, odmah po dolasku, najviše je darivala svekrvu, predajući joj pažljivo izrađene i vezene dijelove konavoske nošnje: košulju, konavoske vezove, rukave, ubručić (maramu za glavu) i traversu (pregaču). Svekra bi darovala košuljom, čarapima i ručnikom. Tim činom mladenka je iskazivala poštovanje i spremnost na uklapanje u novu obitelj. Prvi radni dan mladenke bio je ponedjeljak, kada je imala važnu ulogu: bila je zadužena za naložiti oganj. Paljenje vatre u novoj kući simbolično je predstavljalo njezinu spremnost da preuzme ulogu domaćice i donositeljice topline u dom. U utorak ili srijedu svekrva bi vodila mladenku na javljanje susjedima, čime je službeno predstavljala novog člana zajednice. Slijedio je postupak obilaska obitelji: prvu nedjelju mladenka bi sa svekrvom išla na misu u novo mjesto, a drugu nedjelju bi se išlo u mladenkinu kuću na ručak. Taj ručak predstavljao je prvi službeni povratak u roditeljski dom. Prema strogim običajima, mladenkina majka ne bi dolazila kod mladenke doma sve dok ona ne bi rodila prvo dijete. To pravilo naglašavalo je da je mladenka sada u potpunosti posvećena svojoj novoj obitelji.

Zaključak: Konavoska žena kao stup obitelji

Konavoski običaj pripreme za udaju jasno prikazuju koliko je uloga žene u tradicijskom društvu bila važna, ali i složena. Od strogih savjeta za poslušnost, do godina provedenih u pripremi ruha koje je simboliziralo njenu vrijednost i vještinu – konavoske su djevojke bile odgajane da budu stup obitelji. Ove priče i običaji nisu samo dio povijesti, već su vrijedna baština koja nam danas govori o snazi, strpljivosti i tradiciji konavoske žene. One su bile stupovi doma, učeći nas da najveća snaga leži u tihoj prilagodbi i predanosti.

Mihaela Mihatović, 5. b

Svadba u Konavlima

ŠTO SU STARIJI (MATI I ČAĆA) SAVJETOVALI MLADU, A ŠTO MLADOŽENJU PRIJE VJENČANJA?

O svadbi u „ono doba“ odlučile su nam ispričati tete Nike, Luce i Marija zajedno jer kako kažu lakše će se prisjećat kad skupa pričaju.

Tete Nike nam započinje priču i kaže kako su joj doma rekli: „Ideš u drugu kuću, budi dobra, poštuj svekra i svekrvu, a ako nađeš zaovu ni nju nemoj zabandunat.“ Drugo nas nisu puno savjetovali, morali smo se sami snalaziti, ali je bilo važno poštovati svakoga, a pogotovo starije. Mladoženji nisu ništa govorili, on je nastavljao život u svojoj kući sa svojom familijom i činio je što ga je volja.

Na priču se nadovezuje i teta Marija pa objašnjava da je svatove pripremo mladoženja u sebe doma, onaj koji je imo veću kuću činio je veću večeru, a u onoga ko je bio jadniji, siromašniji i imo manju kuću u njega je bilo manje slavlje. Mlada nije sebi birala kumu nego je i to određivo mladoženja, dva kuma su bila, jedan odakle je mladoženjina mati, a drugi koga je mladoženja htio. Na dan svadbe je sve, kako kaže, kretalo od ruva koje su spremali u mlade doma. Za to su bile posebne vreće mlinarice koje su se tkale baš za tu priliku pa se zaimavalo jedan u drugog. U ruvo bi se spravila konavoska nošnja, bijele bječve, crni šal, opanci i ombrela pa bi se nakrcalo na krasne crne konje koji su gonili ruvo. Neki su imali i auto, ali to su bili rijetki. Tete Luce поближе opisiva kako bi se konje okitilo bijelim rupcima za uzde, a vezala bi mu se i fjoka na rep. Iz vreća bi se izvukle modrine, kurđelica i vezovi da lepršaju dok konji idu da se lijepo vidi. Sestra iz kuće bi išla sa „šoferom“ i gonila ruvo u mladoženje, a tamo bi ih lijepo pričekali i dali im objed pa bi nakon toga svi skupa došli u nevjestu i privatili je. Svi svatovi pješke su išli u crkvu, ali je bilo grubo kad bi kiša padala jer je bilo samo jedno auto za mladence. Prisjeća se teta Marija kako je u njezinim svatovima auto zapelo u vodi jer je padala jaka kiša i kaže kako su onda tražili volove da ga izvuču, ali srećom naišo je jedan kamion pa im je on pomogao. Iza vjenčanja bi se išlo u popa na kavu i nosila mu se torta i boca pića, a mladoženja je plaćao obred. Ona koja je imala buket bacila bi ga ispred crkve da ga druge cure hvataju i ako bi neko od svatova imo aparat sve bi slikavo, govori nam teta Luce i smije se kako se to danas skroz drugačije čini. Nakon crkve vraćalo se u mladoženje doma gdje večeru spravlja kuhar iz Grada i pomažu mu žene iz sela.

U mladoženje doma svatove je čekala njegova mati i nevjesti bi davala cukara uz riječi „Moja neve što god ti bude grko, neka ti bude slatko ko ovi cukar“, a mlada bi bacila jabuku preko sebe za sreću. Neko bi dogovorio muziku da prati svatove cijeli dan, a neko bi ih samo na večeru pozvo, kako je ko htio i mogo. Večera je išla slično ko i danas, prvo pršut i sir pa juha, lešo meso sa salsom od bidža i pohovana piletina. Nakon toga, domaća pečena teletina i na kraju torta i kafa, a pilo se bijelo i crno vino i voda. Cijelu večeru su služile žene iz susjedstva, a glavni domaćin bi govorio zdravicu i nazdravljo mladencima i njihovim obiteljima.

Sutri dan se mlada trebala dić i svih u familiji namirit, prvo doručak pa spraviti objed. Sva svojta i susjedi sa svadbe bi se vratili na objed i mlada bi ih darivala. Darivalo se svojtu, susjede i sve one koji su pomagali oko svadbe tako da, kaže tete Marija, mladoj bi malo što i ostalo. Muškima u kući se davala svakome po košulja, čarape i šugaman ili ubručićak. Ženama se davala po traversa, kurđelica i bijeli ubručić.

Kad bi došo prvi Uskrs nevjesti u novoj kući, ona bi svakome od familije, kumovima, zetovima i prvim susjedima trebala dat po četiri omašćenajaja, a svoj đeci kroz selo po jedno jaje. Sva ta jaja spravljala je nevjestina mati, bilo bi tu i po stotinu jaja. Zetove se obavezno zvalo na objed i tad su im se davala jaja, a drugi ne bi svi došli na podne nego neki i popodne na kavu i kolač pa su se činili padišpanj i pita od jabuka. Kad bi prošo prvi Uskrs mlada je mogla malo odahnut.

Još jednu priču o šetovanju mladenaca odlučila nam je ispričati i tete Mare pa kaže: Kad ideš iz svoje rodne kuće, onda ti po konavoski pjevaju: „Ajde zbogom neve naša, ne oziri se na svoje bijele dvore, tamo ćeš ih nać“.

Svoju priču nastavlja uz razmišljanje kako su bili običaji, ma sve je bilo po običaju, govori nam, pa tako i savjeti prije konavoske svadbe. Prvo, kad dolaziš prvi put u tuđu kuću, u kuću mladoženje, trebaš poštovat starije. Znači, morala si znat ko je ko u toj kući i najprvo slušat svekrvu, a poštovala se i ostala rodbina. Svoje si sve morala zaboraviti ko da nisi ništa ni imala, nego prihvatit sve njihovo ko najslađe, tako mi je mati stalno govorila prisjeća se tete Mare pa nastavlja kako je prvi put došla na upoznavanje u kuću mladoženje.

Svekrva me dočekala na vratima s ožicom cukara i govorila mi: „Kako je ovo slatko, neka ti bude ovako slatko i kad ti grko bude“. Ostala rodbina isto je bila na upoznavanju i svi su čestitali pa pozdravljali nevjestu: „Dobro nam došla“. Čaća nije ništa govorio, nego samo plako, a mati je ponavljala: „Prvo mlađa, a onda starija“. Po običaju, odma iza svadbe nevjesta se morala prva dić ujutro naložiti vatru pa skuhat kavu za ostalu čejad.

Tete Mare svoju priču završava sa zaključkom kako mladoženju ništa nisu savjetovali prije svadbe, a nevjestu je najvažnije bilo uputit da bude mir i strahopoštovanje prema starijima. I tako bi.

Mihaela Mihatović, 5. b

Slaven Gruda

MATO DRAŠKOVIĆ- NOGOMETNA UTAKMICA NK „SLAVEN-GRUDA“ I NK „ZADAR“

„Mi smo bili prvaci Dubrovačkog saveza i igrali s prvakom Zadarskog saveza 1968. g. Pripremali smo se sedmicu dana u Domu na Grudi jer zbog kišnog vremena nismo imali teren za pripreme. U toku sedmice smo fizički i psihički „nabijali“ kondiciju jer smo iz tako malog mjesta išli u veliki grad igrati. Za nas je to bilo veliko dostignuće. Utakmica se trebala igrati u nedjelju pa smo na daleki put krenuli u subotu. Odsjeli smo u hotelu u Biogradu da budemo odmorni za važnu utakmicu. Prilikom utakmice smo puno psihički bili opterećeni zbog velikog protivnika te smo utakmicu izgubili s rezultatom 5:1. Vrlo nesretni i razočarani smo se vratili svojoj kući. To mi je bio jedan od većih šokova u mojoj nogometnoj karijeri, ali sam nastavio igrati do 1971. g.

Nikada više nismo „upali“ u Dalmatinsku ligu za vrijeme dok sam ja igrao. Nakon toga, uvijek sam bio za njih i davao im podršku jer je za naš mali klub bila velika stvar igrati za tu Ligu. Cijeli svoj život mi je taj nogometni derbi ostao u vječnom sjećanju.“

HNK Slaven Gruda	
	
Puno ime	Hrvatski nogometni klub Slaven Gruda
Osnovan	12. srpnja 1921.
Igralište	ŠC Gnjlje, Gruda

Djed, baka i unuče po Konavoski

Povodom Međunarodnog dana starijih 1. listopada istražit ću temu koliko su naši stariji zastupljeni u životu unučadi u Konavlima. Poštovanje prema starijima je važna tema koju se često zanemaruje u modernom društvu. Oni su ti koji su oblikovali svijet u kojem mi danas živimo. U njihovo vrijeme neke stvari su bile znatno teže nego što su trenutačno nama. Neki od njih su morali dugo hodati da bi došli u školu, a postoje i oni koji se uopće nisu mogli školovati. Zbog toga ih mi moramo saslušati i poštovati. Također moramo osluhnuti njihovo životno iskustvo kako bi razumjeli naš život danas. Sveti Otac Papa Franjo nas uči o nužnosti razgovora s bakama i djedovima. Poruka koju je poslao prije Međunarodnog dana mladih glasila je: „Prvo razgovarajte s bakama i djedovima pa onda pođite na susret u Lisabon“. Uz to naglasio je kako u talijanskom jeziku za staru stvar (vecchio) i za stariju osobu (anziano) postoje različite riječi, iz dubokog poštovanja i uvažavanja.

Suvremeni život koji je promijenio pozitivan stav prema tradiciji i uništio dostojanstvo starijih ogleda se u priči braće Grimm: „Djed i unuče“:

„Živio na svijetu slabunjav starac. Oči mu se pomutile od starosti, koljena mu drhtala, nevoljnik slabo čuo. Sjedeći za stolom jedva je mogao držati žlicu u ruci, pronosio je mimo usta i proljevao juhu po stolnjaku. Sin njegov i nevjesta gledali na nj gnušajući se i napokon ga premjestili u zapećak te mu donosili oskudnu hranu u staroj zemljanoj zdjeli.

Starcu se često zalile oči suzama pogledajući žalosno k onoj strani, gdje je bio prostrt stol. Jedanput mu ispadne zdjela, koju su ruke njegove nemoćno držale, te se razbije. Mlada nevjesta stane koriti nesretnoga starca. Odgovoriti nije smio, nego uzdahnuvši ponikne glavom. Kupe mu drvenu zdjelu, iz koje je od toga vremena jeo. Nekoliko dana zatim opazi sin njegov i nevjesta kako im djetešce, kojemu su bile četiri godine, sjedeći na zemlji, slaže daščice. — Šta to radiš? — upita ga otac. — Pravim koritašce — odgovori dijete — iz kojega će tata i mama jesti kad ostaré, a ja budem velik. Muž se i žena šutke pogledaju, pa zaplaču. Od tog doba sjedali su opet starca za svoj stol i nikad više nisu s njime loše postupali.“

Pitali smo 5. b o statusu baka i djedova i sljede rezultati:

Na pitanje: „Kakav je položaj starijih u tvojoj obitelji?“ 90% učenika je odgovorilo odličan, baka i djed su slobodni, nasmiješeni, zabavni, dragi. Još veći postotak je učenika, odnosno svi, 100% odgovorilo je da su im baka i djed uzor. Na pitanje zašto, dali su sljedeće odgovore:

- zato jer su zabavni,
- njihovo djetinjstvo bilo je teško, trebali su pješke u školu, nakon škole pomoći svojim cijepati drva i sl.,
- želim kad odrastem biti tako draga, dobra i pravedna kao moja baka,
- učim da treba čuvati zdravlje jer su oni slabo pokretni,
- jer uvijek pomažu obitelji i drugim ljudima,
- zato jer znanju, iz iskustva, što treba, kada i gdje učiniti,
- dosta su me naučili i još će, hvala im,
- primjer su mi kako bi se trebala ponašati,
- jer su vrijedni,
- jer su me voljeli kad sam bio mali i nadam se da ću i ja tako raditi svojim unucima.

Navodimo doživljaje učenika s bakama i djedovima učenika 5. b razreda:

Prvo ću navesti svoj odgovor: „Moj djed bi mene i rodicu vodio u šetnju svaki dan, svaki dan bi nam kupio sladoled i vodio nas na plažu.“

Petar: „*Volim slušati njihove priče o starom dobu.*“

Marko: „*Volim gledati kako izrasta povrće koje zajedno s bakom i djedom posijem.*“

Ana: „*Volim Božić u obitelji, svi se smijemo i pjevamo.*“

ZAKLJUČAK

Tražimo jednakopravnost društvenog položaja našim starijima, jer su važan faktor našeg djetinjstva.

Marijeta Milas, 5. b

Konavoski đir

Stare fotografije

Na facebook stranici Kate Bećir

Zahvaljujemo gđi Kati Bećir na ovih 5 fotografija.
Iznimne su.

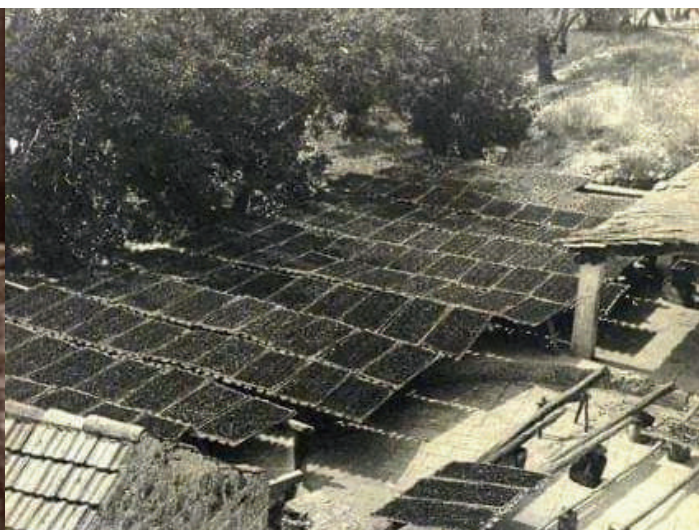
Sušenje duhana

Domaćica pravi konservu

Branje pamuka

Sušenje smokava

NE “ZUB za ZUB”

Sredstva za pranje zuba u starih

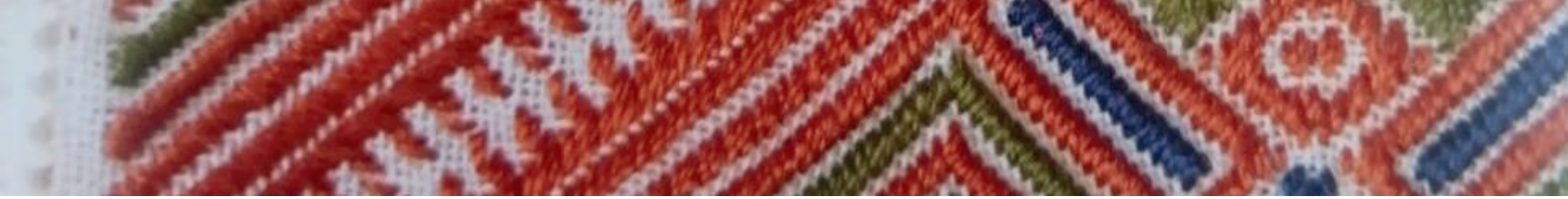
Većina ljudi u daljoj prošlosti nije imala sredstva za pranje zuba pa su higijenu održavali onoliko koliko su se mogli snaći. Zbog nedostatka sredstava za higijenu zuba, zubi su nažalost često propadali. Iako je bilo teško naći sredstva, neki su koristili razne metode kako bi pokušali očistiti zube. Da bih istražila kako je to u prošlosti izgledalo razgovarala sam s nekoliko starijih ljudi. O detaljima mi je više ispričao g. Mato Mihatović s kojim sam imala intervju.

Do pojave kalodonta, koji je došao oko 1960. godine, ljudi su se snalazili na razne načine da bi sačuvali svoje zube. Trljali bi određenim grančicama koje su se koristile kao današnje čačkalice. Trljali bi i ugljenom, a zatim isprali rakijom. Ljekovitim biljem ili limunom trljali bi po zubima da bi ih očistili. Neki su usta ispirali vodom, čajem od kadulje (koji im je još služio i kao pomoć kod ublažavanja upale desni), rakijom koja im je služila i za pomoć kod ublažavanja zubobolje te za dezinfekciju usta, rašpatom (ocat pomiješan sa vodom), stavili bi krupne soli na prst pa trljali zube, pepelom, komadićima ugljena, sodom. Neki su jeli jabuke da bi očistili zube. Rakiju su smjeli koristiti samo stariji. Metoda čišćenja zuba koja je bila zanimljiva djeci je trljanje travom. Radi se o travi smeđkaste boje koju su brali ljeti dok su bili na moru. Trava je bila zanimljiva djeci jer je imala oblik jastučića. Dok su neki nabrajali čime su čistili svoje zube u vremenima kada nisu imali puno izbora, drugi kažu da svoju metodu koriste čak i danas. Ta metoda je soda bikarbona pomiješana sa par kapi maslinova ulja i limuna. U Konavlima je postojalo i praznovjerje da se zubi ne smiju previše trljati jer će propasti.

Osim što je u prošlim vremenima bilo teško naći sredstva za pranje zuba, bilo je još teže kad bi zub bolio jer nije bilo zubara. Do 1935. godine u Konavlima nije bilo zubara. Kad bi zub bolio, ljudi su mogli popiti samo kombinirani prašak ili aspirin. Ako to ne bi pomagalo, pomagala su kliješta dr. Wagnera na Grudi i dr. Bobića u Cavtatu.

Neki od poznatijih zubara koji su prvi započeli raditi u Konavlima su: dr. Marko Baća (radio je na Grudi od 1964. – 1970., te u Cavtatu od 1970. godine do umirovljenja), dr. Željko Capor (radio je na Grudi od 1988. godine do pred kraj 1990.), dr. Ivo Mihatović (radio je na Grudi od 1970. godine), i dr. Antonio Korić (radio je na Grudi od 1976. – 1980.).

Intervju s g. Matom Mihatovićem

Dobar dan, g. Mato! Možete li mi za početak reći koliko imate godina?

- Dobar dan! Imam 86 godina.

U vrijeme svoje mladosti kada nije bilo sredstava za pranje zuba, kako ste se snalazili?

- Koliko ja znam, uvijek sam imao neku četkicu na koju sam stavio ugljen i četkao. Ugljen bi se usitnio i stavio na četkicu. Onda bih isprao vodom.

Je li je bilo teško pronalaziti sredstva za pranje zuba?

- Nije bilo teško, svaka kuća je imala ognjište i uvijek se ložilo.

Jeste li imali zubara i koliko često ste ga posjećivali?

- Imali smo doktora opće prakse, dr. Wagnera, kod kojeg bismo pošli jedino za izvaditi zub. On zube nije popravljao, samo bi izvadio zub ako bi kome trebalo.

Imate li u obitelji zubara?

- Imam brata, dr. Ivo Mihatović. On je nakon što je radio na Grudi, otišao u Njemačku i tamo i danas ima svoju privatnu ordinaciju. Također, imam još i dr. Nelu Cvjetković Miljak koja je kćer od moje prve rodice. Ona danas radi u ordinaciji na Grudi.

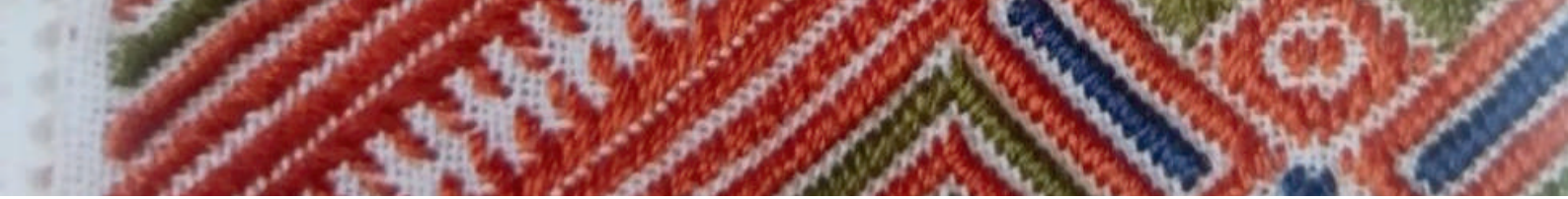
Kada ste imali mogućnost prati zube četkicom i pastom za zube?

- Kada sam bio odrasli mladić. Kalodont je došao otprilike oko 1960. godine. Zvao se Kalodont pa mi je taj naziv ostao i danas, kada mi treba kalodont rečem da idem kupiti kalodont, a ne pastu za zube.

G. Mato, hvala Vam na razgovoru!

- Nema na čemu. Ako opet što budeš trebala, slobodno dođi.

Mihaela Mihatović 5. b

Život Konavljana u prošlosti

Prošlost nas mnogo čemu uči, pa tako i prošlost Konavala. Tu se cijenile prave vrijednosti, poštenje na prvom mjestu, ali i rad, život u zajednici i vjera.

Iako život u prošlosti nije bio nimalo lagan, prvenstveno zbog nedostatka stvari bez kojih danas ne bi mogli zamisliti ni jedan dan, Konavljani su vješto i vrijedno doprinijeli da su nam danas na ponos i naši preci i Konavle.

Razlikovale su se „male“ i „velike“ kuće. I vjerovali ili ne nije bila riječ o kvadratima, već o broju čeljadi ili familija koje su dijelile isti krov nad glavom. U „maloj“ kući su živjeli muž i žena i njihova djeca. U „velikoj“ su živjela dva brata (ili više njih) zajedno sa svojim potomcima. Stanovali su tu i đedi i babe, ali i usiđelice i siđeluni (tetke i dundovi koji se nisu ženili ni udavali), bili su poštjeni. Samim time što je bilo više čeljadi u kući, više se radilo i imalo, a tako bi se dobio status „velike“ kuće.

Svi su radili za dobrobit kuće. Starije žene su bile kuharice, a mlađe su čistile, čuvale blago (stado) prale, šile i krpile robu. Majgure (cure) su hranile svilene bubice, od njihovih kukuljica su činile svilu i vezove, modrine, kurđelice, pasove i pregače.

Majgure su same morale navesti i načiniti ruvo. Nije bilo ništa za kupiti, nego se sve šilo. Pro dana bi radile, a noću uz šteriku vezle. Pripremljeno ruvo je značilo da je majgura spremna za udaju. Nije bilo zabava, ni nikakvih sličnih događanja gdje bi se mladost upoznavała, već bi to najčešće bilo prilikom rabote ili iza mise neđejom.

Najvažnija osoba u kući je bio domaćin, najsposobniji muškarac u kući, kojega su svi slušali.

On je donosio odluke vezane za rabotu, što će se taj dan spravjat, što će se raditi u baštini... Također je držao ključeve vinice i štale, odlučivao je tko je kuharica, a tko pomoćnica. On je taj koji je odlučivao kad će se majgura udati i za koga. Tako bi ona odabrala, ali njegova je bila zadnja. Jako je bilo važno iz kakve je kuće i na kakvom glasu. Kad bi bili ugovori dolazio bi budući mladoženja, zajedno sa domaćicom i muškima iz kuće isprosit mladu. Tom prilikom bi je darivali zlatom, koje su kupovali u Gradu, a značilo je sreću i poticaj da i ona nastavi pridonositi budućoj obitelji.

Puno je naših predaka pošlo trbuhom za kruhom u svijet, tako i moj šukunded u Ameriku. Radio je u rudniku, sa zlatnim rudama. Zarađenu plaću je slao doma, domaćinu. Tom su parom sagradili kuću na tri kata. Kamenu naravno, tipičnu za ono doba. Unutra je bio drveni pod. U prizemlju je bila štala i vinica, na katu trpezarija i kužina, a na vrhu su bile kamare. Bilo je puno majstora od kamena i drva, ali se i pomagalo. Kad bi bila kakva velika rabota svi su pomagali i susjedi i kumovi, ali i prijatelji. Nisu imali mnogo, ali nitko nije bio gladan.

Čeljad je proizvodila svoju hranu, a višak se razmjenjivao. Sijala se pšenica i golokud. Činilo se brašno i kruz, a višak je bio hrana za stoku.

Radile su se masline i maslinovo uje, loza, vino i rakija, sušile su se smokve.... Također i ostale kulture, ovisno o tome kad je bio vakat za proizvodnju. Sadile su se krtola, raštan, pomadore, kukumari, bob...

Puno toga se promijenilo naspram prošlosti, ali ono što je ostalo isto je da su Konavljani bili i ostali vrijedni i poštjeni ljudi. Zavazda!

Ništa se ne baca!

U Konavlima, kad se zapali oganj ili peče rakija, ostaje pepeo. Pepeo je ostatak od vatre. Stara čeljad kaže: „Ništa se ne baca!“, to je istina. Pepeo nije bio samo ostatak vatre - stari Konavljani su ga koristili u mnoge svrhe. Prvo, posipao se po zemlji u vinogradima i maslinicima da tlo bude plodnije i da masline bolje rastu. Stare Konavoke su miješale pepeo s vodom i pravili sapun ili su čistili kuću i lonce, a ponekad je služio u svrhu paste za zube. Također, posipao se u vrtove da biljke u vrt ne napadaju mravi i drugi insekti. Neki su ga koristili i za čišćenje ruku i kože nakon napornog rada, jer je sušio i dezinficirao. Djeca su se igrala pepelom, crtala po tlu i bacala ga u zrak, a stara čeljad su ga pazila i čuvala kao blago, jer pepeo je u Konavlima bio znak topline doma i koristi iz svakog djelića vatre. Na kraju bih zaključila da su stari ljudi bili itekako sposobni jer su ni iz čega stvarali čuda, pa tako i od pepela. Važno je da se usmenom predajom priče iz prošlosti prenose sadašnjim i budućim generacijama jer se ovakve priče ne nalaze na Tik toku, a potrebno ih je sačuvati od zaborava.

Zahvaljujemo Anđeli i njezinoj baki na opširnom opisu nekadašnjih običaja u Konavlima.

Andela Kralj, 7. a

Stara zanimanja

Obrti koji nestaju u Konavlima

INTERVJU – Pero Đano, stolar

Plemenite ruke i plemenito drvo

Razgovarao: Antonio Đano, 5. a

Posjetili smo radionicu stolara Pera Đana koji svoj zanat nosi u rukama još od mladosti, od petnaeste godine života. Njegova radionica je puna raznih komada drva, alata i miriše kao kad se pili svježe drvo. On mi je pokazao kako radi stvari vlastitim rukama i rekao da mu je taj posao „super“ jer svaki dan može napraviti nešto novo. U ovom intervjuu ispričat će nam kako izgleda njegov posao, što mu je najteže, a što najzabavnije u svemu tome.

Dobar dan, gospodar Pero!

KADA STE SE POČELI BAVITI OVIM ZANATOM?

- Počeo sam se baviti s 15 godina. S 20 godina krenuo sam privatno raditi. I dan danas bavim se time.

S KOJOM VRSTOM DRVA NAJČEŠĆE RADITE?

- Najdraži su mi mahagoni, ariš i bukva.

KOJE STROJEVE VEĆINOM KORISTITE?

- Danas je puno lakše. Postoji stolarska kombinirka koja ima sve operacije za klasičnu stolariju i neki popratni strojevi.

ŠTO SVE PROIZVODITE?

- Prozore, vrata, stolove, ormare, skale... sve što se može napraviti od drva.

ŠTO VAM JE NAJTEŽE RADITI?

- Najteže mi je raditi polukružna vrata i prozore. To traži veliku preciznost.

KOLIKO JE STOLARA U KONAVLIMA I ŠIRE?

- Cijelo dubrovačko područje i šire ima oko 5 stolara. Malo se ljudi danas bavi izradom drvene stolarije. Popularna je PVC i aluminijska.

IMATE LI U SVOJOJ OBITELJI „NASLJEDNIKE“? PRENOSITE LI ZNANJE NA NJIH?

- Imam, sin Antonio pokazuje interes i volju, ali o tome je još rano govoriti.

Gospodar Pero, hvala na vašem vremenu! Želim vam puno uspjeha u budućem radu.

O poslu, alatima i izazovima

Razgovarala: Mihaela Mihatović, 5. b

U današnje vrijeme rijetko se sreće majstor s čak trideset godina iskustva. Upravo toliko iza sebe ima naš sugovornik, podopolagač gospodar Maro Zglav, Gruđanin k oji je radio na stotinama domova, crkava, dvorana i poslovnih prostora. U njegovom poslu najvažnije je biti jako precizan i strpljiv, jer pod mora biti ravan i dobro postavljen da traje godinama. U ovom intervjuu ispričat će nam kako izgleda njegov posao, što je najteže, a što mu je najzabavnije nakon toliko godina rada.

Dobar dan, g. Maro! Možete li mi reći koliko dugo se bavite tim poslom?

- Dobar dan, Mihaela! Ovim poslom bavim se već 30 godina.

Što točno radi podopolagač?

- Podopolagač postavlja podne obloge (parket i laminat).

Koji je Vaš najdraži alat i zašto?

- Najdraži alat mi je gumeni čekić, zato što me ne boli kad se udarim po prstu.

Što je najteže u Vašem poslu?

- U mojem poslu je najteže klečati. Posao obavljam na podu, u klečećem položaju, pa koljena dosta pate.

Kada radite, kako znate da je beton na podu spreman za parket ili laminat?

- Znam da je beton na podu spreman za parket tako što izmjerim vlagu instrumentom za mjerenje vlage. Osim toga, provjeravam i tvrdoću betona, te je li beton ravan pomoću dugačke libele.

Parket i laminat izgledaju kao velike slagalice. Koji su najpopularniji načini slaganja i koji od njih Vam predstavlja najveći izazov?

- Trenutno je najpopularniji način slaganja Chevron, a to je ujedno i najveći izazov jer je najteži i najzahtjevniji.

Možete li objasniti po čemu je Chevron način slaganja poseban?

- Chevron je način slaganja u kojem se daske slažu pod posebnim kutom i u obliku slova „V“. Poseban je jer većem prostoru daje elegantan izgled, a kod manjeg prostora stvara dojam većeg prostora.

Koje drvo se najviše koristi i zašto?

- Najviše se koristi hrast jer se najljepše može obraditi i tvrdo je za podnu oblogu.

Koja je najčudnija stvar koju ste pronašli ispod starog parketa dok ste ga skidali?

- Najčudnija stvar koju sam pronašao bio je novac.

Koji Vam je bio najteži ili najljepši pod koji ste ikada postavili?

- Najteži i najljepši pod koji sam postavio bio je u Biskupskoj palači u Dubrovniku.

Koliko dugo traje postavljanje parketa ili laminata u jednoj prostoriji?

- Postavljanje u jednoj prostoriji traje oko 4 sata.

Kakva je zainteresiranost za ovaj posao?

- Zainteresiranost za ovaj posao je mala.

U Dubrovniku i okolici samo nas je dvoje registriranih obrtnika podopolagača.

Što najviše narušava zdravlje u Vašem poslu?

- U mojem poslu zdravlje najviše narušava lakiranje parketa i to zbog udisanja jakog mirisa laka.

G. Maro, hvala Vam na Vašem vremenu! Želim Vam puno uspjeha i, koliko god je to u ovome poslu moguće, što manje prepreka u budućem radu.

Naša Škatulica

Državna i međunarodna natjecanja u školi Gruda

Klapa Konavoska škatulica

Prva nagrada na državnom natjecanju Večeri dječjih klapa u Omišu

Naša školska klapa Škatulica, pod vodstvom prof. Sanje Kovačić, osvojila je prvu nagradu Zlatni grdelin na Državnom školskom natjecanju Večeri dječjih klapa u Omišu 2025.

U organizaciji Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Agencije za odgoj i obrazovanje, Osnovne škole Josip Pupačić Omiš i Festivala dalmatinskih klapa u Omišu, u subotu, 24. svibnja, na Trgu kralja Tomislava u Omišu održana je smotra dječjih klapa. Klapsko natjecanje odvijalo se u dvije kategorije: A (do 15 godina) i B (15 do 18 godina).

U kategoriji osnovnih škola natjecalo se devet klapa. Naša klapa njeguje četveroglasno klapsko a cappella pjevanje te su na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu otpjevali dvije tradicijske pjesme iz konavoske svadbe: "Cvijetak cakti" i "Djevojka je ruže brala".

Iako su tek nedavno osnovani, svojom upornošću, predanim radom i ljubavlju prema klapskoj pjesmi stali su na pobjednički tron. Stoga im s posebnim ponosom čestitamo i želimo puno sreće i uspjeha u daljnjem radu!

Niti godinu dana od osnutka, a već na pobjedničkom tronu! Zlatni grdelin, prva nagrada omiškog klapskog festivala za juniore, Državnog školskog natjecanja Večeri dječjih klapa u Omišu 2025., otišla je u ruke malih pjevača klape Škatulica iz Osnovne škole Gruda.

Čestitke konavoskim osnovcima stižu sa svih strana, a posebno je ponosna voditeljica klape Sanja Kovačić koja najavljuje i iskorak na međunarodnu scenu!

- Odluka o dječjoj klapi rodila se na seminaru koji je upravo na tu temu organiziralo Ministarstvo znanosti, odgoja i obrazovanja. Znala sam da u našoj školi ima puno talentirane djece pa sam samoj sebi rekla 'hajdemo probat' pa što bude'. Izabrala sam učenika za koje sam znala da imaju sluha i vole pjesmu i nisam pogriješila nimalo u odabiru. Veliki je to rad, nije to samo jedan sat tjedno, već tri, plus vježbe pjevanja i subotom i nedjeljom, prema tome kako su slobodni učenici i ja. Pogotovo su se probe intenzivirale pred Omiš, trebali smo proći opću selekciju i audiciju i Bogu hvala, uspjelo nam je – priča nam Sanja Kovačić koja u OŠ Gruda predaje glazbenu kulturu. Velike zahvale upućuje gospodaru Krešimiru Magdiću koji je malim 'grdelinima' napisao aranžman posebno za djecu koja su se predstavila pjesmom iz konavoske svadbe 'Cvijetak cakti' i 'Djevojka je ruže brala'. Na proglašenju je 'Škatulica' izvela i skladbu 'Prosula se škatulica' u obradi Vicka Dragojevića iz klape Kaše.

'Škatulica' je i učenička zadruga

Zanimljivo je da klapa 'Škatulica' dijeli naziv s učeničkom zadrugom osnovanom u listopadu 2023. godine pri Osnovnoj školi Gruda s ciljem očuvanja tradicije konavoskog kraja.

Zadruga je već svoj prvi rođendan obilježila uz aktivne tri sekcije, Baština, Biljke zavičaja i Kreativna radionica. Učenička zadruga pod mentorstvom učiteljice povijesti Mare Prlende s projektom „Konavoski put svile“ lani na Županijskoj smotri u Blatu osvojila prvo mjesto, a tradicijski su projekt predstavljale Marija Smišljan, Nikolina Radoš i Iva Kralj. Učenice su prezentirale „Konavoski put svile“ te praktično pokazale proces dobivanja prirodne svilene niti i izradu konavoskog veza, što je izazvalo veliku pozornost okupljenih. Kao pobjednici županijske smotre predstavljali su Dubrovačko-neretvansku županiju na 36. Državnoj smotri Učeničkih zadruga u Poreču

Učenička zadruga

Učenička zadruga Konavoska škatulica osnovana je u listopadu 2024. godine. Bogatstvo kulturne i prirodne baštine te kreativnost učitelja i učenika bili su motivacija za osnivanje Zadruga. Cilj je okupiti zainteresirane učenike i upoznati ih s bogatstvom tradicijskih običaja Konavala kako bi spoznali vrijednost i potrebu očuvanja kulturne i prirodne baštine, pučkog stvaralaštva te razvoj ekološke svijesti. Članove se potiče na kreativnost i razvijanje različitih vještina. Kroz rad se stječe samopouzdanje, razvija kritičko vrednovanje sebe i drugih te otkrivaju vlastiti potencijali kojih često nismo svjesni. Učenici razvijaju svijest o nužnosti i vrijednosti rada za ljudski život.

Konavoska škatulica se 12. lipnja 2024. na županijskoj smotri učeničkih zadruga u Blatu predstavila projektom „Konavoski put svile“. Učenice Iva Kralj, Nikolina Radoš i Marija Smišljan su prezentirale proces dobijanja svilene niti te njenu primjenu u izradi konavoske nošnje i tradicijskog konavoskog veza.

Zadruga je osvojila 1. mjesto čime se plasirala se na državnu smotru učeničkih zadruga RH u Poreču.

Poreč je bio centar kreativnog stvaralaštva i poduzetništva mladih u RH okupivši 58 učeničkih zadruga. Naše predstavnice Marija, Iva i Nikolina, odjevene u konavosku nošnju s ponosom su predstavljale našu školu i Dubrovačko-neretvansku županiju. Izložbeni prostor naše Škatulice plijenio je pozornost ljepotom izloženih radova sa motivom konavoskog veza te zanimljivom pričom i prezentacijom o konavoskom putu svile.

Zadugari kroz sekcije Baština, Kreativna radionica i Biljke zavičaja sudjeluju na različitim manifestacijama, priredbama i prodajnim izložbama. Velika nam je radost izložba malih vezilja „Od početka vez“ u Zavičajnom muzeju Konavala, organiziranje prodajnih izložbi učeničkih radova na priredbama za Božić, sudjelovanje u programu „Učenici sv. Vlahu“, prodajnim izložbama biljaka zavičaja te uskršnje radionice pletenja palmica za blagdan Cvijetnice.

Naši članovi su aktivni članovi KUD-a Stjepan Radić te su u suradnji s Agroturizmom Konavle sudjelovali su u manifestaciji „Proljeće pri Dvoru“.

Posebno smo ponosni nauspjehe školske klapa Škatulica čije su članice i naše zadugarke Iva Kralj i Marija Smišljan. Klapa njeguje tradicijsko klapsko pjevanje i ljubav prema običajima i konavoskoj narodnoj nošnji u kojoj nastupaju na različitim manifestacijama, državnim i međunarodnim natjecanjima. Bravo za njih!

Čudesni svijet legendi i predaja čuvaju najstariju povijest Konavala. U njima se isprepliću povijesno i fantastično, neobično i svakidašnje. Svaka priča šalje određenu poruku i pouku. One su dio naše svakodnevnice.

Istražili smo i zapisali mali dio toga blaga te tiskali slikovnicu. Svaka legenda ima likovni prilog koji su na radionicama oslikali naši učenici.

Ove školske godine projektom „S legendom u đir“ odlučili smo oživjeti svijet legendi na radionicama Zadruga kroz izradu eko etno torbe. U izradi torbi koristili smo samo prirodne materijale poput svile, vune i pamuka.

Motive konavoskih legendi i usmene predaje smo oslikali na svili. Budući su to likovi iz konavoskih legendi, oslikali smo im konavosku narodnu nošnju i prišili na pamučnu tkaninu. Svaka oslikana torba je unikatan proizvod koji ima široku primjenu.

Projektom „S legendom u đir“ predstavili smo se na županijskoj smotri i po drugi put kao pobjednici plasirali na državnu smotru učeničkih zadruga RH.

Bila su to tri dana predivnog druženja sa učenicima i mentorima brojnih učeničkih zadruga, sklapanje novih prijateljstava, sakupljanje kreativnih ideja...

Kad se male ruke slože, sve se može...

Bravo za sve članove Zadruga, velike i male!

Kutak stručne službe

Izazovi odrastanja u digitalnom dobu

Kao školski psiholog, u svakodnevnom radu s djecom, roditeljima i učiteljima svjedočim dubokim promjenama koje su novi mediji unijeli u odrastanje djece i mladih. Pametni telefoni, društvene mreže i digitalne platforme postali su sastavni dio dječje svakodnevice, često prisutni od najranije dobi. Djeca danas ne poznaju svijet bez ekrana, a granica između online i offline života sve je tanja. Novi mediji sami po sebi nisu isključivo negativni niti pozitivni; njihov utjecaj ovisi o količini korištenja, razvojnoj fazi djeteta te kvaliteti nadzora i usmjeravanja od strane odraslih. Ipak, u praksi se sve češće susrećemo s posljedicama prekomjernog i neprimjerenog korištenja digitalnih tehnologija, osobito kada su u pitanju mentalno zdravlje i cjelokupni razvoj djece.

Nesporno je da novi mediji nude određene prednosti. Djeci i mladima dostupna je ogromna količina informacija, edukativnih sadržaja i mogućnosti za učenje. Digitalni alati mogu poticati znatiželju, kreativnost i razvoj digitalnih vještina koje su danas nužne za funkcioniranje u društvu. Za adolescente, društvene mreže često predstavljaju prostor za socijalno povezivanje, izgradnju identiteta i pripadnosti vršnjačkoj skupini. U umjerenoj mjeri, tehnologija može biti podrška učenju, komunikaciji i osobnom razvoju. Međutim, problem nastaje kada se korištenje novih medija ne odvija umjereno, kada izostaju jasne granice i kada ekran postane dominantan oblik zabave, komunikacije i regulacije emocija.

Prekomjerni boravak djece na mobitelima i društvenim mrežama jedan je od najuočljivijih izazova s kojima se danas suočavamo u školskom okruženju. Djeca sve ranije dobivaju vlastite pametne telefone, često bez jasnih pravila korištenja. U razgovorima s učenicima nije rijetkost čuti da pred ekranima provode nekoliko sati dnevno, pri čemu se zanemaruju igra, kretanje, učenje, ali i neposredni odnosi s obitelji i vršnjacima. Kod dijela djece primjećujemo izraženu potrebu za stalnom provjerom mobitela, nelagodu ili razdražljivost kada im je uređaj oduzet, kao i teškoće u odvajanju od ekrana, što upućuje na obrasce ponašanja nalik ovisnosti.

Utjecaj takvog obrasca korištenja novih medija na mentalno zdravlje djece i mladih sve je izraženiji.

U školskom savjetodavnom radu bilježimo porast anksioznih i depresivnih simptoma, osjećaja usamljenosti, nezadovoljstva sobom i sniženog samopouzdanja. Društvene mreže često prikazuju idealizirane i nerealne slike života, tijela i uspjeha, a djeca i adolescenti, koji se nalaze u osjetljivoj fazi razvoja identiteta, skloni su uspoređivanju s drugima. Takva usporedba nerijetko rezultira osjećajem manje vrijednosti, neadekvatnosti i stalnog pritiska da budu “dovoljno dobri”. Vrijednost vlastite osobe sve se češće mjeri brojem lajkova, pregleda i pratitelja, što dodatno narušava stabilan i zdrav osjećaj sebe.

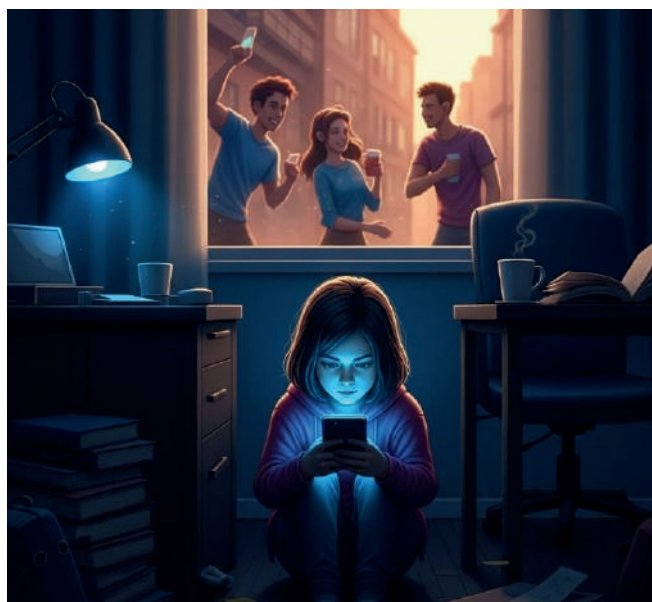
Osim emocionalnih teškoća, primjetan je i negativan utjecaj novih medija na pažnju i koncentraciju. Djeca naviknuta na brze, kratke i intenzivne podražaje teško održavaju fokus tijekom nastave ili učenja. Česte notifikacije i stalna dostupnost sadržaja ometaju sposobnost dubljeg mišljenja, planiranja i samoregulacije. Posljedično se javljaju problemi u školskom uspjehu, odgađanje obaveza i smanjena motivacija za učenje. Također, sve je češći problem poremećaja spavanja, budući da djeca koriste mobitele u kasnim večernjim satima, što dovodi do umora, razdražljivosti i smanjene emocionalne otpornosti.

Posebnu zabrinutost izazivaju opasnosti koje prate korištenje društvenih mreža. Elektroničko nasilje, poznato kao cyberbullying, često se odvija izvan pogleda odraslih, ali ostavlja duboke posljedice na dijete. Poruke koje vrijeđaju, ismijavanje, širenje glasina ili isključivanje iz online zajednica mogu ozbiljno narušiti djetetovo samopouzdanje i osjećaj sigurnosti. Djeca su također izložena neprimjerenim sadržajima, uključujući nasilje i seksualizirane materijale, za koje razvojno nisu spremna, što može izazvati zbunjenost, strah i iskrivljene stavove o odnosima i svijetu.

Kada govorimo o ranim razvojnim fazama, štetnost prekomjernog izlaganja ekranima još je izraženija. U ranom i predškolskom razdoblju dijete uči kroz igru, kretanje, istraživanje i neposrednu interakciju s odraslima i vršnjacima. Pretjerano korištenje ekrana u toj dobi može negativno utjecati na razvoj govora, socijalnih vještina i emocionalne regulacije. Djeca mogu postati razdražljivija, imati poteškoće u samoregulaciji i slabije razvijene komunikacijske vještine. Ekran ne može zamijeniti odnos, a upravo je odnos temelj zdravog emocionalnog i socijalnog razvoja.

Uloga roditelja i škole u ovom kontekstu iznimno je važna. Djeci su potrebne jasne granice, dosljednost i odrasli koji svojim primjerom pokazuju zdrave obrasce korištenja tehnologije. Kao školski psiholog, smatram da nije cilj potpuno zabraniti nove medije, već djecu učiti kako ih koristiti na svjestan, siguran i umjeren način. To uključuje razvoj digitalne pismenosti, ali i emocionalne pismenosti, sposobnosti prepoznavanja vlastitih osjećaja, nošenja s frustracijom i izgradnje kvalitetnih odnosa u stvarnom svijetu.

Sukladno svemu navedenim, novi mediji predstavljaju snažan alat suvremenog društva, ali i ozbiljan izazov za mentalno zdravlje djece i mladih. Naša odgovornost kao stručnjaka, roditelja i odgojno-obrazovnih djelatnika jest da djeci pomognemo uspostaviti ravnotežu između digitalnog i stvarnog života. Djeci nisu potrebne stroge zabrane, već prisutni, zainteresirani i emocionalno dostupni odrasli koji će ih voditi, razumjeti i podupirati u odrastanju u digitalnom dobu.

Nikica Greguš, mag.psych

Upoznajemo novu socijalnu pedagoginju

1. Dobrodošli. Vi ste nama novi, ali i mi Vama. Kako se osjećate u OŠ Gruda?

Dragi učenici, osjećam se prihvaćeno, važno, ali osjećam i odgovornost za svoj poziv u našoj školi. I ja sam prije mnogo godina bila učenik u klupama ove škole, nosim lijepe uspomene na osnovnoškolske dane, prijateljstva i vrijednosti koje i danas njeguje. Nakon završetka fakulteta u Zagrebu, kratko sam i radila na ovom radnom mjestu i sad sam opet tu, među Vama, učenicima i dragim kolegama, stručnim suradnicima i učiteljima.

2. Opišite nam što je pedagoško savjetovanje

Škola je danas mjesto gdje učenici trebaju više povezanosti, naravno, uz kontrolu i nadzor. Svaki učenik u učionici „ima svoju priču”. Učitelji, pedagozi i socijalni pedagozi zato uvijek prvo biraju razumijevanje, imaju empatiju i dobru volju poslušati i razumjeti svakog učenika i njegovu obiteljsku i društvenu situaciju. Škola je mjesto gdje možemo učiti, razvijati, se, pitati, ali i pogriješiti, razmisliti i ponovno pokušati. Mnogi učenici, djeca i mladi suočavaju se s nesigurnošću, pritiscima, razvijaju depresivne i anksiozne simptome ponašanja, neki od njih razvijaju i probleme u ponašanju, često ulaze u konflikte s vršnjacima ili ne poštuju autoritet stariji, krše pravila i pomiču postavljene granice. U pedagoškome savjetovanju najvažnije je, prvo ostvariti odnos s djetetom, povezati se i razviti osjećaj povjerenja i poštivanja, a zatim se koriste različite tehnike modifikacije ponašanja i rada na socioemocionalnim vještinama. Učenici se neće možda sjetiti, kad budu odrasli ljudi, što smo im točno rekli i čemu smo ih poučavali, ali će se sigurno sjetiti kako su se osjećali s nama.

3. Što znači „sretno dijete”

Hmmm, dajte malo vremena, da razmislim što bi to bila tajna sreće... Evo kako ja vidim sretno dijete:

dijete koje zna prepoznati i izraziti svoje emocije, kako sreću, tako i tugu, ljutnju, bijes, strah...
dijete koje uspijeva graditi i održavati odnose s prijateljima, dijete koje se snalazi i opstaje u stresnim situacijama i dijete koje ima osjećaj samopoštovanja i vjere u sebe.

Često djeca danas osjećaju pritisak da moraju biti izvrsni u svemu, u školi, u izvannastavim i izvanškolskim aktivnostima... budite svoji i nađite ono što Vas čini sretnim!

4. Koji je Vaš cilj u radu s učenicima?

Danas djeca odrastaju u vremenu brzih tehnoloških, društvenih, okolinskih promjena. Ključno je da ih mi učitelji, stručni suradnici budemo pozitivan uzor svojim ponašanjem, a i porukama koje šaljemo učenicima. Kako biti odgovaran, samosvjestan i odgovoriti na sve izazove digitalnog doba. Kako osnažiti učenike da koriste moderne tehnologije, kritički promišljaju i razvijaju emocionalne i socijalne vještine u svakodnevnim interakcijama s vršnjacima.

Učenicima je najvažnije razviti osjećaj da su viđeni, prihvaćeni i važni nama odraslima čime stvaramo prostor za učenje i prenošenje tradicionalnih vrijednosti novim generacijama.

Nije cilj da dijete bude poslušno, nego da nauči razumjeti posljedice svojih ponašanja, preuzeti odgovornost i pronaći konstruktivna rješenja. Moj cilj je biti model emocionalne regulacije učenicima, truditi se stvarati sigurno okruženje za rast i razvoj.

5. Vaša poruka mladima

Nije u današnje vrijeme biti lako dijete, biti mlada osoba. Okruženje u kojem vi odrastate znatno se razlikuje od okruženja u kojemu smo odrasli mi, vaši roditelji, učitelji, a pogotovo bake i djedovi. Pametni telefoni, društvene mreže, online „život” čine vašu svakodnevicu. Učite, zabavljate se i komunicirate u digitalnom svijetu. Molim vas, budite oprezni, mislite jedni o drugima, budite brižni jedni prema drugima i ne zaboravite uvažiti savjete roditelja, učitelja, pedagoga. Mi smo tu jer nam je stalo, brinemo o vama i želimo da izrastate u prave ljude!

Dragi učenici naše Škole, vi jeste prihvaćeni, viđeni i važni! Neka vam to bude vjetar u leđa i oslonac za sve vaše plovidbe!

Karla Radoš, 7. razred

Bajka o ribaru i ribici

Dramatizacija književnoga djela za cjelovito čitanje.

Književna djela za cjelovito čitanje znaju ponekad učenicima biti naporna, ali ako se način interpretacije djela približi učeničkim interesima rezultati su sati obrade ispunjeni zadovoljstvom, aktivnošću i trudom. Poznato djelo A. S. Puškina „Bajka o ribaru i ribici“ ispunilo je učionicu zabavom, prekrasnim lutkama i domišljatim scenskim adaptacijama.

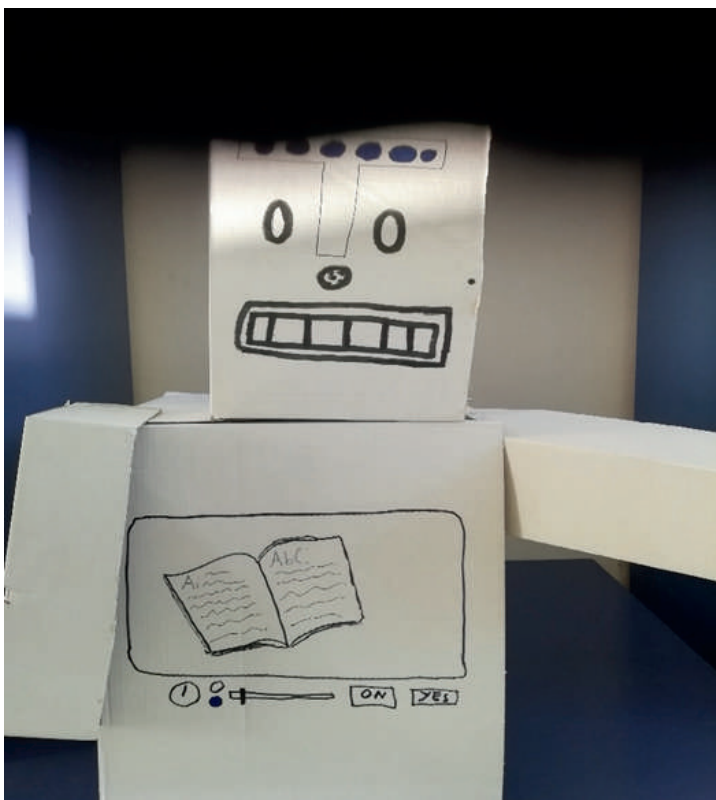
Marijana Š.Despot

Jesu li konavoska djeca gameri

Što se dogodilo u svijetu mladih, odnosno ima li primat tehnologija u razvoju učenika? Potražili smo odgovor.

Današnje generacije djece odrastaju u svijetu tehnologije, gdje se slobodno vrijeme sve više ispunjava korištenjem mobitela, igranjem videoigra bez aktivnosti na otvorenom s klasičnim igračkama. Pitanje koja se nameće: jesu li djeca u Konavlima više sklona igračkama ili video igricama? Ova dilema otkriva dječje interese, navike i način na koji provode svoje djetinjstvo, a pritom otkriva koliko su moderni trendovi prisutni u njihovoj svakodnevici.

RAZGOVARALI SMO S TREĆAŠIMA O NAVIKAMA U SLOBODNO VRIJEME

Slika robota Darka

Ovdje ističemo odgovore trećaša, pa David, 3. b izjavljuje „Radije se igram igračkama. Lopta mi je najdraža igračka jer s njom mogu igrati razne sportove. U igricama ništa ne naučim, ali s loptom sam naučio da se trebamo igrati jer nas to uči da je igra poučna za druženje, fair igru i stjecanje prijatelja. Zgoda s loptom je sljedeća: kada sam išao braniti gol udario sam glavom od pod, ali barem sam obranio. Slobodno vrijeme provedi igrom.“, dok Antonela, 3. b govori: „Igračka je moj odabir ispred mobitela. Bicikl biram zato jer ga mogu voziti i igrati puno igra, a naučila sam riječi, slova, dijeliti s drugima, fer play, druženje. Zgoda: na zabavi su bile dvije cure i jednoj je upao mobitel, ali sva sreća da je vrijeme bilo sunčano jer joj mobitel nije bio vodootporan i onda su se sjetili da mobitel ima lokaciju i tako su ga našli.

Svoje vrijeme možeš posvetiti vožnji bicikla.“ Martina, 3. b iznosi mišljenje: „Više se igram igračkama jer je zabavnije od mobitela. Najdraže su mi igračke bicikla i društvene igre zato što biciklu mogu voziti, a društvene igre mogu igrati sa sestrama.

U slobodno vrijeme idem u park i ponijela sam bicikl. „Patricia, 3. b, je rekla: „Radije igračkom jer je dosadno na mobitelu. Najdraža mi je moja lisica jer sam išla s lisicom u Zagreb, Split, kino, itd. i jer je slatka. Naučila sam da je igra bolja od mobitela, da je igra radost, veselje, sreća. Zgoda: jednom kad smo išli u Grad ja sam nosila igračku, bila je mačka i išli smo gdje se kupuju satovi i ja sam sjela i mačku sam stavila isto i išli smo u trgovinu i meni je mačka ostala. I dan danas je nemam. U slobodno vrijeme više volim biti vani, nego biti na mobitelu i s igračkom.“ Vita, 3. b, tvrdi: „Radije bih se igrala igračkom. Najdraža igračka mi je barbika jer je mogu presvlačiti i prođe dosta vremena u igri. Vrijeme provedeno na mobitelu nije poučno, ali imaju neke poučne igrice kao na primjer: matematika, pomaganje životinjama.

Smatram da je vrijeme provedeno s igračkama poučno zato što smo još djeca i učimo i razvijamo se. Zgoda: kod mene je bio moj rođak koji ima 1. godinu i njegova sestra mu je dala igračku Kena i on mu je malo rasparao odjeću. Moja poruka: slobodno vrijeme treba provesti vani igrajući se s nekim ili sam.“ Karla, 3. b potvrđuje: „Igram se više igračkama, manje mobitelom. Najdraža igračka su mi lol lutkice zato što im mogu praviti frizure i presvlačit ih.

Naučila sam na mobitelu sa 4. godine neke riječi na engleskome, a to su: white, lol, orange. Igrajući sam naučila da trebam dijeliti, biti dobra, zato jer ako se tako ne budem ponašala prema drugima biti će tužni. Zgoda: Jednom smo se vraćali iz Osijeka u Slavoniji. Ja i moja sestra smo se igrale lol i ja gledam gdje je suknja te cure i kad smo došli u Slavoniju vidjeli smo da je bila svo vrijeme na toj lutkici.“ Teo, 3. b poručuje: „Ja se više igram s bratom i sestrom vani. Najviše se ljujam na ljujački. Nisam ništa naučio na mobitelu. Igrajući sam naučio više dječjih igara, stekao novih prijatelja.“ Marko, 3. b, konstatira: „Igram se više mobitelom, nego igračkama.

Najdraža igrice mi je brawl stars, zato jer se tu zabavljam, dobivam nove brawlere i aktivira star dropove. Volim mobitel zato jer sam naučio igrati, naučio sam pobjeđivati. Zgoda: Pao mi je mobitel jedno 50 puta otkad sam ga dobio. Slobodno vrijeme je vrijeme zabave s mobitelom.“ Mihael, 3. b zato kaže: „Rađe se igram igračkama, nego s mobitelima. Nogomet jer dobar, naučim nešto novo i zabavim se s prijateljima. Smatram da provedeno vrijeme na mobitelu nije poučno jer te zaboje oči kada si puno na njemu. Ujedno poučno je igrati se vani jer naučim više o onome što nas okružuje.

Zgoda s mobitelom je da mi padne na pod i polomi se. Moja poruka: kad dođeš doma počni učiti od najtežega do najlakšega da ako pogriješiš nauči iz pogreške.“ Antonio 3. b. je izjavio: „Najviše se igram loptom vani. Moja najdraža igračka je lopta, travnjak i gol. Ako smo na mobitelu možemo naučiti samo ludosti. Igrajući nogomet naučio sam kako se treba dijeliti među prijateljima, družiti se i sl. Zgoda: Ja i prijatelj smo se igrali loptom i prijatelj je udario jako loptu pa je pala u draču. Pošao je po nju i vratio se s izbušenom loptom.“ Leona, 3. a je rekla: „Radije se igram na mobitelu jer nemam puno igračaka. Najdraža igrice mi je Roblox, zato jer imam puno prijatelja na toj igrici.

Naučila sam kako biti dobra prijateljica. Jedan dan mi je mobitel pao, radio je, ali se malo pokvario. Nekoliko dana kasnije se pokvario, ali sam dobila novi, godinu dana kasnije i on se pokvario, pa sam dobila još jedan. Ali se stari popravio, sada imam 2 mobitela.“ Dok Andrija, 3. a izabire: „Igračka je moj izbor. Najdraže igračke su mi LEGO kockice zato jer volim slagati nešto. Da. U slobodno vrijeme igrajte se s prijateljima.“ Petar, 3. a poručuje: „Volim i igračke i mobitel, ipak su mi najdraži legići. Na mobitelu možeš saznati puno o svemiru, matematici i životinjama.

Slobodno vrijeme provedite u prirodi, moja je poruka. „Ante, 3. a konstatira: „Treniram nogomet, košarku, plivanje. Lopta mi je najdraža jer imam sve sportove s njom. Nemam mobitel. Nemam zgodu. Budite puno na svježem zraku.“ Petra, 3. a izjavljuje: „Igram se igračkom. Igrica mi je najdraža poki, a igračka medo.

Ne smijem biti na mobitelu. Trebam se malo igrati s igračkom. Igračka mi je draža od mobitela, mogu se igrati sređivanja lutki i šminkerice. Igram se, skačem, vozim se, pričam.“ Jelena, 3. a je rekla: „Radije se igram mobitelom. Najdraža mi je igrica Brawl stars. Volim se igrati i vani jer se mogu igrati s prijateljima. Ne treba se puno igrati na mobitelu, znam.“ Pavle, 3. a tvrdi: „Oba dvoje. Meni je najdraži nogomet.

Naučio sam engleski. Ja nisam ništa naučio s igračkama. Igračkom se igram. Ja provodim vrijeme učeći i na umjetnoj travi.“ Mateo, 3. a kaže: „Igram se radije mobitelom. Moja najdraža igrica je FIFA 25 zato što se radi o nogometu. Na moru, na suncu, po kiši i kad lampa.“ Marta, 3. a konstatira: „Radije se igram igračkom. Najdraža mi je Barbie lutka, jer se volim igrati s njom. Ja inače ne provodim vrijeme na mobitelu.

Smatram da je vrijeme provedeno s igračkom poučno. Kada sam bila mala izgubila sam igračku u Cavtatu, ali sam je ipak našla. Slobodno vrijeme je najbolje provesti vozeći bicikla.“ Marija, 3. a poručuje: „Igračka mi je draža. Najdraži mi je domino jer radim krugove. Jednom sam iz neke igrice naučila preurediti sobu. Razvijamo misli igrajući se igračkama. Nikad nisam imala zgodu s mobitelom ili igračkom. Radite što god možete, samo budite manje na mobitelu.“ Laura, 3. a priznaje: „Igračke su mi draže od mobitela.

Najdraže su mi barbike. S mojom najdražom igračkom mi brže prođe vrijeme. Kad sam imala 5 godina, izgubila sam svoju barbiku i tek sam je našla kad sam imala 8 godina. Slobodno vrijeme treba provesti vani. “Borna, 3. a je ustvrdio: „Igram se jednako mobitelom i igračkom. Najdraža igrica mi je FIFA 25 zato jer se u njoj radi o nogometu. Vrijeme na mobitelu nije poučno. Smatram da je vrijeme provedeno s igračkama poučno jer nisam na mobitelu. Kada mi je pukla igračka mama mi ju je zalijepila.

Slobodno vrijeme treba provoditi na zraku.“ Marko, 3. a je rekao: „Radije se igram s mobitelom. Najdraža igrica mi je Stumble guys jer se tu natječem. Vrijeme provedeno na mobitelu nije poučno. Treba se više igrati igračkama. Mojoj mami je ostao mobitel na jakoj kiši i onda sam ja to vidio i potrčao u kuću i vratio joj mobitel. Slobodno vrijeme provodim vani.“ Margarita, 3. a ističe: „Radije se igram igračkama.

Moja najdraža igračka je plišani medo. Najdraža mi je zato jer je plišana.

Vrijeme provedeno s igračkama je poučno jer sam naučila da ako se nemam ni s kim igrati imam svoje igračke. Igrala sam se sa svojim medom i pao mi je iza kauča kada sam ga izvadila bio je prašnjav. Obrisala sam ga i nastavila se igrati s njim. Mislim da u slobodno vrijeme treba se igrati s prijateljima.“

Iz analize odgovora učenika trećih razreda jasno se vidi podjela između djece koja se vole igrati klasičnim igračkama i onih koji više vremena provode na mobitelu. Jedni, poput Davida i Marte uživaju u igračkama i smatraju kako je vrijeme provedeno na mobitelu manje poučno i kreativno. Oni preferiraju aktivnosti na otvorenom poput vožnje bicikla ili igre s prijateljima. Antonela, npr. koristi svoje slobodno vrijeme za vožnju bicikla i uživa u druženju, dok Vita naglašava kako je igranje s barbicama za nju važnije od mobitela jer potiče maštovitost i učenje.

S druge strane postoji skupina djece koja se sve više okreće video igricama. Marko ističe kako mu igrice omogućuju razvoj strategije i učenje pobjeđivanja, tj. podnošenje neuspjeha. Mihael uživa biti na mobitelu i dodaje kako kroz igre razvija i stječe nova znanja. Popularne igre među djecom pokazuju povezanost s globalnim trendovima u svijetu gaminga.

Uz navedeno, neki učenici uspijevaju balansirati između igračaka i mobitela. Vole biti na mobitelu kada ne mogu biti na otvorenom prostoru i svježem zraku.

Zaključujemo kako su konavoska djeca za igračke od lopte do medića, uz prisutnu tendenciju porasta virtualne tehnologije. Klasične igračke i aktivnosti na otvorenom su pozitivan pokazatelj očuvanja djetinjstva u vremenu brzog tehnološkog napretka. U konačnici, važno je poticati ravnotežu između tehnologije i tradicionalnih igara kako bi djeca mogla razviti kreativnost, društvene vještine i zdrav način života. Izaberi svoj put.

Katarina Vulić, 6. razred

Teror sreće

Što je to teror sreće, kako da ga izbjegnemo i vratimo se u istinsku sreću? O tome smo razgovarali s učenicima škole.

U ovo vrijeme napretka tehnologije više od 3 milijarde ljudi se koristi društvenim mrežama. Kada ih koristimo moramo biti oprezni i pažljivi s objavljivanim porukama i slikama.

Što je još prisutno na društvenim mrežama? Mnogi pokazuju i hvale se obućom, odjećom, putovanjima, sve je idealno, lijepo, „fotošopirano“. Jesmo li malo zavidni? Zapravo jesmo. To je teror sreće kada se iza neke objave ne nalazi stvarnost, već idealna objava. Prividnu sreću vidimo na licima sređenih ljudi. Slave se rođendani i razne prigode, sve je blještavo i prepuno materijalnog sjaja. I tu je prisutan teror sreće - tko će više potrošiti, imati više posjetitelja - jer to nisu prijatelji.

Sreća: „Želim ti osmijeh“

Prvo ćemo komentirati najvažniji dio života, a to je sreća. Sveti Otac Papa napisao je knjigu „Želim ti osmijeh“ s ciljem povratka prave radosti, pa piše:

Nemojte zapretati snove!
Nemojte zaglušivati snove,
Dajte snovima prostora
I usudite se gledati široke obzore,
Usudite se gledati ono što vas očekuje
Imadete li hrabrosti zajedno ih graditi.“

A hrabrost i pravu sreću nalazimo u Isusu Kristu, odnosno u prijateljstvu s drugim ljudima, pogotovo najmanjim:
ne visinom, ne dušom, nego položajem, ugledom, bogatstvom.

Projekt „Sreća“

HEDONIZAM

Umjetan osmijeh je teror sreće. Zašto sve treba biti očaravajuće, zadivljujuće, fascinirajuće ili veličanstveno. I mali dar može biti važan: podijeli osmijeh s tužnim učenikom, podijeli vrijeme s usamljenim, podijeli savjet s prestrašenim. Besplatnost, zar to još postoji? Nađimo je u ljubavi, u mudrosti u lijepim riječima i sl.

Kad ostanu samo prava, bez obveza, razvija se teror sreće. Kako? U nama raste želja biti najvažniji, najljepši. Zaboravljamo da i drugi imaju svoja prava. Ako sam ja najvažniji, gdje je drugi? Ponižen, zapostavljen i slično.

Nadalje, jer si savršen, druge odbacuješ. Tako na popisu tvojih prijatelja nema bolesnih, invalida, učenika s lošim pedigreom i slično. Društvo „savršenih“ terorizira svojim visokim samopoštovanjem i nerealnom slikom o sebi. Kako se boriti protiv toga? Ostani svoj i radi na razvoju darova i sposobnosti koje imaš.

Što učenici govore o teroru sreće?

Pošli smo u osmi razred. Lucijan, 8. a izjavljuje: „Ne vjerujem da je priča na društvenim mrežama istinita zato jer danas svi mogu sve lažirati. Svi se slikaju, pokazuju lažne slike i govore neistinite priče samo kako bi dobili više pratitelja i lajkova. Slikaju se s djecom samo kako bi drugi vidjeli da su roditelji i time bi dobili više lajkova.“ Andrej, 8. a konstatira: „Ne vjerujem u Internet i te ostale medije poput Instagrama, Tik toka i to jer postoje razne aplikacije kojim se neka slika može uljepšati i tako čak uništiti nečije živote zato što neki ljudi žele biti kao ta osoba, a ne znaju da su ljepši takvi kakvi jesu.“

Jedna stvar koja mi je ostala u sjećanju je da je jedna žena kao iz dobrote kupila 200 mobitela i dijelila ih beskućnicima.“ Karmen, 8. a je rekla: „Ne vjerujem da je priča na društvenim mrežama istinita jer ljudi uređuju slike i prave se da su nešto što nisu, samo da bi dobili lajkove i preglede. Ja te priče ponekad lajkam, ali znam da nisu istinite jer ne može sve uvijek biti savršeno kao što se čini. Najnevjerovatnija priča koju sam pročitala bila je da Messi ide u Hajduk ili da dolazi veliki tsunami sutra u Hrvatsku.“ Ivano, 8. a konstatira: „Ja ne vjerujem da je istinita priča na društvenim mrežama jer većina skuplja popularnost primamljivim pričama i slikama. Ja takve priče ne lajkam i ne komentiram.

Na današnjim proslavama se konzumira sve više različitih supstanci, alkohola i drugih ovisnosti što mi se ne sviđa. Upotrebljavanje djece za preglede, lajkove ili nešto drugo ne podržavam. Smatram da djeca imaju slobodu za igru, a ne za neke druge stvari na koje su prisiljeni.“ Jelena, 8. a tvrdi: „Ne vjerujem da su priče na društvenim mrežama istine zato što ljudi uređuju slike i često se prave da su nešto što nisu samo kako bi dobili lajkove i preglede.

Ja te priče tu i tamo pogledam, ali ne vjerujem u njih puno jer znam da pola nije stvarno. Primjer: Ljudi na video snimku pomažu ljudima kojima je potrebna pomoć, a u stvarnom životu to nije istina. Neki influenseri stavljaju svoju djecu na mreže da bi dobili lajkove i preglede što je po meni nenormalno.

Također, dosta ljudi na proslavama priređuje velike zabave na kojima sve izgleda savršeno i od malih proslava rade festivale.“ Una, 8. a ponavlja: „Trebamo biti pozitivni, snažni, predstavljati se kao izuzetno hrabri, izvanredno optimistični u teškim situacijama, ali i biti drugome podrška, ali to ne znači da na društvenim mrežama trebamo stvarati najbolju sliku sebe, praviti se da smo netko tko nismo i širiti lažne informacije o nama ili drugima.

U današnje vrijeme većina ljudi to radi i ja smatram da to nije uredu. Također ljudi se trude previše oko materijalnih stvari, a zaboravljaju da to nije najvažnije. Također nije uredu koristiti djecu za lajkove na društvenim mrežama i dijeliti to s tisućama ljudi jer može biti opasno.“ Nikolina, 8. a potvrđuje: „Na društvenim mrežama svi se predstavljaju za nešto što nisu. Svi imaju „savršen život“, a u stvarnosti nije tako. Svatko je savršen na svoj način i dobro je priznati kad imamo loš dan. Mislim da je besmisleno predstavljati se lažno, **trebamo biti originali, ne kopije**, naglašavam.“

Analizom odgovora učenika vidimo kako su učenici svjesni idealne, umjetne i „fotošopirane“ poruke ili slike. Nikolina nas je dobro upozorila na kloniranje osobnosti ako „fotošopiramo“.

Zaključujemo: pitanje za sve nas - jesmo li zadovoljni tim blještavilom i hoćemo li tako pronaći prave prijatelje?! Mislim da bi se trebalo više posvetiti obitelji, prijateljima i tražiti sreću u nematerijalnim stvarima - osmijehu, zagrljaju poljupcu...

Josipa Barbir, 7. razred

Zašto ne, učitelji influencersi?

Za bolje sutra!

Vrijeme se promijenilo, budući da su mlađe, pa čak i starije generacije sve više na mobitelu. Brojne aplikacije nude pregršt sadržaja za različite dobne skupine, na kojima svi pokušavaju pronaći ono što ih zanima. Često tražeći što ih zanima svi potroše vrijeme konzumirajući usputni sadržaj koji ih odvede u smjeru koji nisu zamislili na početku svoje pretrage. Često nesvjesni izgubljenog vremena i nepotrebnosti sadržaja kojem su dali pozornost pokušavaju se vratiti na prvotnu pretragu da bi spasili smisao cijelog pokretanja aplikacije ili pretrage.

Mišljenja sam da su učitelji neka vrsta „offline“ influencersa koji svoju svrhu često efikasnije prenose na svoje učenike („followere“). Škola je kao neka vrsta korisničkog sučelja u kojem se nalaze brojne aplikacije npr. Matematika, Engleski, Tjelesni... U tim aplikacijama jedini najbitniji influenceri su naši učitelji i profesorice koji već godinama imaju „influence“ na brojne generacije sada i prije nas. Aplikacija Google već je instalirana na prvom katu kraj kabineta informatike, tu mogu pronaći informaciju među prašnjavim knjigama koje imaju miris po pravom znanju. Tad me nije strah što je susjed opet promijenio šifru za Internet, nije me briga što je slab wi-fi. Jedino me malo strah što bi knjižničarka mogla poći na bolovanje ili mijenjati nekoga učitelja na satu.

Projekt: Učitelj influencer

Možda taj učitelj dok ga knjižničarka mijenja i dok ja čekam informaciju iza zatvorenih vrata knjižnice, razmišlja o glamuroznoj karijeri influencersa. Pitam se je li taj naš profesor svjestan koliko je važan za svoje „offline“ pratitelje dok zavidno gleda druge influencersere. Shvaćam da sam od drugih influencersa na „online“ aplikacijama naučila 90% lošeg i možda 10% nečega dobrog, dok sam od „offline“ heroja naučila 100% dobra.

Karla Radoš, 7. razred

Zašto phubbing, ako smo prijatelji?

Primijetili ste nove odnose, pogotovo između mladih - tipkanje na mobitel dok razgovaraju s drugima? Što učiniti kako bi razgovarali „oči u oči“. Neverbalni govor nestaje, a važan je.

Phubbing opisuje situaciju u kojoj osoba koristi mobitel tijekom razgovora s drugom osobom, odnosno ne obraća pažnju na to što joj druga strana govori. Možemo li aktivno pratiti što nam prijatelj govori ako čujemo svaku četvrtu riječ. Na pitanja ne znamo odgovor, jer ga uopće nismo čuli.

Phabbing može utjecati na emocionalnu povezanost u prijateljstvima. Može izuzetno štetiti međuljudskim odnosima tako da počnete gubiti povjerenje u tu osobu.

Je li to ovisnost?

Postavili smo pitanje kakvu reakciju izaziva phubbing. Mislim da potiče agresivnost – na društvenim mrežama smo pročitali kako su se potukli mladi supružnici, jer je suprug stalno tipkao dok su razgovarali o važnim obiteljskim odlukama. Phabbing jest ovisnost i ignoriranje osobe u društvu, mi pričamo o nekoj temi, a takozvani prijatelj ne sluša i gleda u ekran.

Zašto phubbing u prijateljskim odnosima?

Zar nam je ovo budućnost?

Zašto je sve više phubbinga među prijateljima? Zato što smo ovisni o mobitelu. Ujedno smo se otuđili, ne vidimo u drugome osobu, već tražimo brzi, i to ugodni podražaj - rečenicu, sliku i sl. Živimo u cijeli virtualni svijet - jer sam tada važan. Svijet je postao poprište „krvoprolića“ lajkovima, a ne pravim prijateljstvom.

Phabbing se nekim osobama često događa, možda zato što nisu znali izabrati prijatelja. Mnogi smatraju kako je to iritantno jer može stvoriti osjećaj zapostavljenosti ili nevažnosti. Kada se povjeravaš ili samo razgovaraš s drugim očekuješ kako će ti posvetiti pažnju. Važno je aktivno slušati svog prijatelja, pokazati interes za njega. Važno je imati osjećaja, ili kako kaže pedagoginja empatiju. Ako prijatelji često koriste mobitel tijekom razgovora, ako se to događa često, moraš se zapitati koliko im je stalo do prijateljstva. Sve u svemu važno je komunicirati o tome kako se osjećaš.

Ako ti smeta phubbing reci prijatelju kako se osjećaš tijekom razgovora. Pokušaj, to je naš prijedlog.

Pitali smo učenike što misle o phubbingu:

- Osjećate li se zapostavljeno u razgovoru s phubbing efektom:

Iva, 5.a. je rekla: „Phabbing može izazvati osjećaj zanemarivanja. U takvim situacijama važno je komunicirati kako bi se izbjegao negativan utjecaj na druge osobe. Ako ne gledaš prijatelja u oči, ne vidiš neverbalne znakove koje ti prijatelj šalje u komunikaciji. Neverbalni znakovi su vrlo važni jer potvrđuju ili opovrgavaju verbalne odnosno riječi.“ Luka, 6. b. tvrdi: „Ne događa se često, ali mi smeta kad ja nešto govorim, a on ne čuje. Ne smatram se zapostavljenim, ali bih kada bi se phubbing ponavljao više puta.“ Andrej, 6. b. izjavljuje: „Phabbing se događa sve više i više. Najviše mi smeta što me ne sluša prijatelj još iz vrtića. Ipak ne bih prekinuo prijateljstvo zbog toga.“ Kristijan, 6. b. je rekao: „Ne događa mi se često. Jako je iritantno i smeta mi to. Neće to biti razlog prekidanja prijateljstva, ali to nije pravi prijatelj.“ Vlaho, 6. b. upućuje: „Događa mi se ponekad i malo je iritantno. Najviše mi smeta to što me prijatelj pozove da se igramo i onda predlaže da se igramo na mobitelu cijelo vrijeme.“ Josipa, 6. b. kaže: „Meni se phubbing ne događa baš često, ali kad se dogodi zna biti prilično iritantno, posebno kad ne dobijem odgovor na pitanje. Nije mi to razlog za prekidanje prijateljstva, zato što je prijateljstvo nešto najljepše.“

Što osmaši kažu o phubbingu?

Karmen, 8. a. upućuje: „To se nažalost često događa. Jako je iritantno. Smeta me kada želim nešto važno ili zabavno reći prijatelju, a on bulji samo u mobitel i ne obraća pažnju na mene. Nije za prekidanje prijateljstva, ali staviti na razmatranje da.“ Andrej, 8. a. izjavljuje: „To je jako iritantno i nepristojno, ali ne mislim da to može prekinuti prijateljstvo.“ Ana, 8. a. je rekla: „Ne događa se često, ali kad se dogodi iritantno je. Najviše mi smeta što se ponaša kao da me sluša, a ustvari ne sluša. To nije pravi prijatelj, već jednanebitna osoba u životu. Jelena, 8.b tvrdi: „To se nažalost često događa. Iritantno je i nekada se osjećam zapostavljeno u toj situaciji.“

-- Pitali smo: Što učiniti, drugo je pitanje, kako bi se prijateljstvo baziralo na obostranoj pažnji i razgovoru?

Luka: 6. b. konstatira: „Djeci sklonoj phabbingu ne bih dao mobitel.“ Andrej, 6. b. izjavljuje: „Vjerojatno bih potakao prijatelja lijepim riječima kako ne smije biti phabb.“ Kristijan, 6. b. tvrdi: „Rješenje je ugasiti mobitele.“ Vlaho, 6. b. izjavljuje: Rekao bih mu: „Ako se ne želiš družiti sa mnom, samo reci.“ Josipa, 6. b, šlag na kraju odlučno tvrdi: „Budimo više u prirodi, manje na mobitelu.“

Zaključujemo

Ako bismo bili žrtva phabbinga osjećali bismo se razočarani i povrijeđeni, jer bi nas to ponukalo da pomislimo kako nas druga osoba ne cijeni i ne pokazuje nam poštovanje. Postavimo granice o tome što je prijateljstvo, odnosno gdje počinje phubbing u odnosu dvije osobe. Želite li davati prijatelju pokazivati više pažnje budite primjer, ostavite svoj mobitel sa strane kada ste zajedno i fokusirajte se na razgovor.

Iva Salatić, 6. razred

Mali, veliki svetac

Kroz život nam prolaze mnogi ljudi,
al' samo neki ostave trag,
takav je bio jedan mali svetac
mome srcu jako drag.

Bio je nizak, al' dušom velik,
blag i tih, a svima drag,
s osmijehom toplim svakog je zvao
da Božju ljubav osjete sad.

U ispovijedi dugo sjedio je tiho,
grijehe brisao, srca čistio,
svjetlo i ljubav dijelio je svima
i mi se danas ponosimo njima.

Ako ste tužni, ako vas boli,
znajte da sveti Leopold vas voli.
On će vam pravi putokaz biti,
sreću od susreta ne morate kriti.

Mare Kapetanić, 6. a

Malo mjesto srca mog

Moje malo mjesto pod brdom
spava,
u svakoj od kuća čuva se priča
prava.
Tu svi se znaju, ruku drugom daju,
dobre misli jedni drugom šalju.

Ulice tihe, šarene cvjetne staze
sučeve zrake često nas maze.
Miriše kruh iz babine peći
A zvona s crkava ure nam žele reći.

Djeca se igraju do smiraja dana,
smijeh se čuje sa svakoga granja.
Lopta se kotrlja niz cestu, lagano,
A srce zna – ovdje je najljepše
stvarno!

Kad u grad odem pun vreve i buke
nedostaju mi mirne ulice i
prijateljske ruke.
Radujem se povratku u svoj mali raj,
u svoje selo, meni najljepši kraj.

Marta Dragun, 8. b

Molitva za obitelj

Sveti Ivane čuvaj moju mamu,
ona uvijek napravi neku dramu.

Isto tako čuvaj moga tatu
da ne izgubi život u nekom ratu.

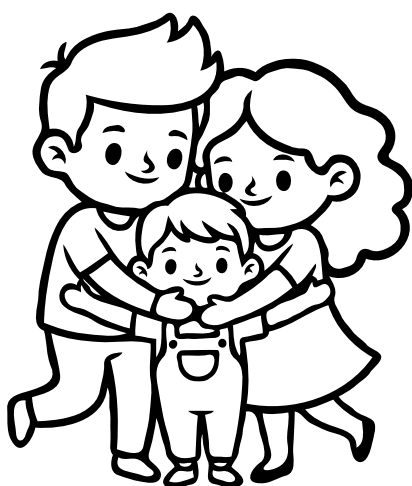
Znam da nisi imenjak mog brata
i znaš da su mu tenisice uvijek od
blata,
čuvaj i njega iako me ljuti
ja brata volim, ali o tome pred njim
šutim.

Sveti Ivane budi uz nas,
ja ću ti pjevati na sav glas.
Neka u mojoj obitelji bude zauvijek
mir,
a tata i mama neka se smiju kao
kada im je bio pir.

Mir nam je svima važan u životu,
on životu daje ljepotu,
sve brige, sve tuge uz tebe su blaže
tebi ja nikad ništa ne lažem.

Znam da si moj zaštitnik od krštenja
Zato te volim i molim za rješenja.

Ivana Klaić, 6. b

Što je ljubav?

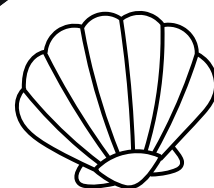
Ljubav je vatra što tiho gori,
ona živi dok srce voli.
Pruža ruku, briše tugu,
ljubav nosi sreću dugu.

Ljubav je more koje nas pljuska,
i štiti nas kao ljuska.
Ona nas zove glasom milenim,
uz nju smo otvoreni i skriveni.

Plovi kroz vrijeme, mirno i snažno,
ljubav pjeva vječno i važno.
Ako je čujemo, srce nam skače
zaboravimo kako se plače.

Možda je drugi drugačije vide,
neki se zbog nje pomalo stide.
Ponekad unese nemir u glave,
ali na kraju svi ljubav slave.

Nika Ljubić, 8. b

Tamo, srca je tamo

Želim putovati gdje sunce sja,
gdje tišina šapće, jer tišina zna
veliku tajnu srca mog,
a to je ljubav,
to je sjaj oka tvog.

Želim otići gdje nema buke,
ni teških riječi,
ni neugodne muke.
Tamo srce slobodno voli,
mir liječi i ništa ne boli.

Tamo želim putovati,
neka moji snovi postanu java,
ljubav je ono što nas pokreće,
ona nas tjera, ona nas spaja.

Lucija Trković, 8. a

Pano Sv. Vlaho

Festa sv. Vlaho

Sv.Vlaho 2024. rad učenika viših razreda
mentorica Ivana Gojavić

Poremećaji hranjenja

„Čovjek je ono što jede“

Voditeljicu Službe za promicanje zdravlja prim.dr.sc. Ankica Džono Boban, dr. med.spec. Javnog zdravstva smo pitali sljedeće:

1. Objasnite nam što su poremećaji prehrane,
2. Molimo podatke za DNŽ o broju učenika sa poremećajem hranjenja,
3. Je li mit točan: djevojke su podložnije tom problemu.

Ad 1).

Poremećaji hranjenja su ozbiljne kronične bolesti, koje narušavaju tjelesno i mentalno zdravlje te psihosocijalno funkcioniranje osobe u svakodnevnom životu. Definiraju se kao poremećaji prehrambenih navika s negativnom slikom o svom tijelu, zbog pretjerane zabrinutosti za izgled i tjelesnu težinu. Ovi poremećaji, ako se ne prepoznaju i učinkovito ne liječe, mogu se manifestirati s ozbiljnim negativnim posljedicama po tjelesno i mentalno zdravlje i povećanim rizikom za prijevremenu (ranu) smrt. Kod većine ovih poremećaja prisutan je preveliki fokus na tjelesnu težinu, oblik tijela i odabir hrane što dovodi do prehrambenih navika opasnih za zdravlje, jer značajno utječu na unos hranjivih tvari potrebnih organizmu. Posljedice mogu biti oštećenja srca, probavnog sustava, kostiju i drugo. Osim toga, poremećaji hranjenja povezani su s depresijom, anksioznošću, samoozljeđivanjem i suicidalnim mislima i ponašanjem.

Mladi su danas pod velikim utjecajem svoje sredine, posebno vršnjaka, društvenih mreža i medija, koji promoviraju različite norme i vrijednosti koje mogu snažno utjecati ali i narušiti psihofizičko zdravlje mlade osobe. Jedno od tih štetnih utjecaja je isticanje privlačnosti mršavog vitkog tijela kod djevojke odnosno ljepote mišićavog tijela kod mladića što može rezultirati stvaranjem negativne slike o vlastitom izgledu i vršnjačkim zadirkivanjem. Svaka mlada osoba želi biti prihvaćena u društvu. Međutim, ako je osoba nesigurna u sebe, niskog samopoštovanja i nezadovoljna svojim izgledom sklona je provoditi stroge dijetе kako bi smršavila. Smatra se da su poremećaji hranjenja povezani sa specifičnim obiteljskim odnosima, odgojem i traumama iz djetinjstva kao što je npr. pretjerana roditeljska kontrola nad djetetom, nedostatak roditeljske emocionalne topline, rani poremećaji u razvoju poput spolnog zlostavljanja itd.

Tri osnovna tipa poremećaja hranjenja su anoreksija nervoza, bulimija nervoza i kompulzivno prejedanje. Osim njih, postoje nespecifični poremećaji hranjenja, koji također predstavljaju ozbiljan zdravstveni problem. U te nespecifične poremećaje spadaju ortoreksija (opsjednutost zdravom i pravilnom prehranom), bigoreksija (opsjednutost mišićavim oblikom tijela) i drugi poremećaji.

Anoreksija

Osoba koje boluje od anoreksije ima iskrivljenu sliku o vlastitom tijelu (vidi sebe kao debelu osobu čak kad je i mršava), boji se debljanja, stalno broji kalorije, razmišlja što će i koliko pojesti te namjerno jede vrlo malo što za posljedicu ima gubitak tjelesne težine. Neke osobe s anoreksijom previše vježbaju kako bi smršavile, a neke koriste lijekove za mršavljenje, izbacivanje vode ili pražnjenje crijeva. Zbog gubitka tjelesne težine i nepravilne prehrane, osoba s anoreksijom je pothranjena te se javljaju zdravstvene tegobe kao što je niski krvni tlak, spori ili nepravilni otkucaji srca, osjećaj umora i slabosti, vrtoglavica, slabe kosti, odgođeni pubertet, spori rast i razvoj, nadutost ili zatvor, a kod djevojaka neredovite ili potpuni gubitak menstruacije.

Uz poremećaje raspoloženja osoba može imati emocionalne tegobe poput osjećaja usamljenosti, tuge i depresije te misli o samoozljeđivanju.

Bulimija

Osobe koje boluju od bulimije jedu puno više visokokalorične hrane (nego što im treba) u kratkom vremenu (npr. dva sata) u ponavljajućim epizodama uz gubitak kontrole tijekom jedenja. Osobe se prejedaju, nakon čega izazivaju povraćanje. Osim toga da bi izbacili iz tijela ono što su pojeli koriste različite tablete za čišćenje (laksativi, diuretici) ili intenzivno vježbaju ili poste (gladuju) kako bi spriječile debljanje. Prejedanje i čišćenje crijeva (ili kompezacijsko pražnjenje crijeva) skrivaju od drugih osoba, a javljaju se barem jednom u tri mjeseca.

Zdravstvene tegobe koje se mogu javiti kod osobe s bulimijom su: niski krvni tlak, nepravilni otkucaji srca, osjećaj umora i slabosti, vrtoglavica, krv u stolici ili povraćenom sadržaju, zubni karijes te emocionalne tegobe poput niskog samopoštovanja, depresije, problema s alkoholom ili drogama i misli o samoozljeđivanju.

Kompulzivno prejedanje

Osobe s kompulzivnim prejedanjem jedu ogromne količine hrane čak i kad nisu gladne, a zbog srama uglavnom jedu same. Imaju gubitak kontrole koliko mogu pojesti i kada stati s jedenjem nakon čega imaju osjećaj krivnje i depresivnosti zbog jela. Ne izazivaju povraćanje, ne koriste tablete za čišćenje, ne vježbaju, a osoba ne mora biti debela.

Kao posljedica prejedanja i debljine mogu se razviti šećerna bolest, povišeni krvni tlak, visoke razine masnoća u krvi, masna jetra, apneja u snu (poremećaj kada tijekom spavanja dođe do prekida disanja što rezultira nedostatkom kisika u krvi i prekidima sna). Od emocionalnih tegoba prisutno je nisko samopoštovanje, osjećaj anksioznosti ili depresije, usamljenosti i ljutnje ili neki drugi psihološki problem.

Ad 2)

Nažalost podataka o točnom broju osoba s poremećajima hranjenja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji nema, kao što ih nema ni na nacionalnoj razini. Međutim postoje procjene (temeljem istraživanja) koje govore da u Hrvatskoj ima 35 000 – 45 000 osoba s poremećajima hranjenja, većinom djevojaka i mladih žena.

Ad 3)

Iako se poremećaji hranjenja mogu javiti kod oba spola i svih dobnih skupina, najčešće se javljaju u mlađoj životnoj dobi i adolescenciji te su češći kod ženskog spola (90 % oboljelih su osobe ženskog spola). Mlade djevojke u vrijeme rasta i razvoja prolaze kroz brojne promjene, uključujući društvene standarde o ljepoti. U današnjem digitalnom dobu, pod velikim utjecajem društvenih mreža i raznih drugih medija te pod vršnjačkim pritiskom kreira se nerealna slika „ljepote“ ženskog tijela. Djevojke se u većoj mjeri bave svojim izgledom i tjelesnom težinom od mladića, zbog čega koriste različite metode za mršavljenje; od namjernog povraćanja do uzimanja različitih tableta i pretjeranog vježbanja s ciljem postizanja virtualne „ljepote“. Zbog neprepoznavanja idealizirane slike o tijelu i ljepoti, velike želje za postignućem te slike i pritiska okoline, djevojke ulaze u začarani krug gladovanja, prejedanja, povraćanja, zlouporabe tableta za mršavljenje s razvojem jednog od oblika poremećaja hranjenja.

Međunarodni dan nenasilja

Novac ne kupuje sve

Novac ne kupuje sve

(16. rujna 2024./in Misli i moli, molitve)

Kupujte sve kreme, samo ne ljepotu
Kupujte sve enciklopedije, ali ne i znanost
Kupi sve pogodnosti, ali ne i dobar mozak
Kupujte puno dobrih kreveta, ali ne i dobar san
Kupite puno ukusne hrane, ali nemate apetita
Kupite mnogo velikih zgrada, ali ne toplo ognjište
Kupite sve lijekove, ali ne i dobro zdravlje
Kupujte eliksire života, ali ne života
Kupujte umjetnička djela, ali ne i kulturu
Kupuje svu zabavu, ali ne i pravu sreću
Kupite sve razonode, ali ne i pravi mir
Kupujte zlatna raspela, ali ne Isusa Spasitelja
Kupite klupu u crkvi, ali ne nebo
Kupujte luksuznu odjeću, ali ne i pravi moral
Kupite bogate ukrase, ali ne simpatije
Kupujte luksuzne čamce, ali ne i sigurno veslanje
Kupujte hrabri sport, ali ne i poštene utrke
Kupuje se puno novca, ali ne i pravi napredak
Kupujte puno televizije i radija, ali ne i istinu
Kupite mnogo aviona, ali ne i pravu rutu
Kupujte puno novina, ali ne i pravu iskrenost

Zaključak: tko ima više, želi više imati, a istinski bogat, tko ne zna davati, nesretan je siromah.

Barcelona – Više od nogometa

Dragi članovi naše školske zajednice!

Želite li zaroniti u priču o Barceloni koja nije samo o nogometu? Ovo nije samo priča o kilometrima i kartama, već putovanje koje otvaramo za cijelu našu zajednicu. Ovo je putopis koji poziva na znatiželju i otkrivanje. Neka svaki redak vama, učenicima, bude poticaj da se odvažite, da postavljate pitanja i da shvatite da su iskustva na putovanjima važna nauka koja nas oblikuje te da cijenite vrijednost terenske nastave i putovanja. A vama, učiteljima i stručnoj službi, hvala vam na podršci koju pružate svakome tko teži znanju. Nadam se da ćete u ovom putopisu naći inspiraciju za nove projekte, teme za razgovor i potvrdu vrijednosti osobnog iskustva u obrazovanju. Sada, otvaramo prozor u svijet... krećemo! Iskustvo je najbolji udžbenik. Od 16. do 19. listopada 2025. imala sam priliku posjetiti Barcelonu, glavni grad Katalonije (regije s vlastitim jezikom i kulturom) koja diše Gaudíjevom arhitekturom.

Iako je povod putovanju bio izvorno sportski spektakl, kako kaže i naslov, ovo kratko putovanje pretvorilo se u živu, uzbudljivu nastavu. Kroz samo dva i pol dana zaronila sam u svijet različitih područja: od lekcija o suživotu tradicije i modernizma koje nam je Gaudí ostavio, preko povijesti utisnute u gotičke četvrti, pa sve do pravila španjolske gastronomije i sportskog duha. Krenimo zajedno na putovanje koje dokazuje da je učenje najbolje kada se iskusi svim osjetilima!

Čim smo sletjeli, put nas je vodio ravno u hotel NH Barcelona Constanza kako bismo se smjestili. Već putem počela sam upijati prve dojmove. Oduševila me mješavina modernog života i raskošne povijesne gotike, a pogled na uske ulice i impresivne građevine bio je prvi uvid. Nakon kratkog raspakiravanja, krenuli smo u potragu za autentičnim gastronomskim iskustvom. Večeru smo odlučili potražiti u Tapeo restoranu, smještenom u živahnom dijelu grada. Restoran se nalazi u El Born gradskoj četvrti, prepunoj uskih srednjovjekovnih ulica. To je četvrt s povijesnom gotičkom arhitekturom i bila je savršena prilika da uronimo u španjolsku tapas kulturu. Što su tapasi? Riječ je o malim, ukusnim porcijama hrane koje se dijele s prijateljima ili obitelji. Tapasi su u Španjolskoj više od jela - to je ritual druženja uz hranu. U Tapeou smo naručili raznovrsne tapase: Cheese selection, Iberian ham croquettes, Coca bread with fresh tomato and olive oil, 100% Beef Burger, Catalan cream foam, Bread butter pudding... Restoran je bio pun ljudi i bučan od razgovora, što je normalna i vesela atmosfera u tapas barovima. Uživali smo u opuštenoj atmosferi i veselom žamoru. To je bio ukusan početak naše barcelonske avanture.

Nakon dojmљive prve večeri uranjanja u tapas kulturu, drugi dan smo odlučili posvetiti prirodi i opuštanju. Krenuli smo prema Zoološkom vrtu u Barceloni, koji se nalazi u jednom od najljepših gradskih parkova, Parku Ciutadella. Ovaj zoološki vrt je pravo bogatstvo prirode: dom je za oko 300 različitih vrsta životinja, s više od 4.000 pojedinačnih životinja. Satima smo šetali prostranim stazama. Zbog bujnog zelenila, egzotičnog bilja i visokih stabala, imala sam osjećaj kao da sam uronila ravno u pravu džunglu. Nakon svih nijansi zelene, posebno su me oduševila jata predivnih ružičastih flamingosa. Njihova jarka, gotovo nestvarna boja bila je pravi vizualni odmor i podsjetnik na svu ljepotu i raznolikost prirode koju zoološki vrt nastoji očuvati.

Iako je dan bio ispunjen prirodom, nakon gotovo četiri sata hodanja morali smo nakratko opustiti umorne noge. Stoga smo se iz parka Ciutadella uputili ravno u hotel na kratki predah. Za ručak smo se odlučili za potpuno drugačiji doživljaj od večernjih tapasa. Otišli smo u veliki, neodoljivi šoping - centar L'illa Diagonal, koji se nalazio odmah pored hotela. Najviše me oduševio donji dio centra, gdje se nalazio cijeli mali gastronomski svijet. Ovdje nije riječ samo o standardnim restoranima, već o „susretu kultura na tanjuru“. Mogli smo birati između autentičnih španjolskih specijaliteta i modernih jela iz cijeloga svijeta. Barcelona nam je tako kroz hranu pokazala kako se tradicija i novi trendovi savršeno spajaju, učeći nas važnosti prihvaćanja različitosti.

Popodne nas je, međutim, odvelo u potpuno drugačiji svijet: svijet fantastične arhitekture Antonija Gaudíja. Na putu do Casa Batlló, uočila sam razvijeni sustav javnih bicikala, poznat kao Bicing. Crvena Bicing bicikla bila su posvuda, što je savršen primjer kako Barcelona promiče održivi gradski prijevoz. Ubrzo smo stigli pred Casa Batlló na slavnim Passeig de Gràcia. Ova elegantna avenija nije samo glavna šoping - ulica, već i najvažnija izložba katalonskog modernizma na otvorenom. Taj poseban stil arhitekture s kraja 19. i početka 20. stoljeća krasile su jake boje, prirodni oblici i raskošna dekoracija. Bogate su obitelji ovdje gradile svoje najraskošnije palače, natječući se za najljepši dizajn.

Putopis

Casa Batlló, koju mještani zovu i Kuća kostiju, jest djelo katalonskog arhitekta Antonija Gaudíja. Ovo arhitektonsko remek-djelo sam doživjela kao biser izvađen iz Barcelone čija unutrašnjost zaronjava posjetitelja ravno u oceanske dubine. Sve je ovdje dokaz da Gaudí nije poznao ravne linije, nego ih je izbjegavao. Svaki detalj – od nepravilnih ovalnih prozora, brojnih dekoracija, neobične terase, keramičkih mozaika do valovitog krova – priča priču iz mašte. Moj osobni pratitelj bila je mala zvučna slušalica. Na svakom katu, ona bi nježno zavibrirala u mojoj ruci, signalizirajući da je vrijeme za priču o toj magičnoj građevini. Dok sam se penjala, plavi mozaici unutrašnjosti zidova sjajili su jakim morskim sjajem, stvarajući iluziju da plivam prema gore. Fasada je izgledala živo, kao da svakog trena može promijeniti oblik, što je dokaz da arhitektura zaista može biti poezija. Iz Kuće Batlló izašla sam s osjećajem da sam posjetila čarobni muzej iz bajke, a ne tek zgradu. Ipak, čarolija Barcelone tu nije završila. Bilo je već kasno, ali ulice su bile prepune života. Passeig de Gràcia, avenija na kojoj Casa Batlló stoji, vibrirala je životom; ljudi su šetali, trgovine su treperile, a žamor stotina glasova stvarao je živahnu noćnu simfoniju. Sve je bilo tako živo. Polako smo se uputili prema hotelu, noseći sa sobom miris tople španjolske večeri i neprocjenjivi dojam toga dana.

Čim je svanulo, Barcelona je zamijenila Gaudíjevu tihi umjetnost golemom energijom koja nas je vukla prema povijesnom muzeju FC Barcelone. Sportska uzbuđenja započela su mnogo prije samog početnog zvižduka. Kako bih se pripremila za veličanstveni sportski doživljaj, dan sam posvetila povijesti kluba. Najprije sam posjetila Muzej FC Barcelona, gdje sam vidjela brojne trofeje i osjetila pravu težinu jednog od najvećih klubova svijeta. Iz Muzeja sam izašla s predivnim albumom koji čuva slike mene i moje obitelji s peharom i mnogim drugim detaljima, a taj album danas ima posebno mjesto u mojoj sobi. Nakon toliko emocija, morali smo se napuniti energijom: brzi odmor u hotelu i ručak u obližnjem restoranu. Taj kratak predah bio je ključan za prikupljanje snage, jer me čekala prava poslastica.

Vrhunac putovanja bio je utakmica Barcelona – Girona na stadionu Olímpic Lluís Companys. Iako mi je bila velika želja doživjeti atmosferu legendarnog Camp Noua, stadion na brdu Montjuïc, ponudio je spektakularan pogled na cijeli grad – savršen uvod u sportsku čaroliju. Zajedno s tisućama navijača, i ja sam pjevala himnu „Cant del Barça“ u jedan glas. Bio je to trenutak čistog zajedništva i strasti koji se ne može naučiti iz knjiga. Utakmica je završila pobjedom Barcelone 2:1, a slavlje i emocije koje su uslijedile pokazale su što znači prava sportska predanost. Nakon što se uzbuđenje s tribina sleglo, dan smo završili na mirniji način. Uputili smo se u hotel, gdje je započelo finalno pakiranje kofera. Uz razmjenu dojmova i pregledavanje suvenira, polako smo pripremili sve za polazak. Bilo je to slatko-gorko pakiranje, jer je putovanje bilo pri kraju, ali smo bili ispunjeni i zadovoljni jer je sve viđeno i doživljeno bilo iznad svih naših očekivanja. Zatim smo rano otišli na počinak, znajući da nas čeka vrlo rano ustajanje i transfer na aerodrom te polazak kući.

Barcelona nije samo točka na karti, ona je živa lekcija iz gastronomije, umjetnosti i kulture. Napuštajući ovaj čaroban grad, u glavi nosim mozaike boja iz Kuće Batlló, dok mi je na jeziku još uvijek slasni okus Katalonske krem pjene. Kroz valovite linije Gaudíja i spontanost tapea, Barcelona nam šapuće svoju tajnu: život ne treba biti savršeno ravan, već ispunjen bojom, maštom i dobrim društvom.

Mihaela Mihatović, 5. b

Pridvorje lijepo

Selo naše malo, maleno
puno radosti nam dalo.
Knez za prijestolje te izabrao,
u tebi Knežev dvor izgradio.
Franjevačka braća, uz samostan
molitvama čini te još ljepšim
a ljubav ljudi još većim.

Omiljeni Srđ i Bah tvoji su sveci
otkad postoje i naši preci.
Igra djece i složenost mladosti
odraz su tvoje radosti.
Stari su tvoji tradiciju očuvali
naraštajima mladima je predali.

Konavala srce ti činiš,
to po ljepoti svojoj vidiš.
Zvuci lijerice čuju se okolo
dok se na Urjaku pleše potkolo.

Svi će sada misliti,
da ti si selo obično,
ali ti tome nisi ništa slično.
Veoma lijepo, Pridvorje bajkovito
i svima drago i tajnovito.

Iva Kralj 7.razred

Konavle rodne

Snježnica siva gordo se diže,
pod njom je polje što plodove niže.
Stijene kraj mora vjekove broje,
tajne o vilama čuvaju svoje.

Trideset i tri naselja tu je,
gdje narod vrijedni radi i snuje.
Budućnost stvara i želi bolje,
za sebe, djecu i unuke svoje.

Rijeka se Ljuta ponekad muti
kada je kiša i jak vjetar ljuti.
Mlinice tu su k'o spomenik sad,
dozivaju prošlost, što zbila se nekad.

Konavle lijepe, moj rodni kraju,
o dolino pitoma gdje svi se znaju.
Prigrli mene u svoja skuta, povedi me,
pjesmom netaknute prirode i kamena
tvrda!

Matija Mujo 7. razred

Vjeronaučki kutak

Razgovor s Božimirom Previšićem, vjeroučiteljem i piscem

Korijeni, vjera i srce

Kroz pisanje nastojim sačuvati običaje, vjeru, jezik i način života Konavala te ih približiti mlađim naraštajima.

Želju za ovim razgovorom dobili smo nakon predstavljanja knjige za djecu Božimira Previšića *Konavle rodne, dječjem srcu gode* održane 17. listopada 2025. u Čilipima. Autor je učitelj vjeronauka u OŠ Gruda koji, iako nije rođeni Konavljjanin, Konavle nosi u srcu i riječi. Knjiga na 102 stranice „spajanjem teksta, ilustracija i fotografija priča priču o dječaku Niku koji s prijateljem Ivanom otkriva svoje rodne Konavle i njihovu burnu prošlost“.

Što Vas je inspiriralo da napišete *Konavle rodne, dječjem srcu gode*?

Inspiracija za ovu knjigu proizašla je iz mnogo toga: ljudi, mjesta, krajolika te djece... Ipak, posebna inspiracija su bili kipovi Svete Obitelji koji su stradali u Domovinskom ratu. Taj sam događaj spomenuo u proslavnom uvodu knjige, kao i na samoj promociji knjige.

Kao dijete imao sam priliku vidjeti te oštećene kipove nakon Domovinskog rata, mislim da je to bilo 1997. ili 1998. godine, i ti su me nastradali kipovi duboko dirnuli. Kasnije, kada sam bio poslan od Crkve predavati vjeronauk u Konavlima, ovdje na Grudi, svakodnevno sam prolazio pokraj njih na putu do škole i natrag. Imao sam osjećaj kao da me Gospa ponovno poziva te sam se osjetio potaknutim napisati nešto o tom događaju i o tim nastradalim kipovima koji se nalaze u crkvi svetog Nikole u Čilipima.

Kako je protekla promocija i kakve ste dojmove ponijeli?

Mnogi su istaknuli kako je promocija bila dostojanstvena i lijepa te da je vladala ugodna atmosfera.

Promocija je održana u spomenutoj crkvi u kojoj se nalaze nastradali kipovi Svete Obitelji, što joj je dalo posebnu simboliku. Sve je proteklo mirno i svečano. Na promociji su bili nazočni otac biskup Roko Glasnović, načelnik Božo Lasić, brojni prijatelji i rodbina, kao i učenici i kolege iz naše škole na Grudi, što me posebno radovalo.

Ilustracija: Marijan Fragić

Bitna Vam je lokalna baština u književnom radu?

Lokalna baština iznimno mi je važna u književnom radu jer čuva identitet, povijest i vrijednosti našega kraja. Kroz pisanje nastojim sačuvati običaje, vjeru, jezik i način života Konavala te ih približiti mlađim naraštajima. Smatram kako ono što ljudi njeguju i u što ulažu ljubav, to privlači i druge.

Konavle uistinu imaju iznimno bogatu baštinu u svakom pogledu, pa tako i u književnom, te smatram kako je važno tu vrijednost prepoznati i nastaviti je njegovati.

I Vaša knjiga doprinos je očuvanju konavoske baštine.

Autor na promociji

Nadam se. Književnost omogućava da običaji, vjerovanja, jezik i priče samog kraja ne nestanu s vremenom, nego da se prenose na mlađe naraštaje. Iako možda nije riječ o velikom doprinosu, smatram da svaki mali doprinos u tom pogledu ima vrijednost, kao mali mozaik. Sve što uložimo s ljubavlju, pridonosi našem mjestu i okolini u kojoj živimo.

Jeste li dugo prikupljali građu i pisali knjigu?

Prikupljanje građe i pisanje knjige trajalo dugo, godinu do dvije, iako se činilo kratko jer sam u tom razdoblju imao puno materijala koji je trebalo spojiti, povezati i zapisati. Posebno su me okolnosti i ljubav prema zavičaju poticali ubrzanom tijeku pisanja i realizacije knjige. Informacije su mi često dolazile brzo i u velikim količinama, pa nisam mogao odmah obuhvatiti sve.

Gdje ste ih prikupljali?

Redovito sam koristio školsku knjižnicu ovdje na Grudi i posuđivao knjige. Inspirirali su me krajolik, ljudi i njihovi životni doživljaji, osobito priče starijih naraštaja. Osim knjižnica, koristio sam i internet, a vlastito iskustvo bilo je također vrlo važno. Sve te informacije polako su se slagale u cjelinu koja je izrasla u jednu dječju knjigu.

Što za Vas osobno pristavljaju Konavle?

Konavle za mene predstavljaju dom, tradiciju i mjesto bogate kulturne i prirodne baštine. To je krajolik prelijepih brda, nizina i mora koji se skladno spajaju. Kao što sam naveo i u svojoj knjizi, Konavle su Hrvatska u malome – sa snijegom, kišom, plažama i morem. Sve to neprestano me nadahnjuje i snažno utječe na moj književni rad, jer kroz pisanje želim istaknuti ljepotu i posebnost ovog kraja.

Jeste li tijekom rada na knjizi otkrili nešto o Konavlima što Vas je posebno iznenadilo ili oduševilo?

Konavle imaju bogatu povijesnu baštinu i vrijednih materijala o svom mjestu. Iznenadilo me, ali i obradovalo, kako se pri pisanju spontano otkrivaju zanimljive poveznice. Primjerice, spomenuo sam kipove Svete Obitelji, a pritom sam primijetio kako Konavle imaju 33 naselja – baš koliko je Isus živio zemaljskim životom. Ta mala činjenica, ali dirljiva je poveznica koja me je dodatno inspirirala i pokazala koliko je ovaj kraj poseban i bajkovit.

Ovo nije Vaša prva knjiga – o čemu ste prije pisali?

Nije, prije sam pisao molitvenike, časopise, poeziju i kratke priče. Ipak, posebno me privukla, po meni, najzanimljivija i najzahtjevnija strana – pisanje priča za djecu koje se odvijaju u stvarnom vremenu i mjestu našeg kraja, a istovremeno prenose važne poruke i vrijednosti vjere.

Je li ljubav prema riječima i stvaranju otkrivena u školi?

Iskreno, nisam to otkrio u školi jer se tada nisam posebno isticao pisanjem. Međutim, ljubav prema pisanju počela je tijekom fakulteta i traje do danas. Tada sam shvatio koliko mi pisanje znači i kako mi pomaže da izrazim svoje misli, osjećaje i ideje.

Motivacija za pisanje – osobni doživljaji, ljudi, krajolik, vjera...?

Rekao bih kako me motiviraju mnoge stvari – osobni doživljaji, krajolik, ljudi, djeca. Ipak, najvažnija i najsnažnija motivacija u mom stvaranju uvijek je vjera.

Ne znam je li to uvijek dobro, ali kako kaže Isus, u svemu je potrebna *umjerenost*. Ljubav prema učiteljskom pozivu, a posebno prema vjeronauku, uistinu se odražava u mom pisanju – ponekad više, ponekad manje, ali uvijek prisutno.

Imate li već ideje za neko novo književno djelo?

Imam, ideja je mnogo, ali vremena je nekako sve manje, jer za pisanje zaista trebam mir, tišinu i dosta slobodnog vremena.

Riječ za kraj...

Za kraj, želim se zahvaliti na vašim pitanjima i ovom intervjuu. Napominjem kako ste imali dvanaest pitanja – baš kao što u mojoj knjizi spominjem dvanaest činjenica o Konavlima, te upravo kao što je i Isus imao svojih dvanaest učenika, apostola.

Želim svako dobro vama, draga djeco, i potičem vas - ne odustajete od svojih dobrih ideja. Doći će vrijeme kada ćete ih moći ostvariti. Sanjajte i gradite lijepu budućnost za svoje mjesto, obitelj i domovinu. Sretno u radu, pisanju i stvaranju!

**Školska klapa Škatulica
razveselila je prisutne**

Petra Gled, 7. razred

Vjeronaučki kutak

22.4.2025. Pismo za
Jakov stariji
Gospu

Draga Gospe
MOLIMO SE ZA
TE
MOLIMO SE I
ZA OSTALE
PONUDI MOLIM TE
PONUDI LJUDIMA
KO JIM TREBA
HVALA TI NA
KLETU
U CRKVI SV.
Nikole
HVALA NA MOJOJ
SVETOJ PRICHESTI
HVALATI
ŠTO, ČUJMS
(STITIŠ)
MOJU I SIMUJU
OBITEJ
ZAHVALJUJEM NA
MOLITVAMA KOJE
POSTOJE.

JUDA
MARIJA
BARTOLOMEJ
JAKOV
SIMON
PETER
NATEJ CARNIK
ISUS
JOSIP

22.4.2025. Matej - Corinik
Andrej
Filip

Draga Gospe!

Nadam se da ti je na reku lijpa s
Isusom i da nisi tužna zbog muke
svog sina nego da si sretna s njim.
Hvala ti što mi čuvaš obitelji i
što se ne završi i zdravi. Hvala ti
što si sretna kao u mene. Čula sam da
u crkvi u Cilipima gdje si ti i
trajno rođena obitelji dolazi puna trojica
i tamo se mole jer su i oni bili
vojvode. Hvala ti što mi pomažeš u
svaki i što mi pomažeš da dolazim
način i da dolazim pet. Molim te
pomozmi Tonki i svim ljudima koji
dolaze u reku bolaziti da mi budu
zdravi i sretni. Hvala ti što si pomogla
Tonki na spoznaji koja je jako
dobra osoba. Hvala ti za sve to
Gospe moja draga. JUDA - JUDY

Isus
Troja Petra Namiric
Jakov - stariji
Jakov - mladi
Simon Peter

Dječja pisma Gospi i Svetoj Obitelji – svjedočanstvo ljubavi i vjere

Naš djelatnik i vjeroučitelj prof. **Božimir Previšić** izdao je knjigu *Konavle rodne, dječjem srcu gode, s podnaslovom Gospa uz Konavle i tajnovitost broja 33!*. Riječ je o duboko duhovnom i emotivnom djelu koje kroz priču o dječacima Niki i Ivanu vodi čitatelja na put kroz Konavle, njihovu baštinu, vjeru i povijest. Knjiga završava slikom dječje molitve pred nastradalim kipovima Svete Obitelji – prizor koji ostaje u srcu.

Knjiga je obogaćena prekrasnim ilustracijama konavoskog slikara **Marijana Fragića**, a poseban simbol nosi broj 33, koji ove godine označava **33. obljetnicu oslobođenja Konavala**. Objavljena je uoči Dana Općine Konavle – 21. listopada 2025. godine – kao spomen i dar generacijama.

Zbog opsežnosti sadržaja, vjeroučitelj Božimir nije ih uvrstio u svoju, ranije spomenutu, knjigu. Riječ je o pismima učenika Područne škole u Pridvorju, upućenima Gospi. Iako nisu uvrštena u knjigu, ova pisma nisu zaboravljena – s ponosom ih sada donosimo u našem **Vjeronaučnom kutku**. Djeca su ih napisala nakon posjeta crkvi sv. Nikole u Čilipima, gdje su doživjela snažan duhovni trenutak. Pisma su upućena Gospi i Svetoj Obitelji, iskrena i dirljiva svjedočanstva dječje vjere i zahvalnosti

Posjet koji ostavlja trag. Dana **18. siječnja 2025.**, učenici od 1. do 4. razreda OŠ Gruda, zajedno sa svojim učiteljicama, posjetili su crkvu **sv. Nikole u Čilipima**. Dočekali su ih vjeroučitelj **Božimir Previšić** i župnik **don Josip Barišić**, koji već 23 godine djeluje u toj župi. Djeca su s oduševljenjem razgledala božićne jaslice, slušala o svetim predmetima i učenjem svjedočila važnosti svetih mjesta u našoj baštini. Posebno ih je dirnuo prikaz **kipova nastradale Svete Obitelji**, uništenim u Domovinskom ratu.

Tada su, vođeni duhom Evanđelja i riječima Isusa: **"Oprosti im, Oče, jer ne znaju što čine"**, djeca kleknula i molila – ne samo za svoje obitelji, već i za one koji su činili zlo, za hrvatske branitelje i za sve koji trpe.

Kad molitva postane pismo. Iako je prošlo nekoliko mjeseci nakon posjete, učenici **4. razreda iz Pridvorja** nisu zaboravili taj trenutak. Željeli su se ponovno vratiti Gospi i Svetoj Obitelji u Čilipe. Vjeroučitelj im je predložio da napišu **pisma-molitve**, koja će biti položena pred ranjene kipove u crkvi. Djeca su s radošću pristala – a njihova su pisma snažna svjedočanstva djetinje vjere i čiste duše.

Nikola Letunić, u svome pismu zahvaljuje se za svoju obitelj te moli Gospu neka ih i dalje čuva od svakoga zla. Mnogi se utječu Gospi ali zna Nikola kako baš pred te nastradale kipove dolaze mnogi hrvatski branitelji vapiti i moliti, pa kaže; *hvala ti što posebno pomažeš našim hrvatskim braniteljima koji su nastradali u Domovinskom ratu*. I na kraju nadodaje; *čuvaj našu obitelj i našu domovinu Hrvatsku!*

Gabriel Čeović, u svome se pismu obraća Gospi riječima; *hvala što čuvaš moju obitelj i štitiš je. Hvala za jedan tako plemeniti izlet u crkvi sv. Nikole na Čilipima. Hvala ti što sam vidio nastradale kipove Svete Obitelji pred kojima se i danas mnogi njima utječu za zdravlje, ljubav i zaštitu mnogih hrvatskih obitelji. Te kaže za kraj; i zato ti ovo pismo pišem da i nadalje pomažeš sve moje prijatelje, obitelji i domovinu, a posebno te molim da pomažeš bolesnima i siromašnima.*

Josip Letunić, obraća se Gospi s mnogo zahvale za obitelj te moleći za zdravlje svoje obitelji. No i Josip se zahvaljuje Gospi na svim hrvatskim braniteljima, a posebno moli za sve ranjene i nastradale hrvatske vojnike jer je svjestan kako je i Gospa bila 'ranjena' u Domovinskom ratu. Također moli i za svoju sestru da uspješno završi svoj započeti fakultet u Rijeci te za kraj piše; *pomozi nam da sačuvamo ovakvu ljubav jedni prema drugima kakvu sada posjedujemo u svojoj obitelji.*

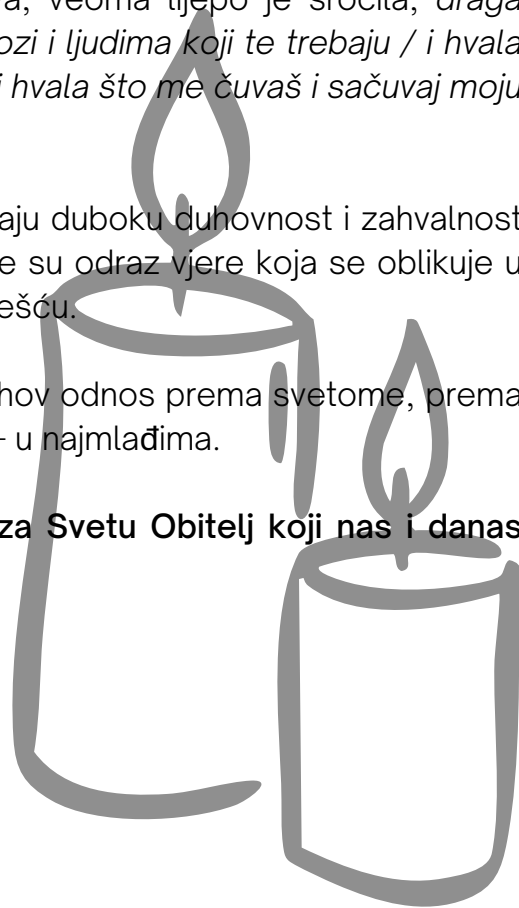
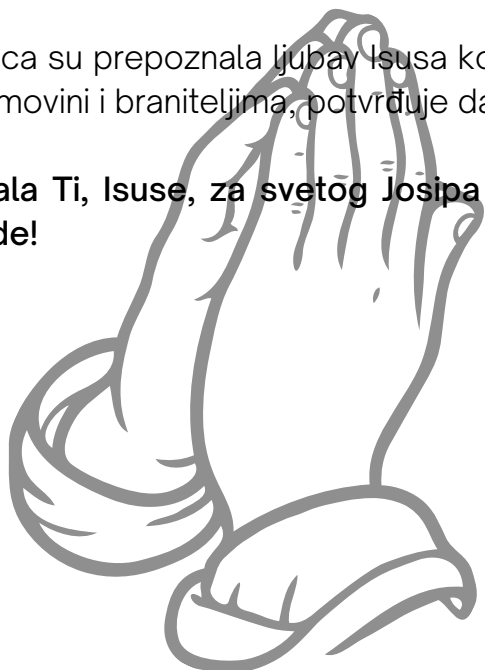
Petra Marinović, u svome pismu iskazuje Gospi mnogo zahvale za njenu i druge obitelji. Zahvaljuje Gospi što pomaže nastradalim hrvatskim braniteljima jer kako kaže i oni su bili ranjeni u Domovinskom ratu: *Čula sam da u crkvu u Čilipima gdje si ti i tvoja ranjena obitelj dolazi puno branitelja i tamo se mole jer su i oni bili ranjeni. Petra se sjetila i svoje prijateljice i kolegice iz razreda Antonije Vukić (naziva je nadimkom - Tonkom) koja se već duže vrijeme nalazi u Zagrebu na liječenju te moli za njeno ozdravljenje i brz povratak: Hvala ti što si pomogla Tonki na operaciji koja je jako dobro prošla, ali i moli Gospu za pomoć sviju koji boluju.*

Martina Kukuljica, napisala je pismo Gospi u obliku stihova, veoma lijepo je sročila; *draga Gospe molimo za se i molimo za ostale/ pomozi meni, pomozi i ljudima koji te trebaju / i hvala na posjeti crkve sv. Nikole na izletu/ hvala i na svetoj pričesti i hvala što me čuvaš i sačuvaj moju obitelj/ zahvaljujem ti na molitvama koje postoje/.*

Zaključak vjeroučitelja Božimira Previšića. Ova pisma otkrivaju duboku duhovnost i zahvalnost koju djeca nose u srcu. Njihove molitve nisu samo riječi – one su odraz vjere koja se oblikuje u školi, obitelji, ali i kroz stvarne životne susrete s vjerom i poviješću.

Djeca su prepoznala ljubav Isusa koji moli i za neprijatelje. Njihov odnos prema svetome, prema Domovini i braniteljima, potvrđuje da duh Konavala i dalje živi – u najmlađima.

Hvala Ti, Isuse, za svetog Josipa i tvoju Majku Mariju – i za Svetu Obitelj koji nas i danas vode!

Grudski trećaši i Mačak stihotvorac

U četvrtak 2.10.2025. u posjeti našoj školi bila je književnica Mirjana Mijović Kočan. Učenicima 3.a i 3.b prezentirala je zbirku pjesama Mačak stihotvorac. Tako su na zanimljiv način doznali kako nam kućni ljubimci, osobito mačke, mogu ispričati svoje priče samo ih trebamo pažljivo slušati. Učenici su doznali kako nastaju priče i pjesme koje im je književnica za vrijeme druženja i čitala. Učenici su pažljivo i sa zanimanjem upijali svaku riječ, a vrijeme je u ugodnom druženju vrlo brzo prošlo. Bilo je to jedno jako lijepo i ugodno druženje kakvih bismo voljeli imati što više.

Susret s pjesnikom Stjepom Mijovićem Kočanom

Dana 2. listopada učenici 6-ih razreda proveli su jedan zanimljiv školski sat u društvu književnika Stjepa Mijovića Kočana. Tema druženja bila je zbirka pjesama E da mi je koja se nalazi na popisu književnih djela za cjelovito čitanje u osnovnoj školi. Moderatorica susreta bila je nastavnica Paulina Kisić Pendo koja je nakon uvodnih riječi o autoru i njegovom književnom djelovanju najavljivala učenike koji su čitali odabrane pjesme. Pjesnik je pokušao svaku od dvadesetak pročitanih pjesama još malo približiti učenicima, upozorio je na važnost koju ritam ima u njegovome stvaralaštvu, kao i tematske cjeline koje su zastupljene u samoj zbirci. Također je istaknuo kako su djeca puno zahtjevnija publika od odraslih jer od pjesnika traže veću odgovornost. Cjelokupni susret prošao je u ugodnoj atmosferi, odgovoreno je na sva učenička pitanja, a do novog književnog susreta ostaje uživanje u stihovima gospodina Kočana.

Obljetnica pogibije konavoskog branitelja Ivica Rilovića

Povodom godišnjice pogibije prvog pripadnika policije koji je poginuo u Domovinskom ratu, Ivica Rilovića (1970.) na spomen obilježju u njegovu čast položen je buket cvijeća i odana dužna počast. Učenici, predstavnici od 5.-8. razreda su u pratnji socijalne pedagoginje i učiteljica, članica Društva Naša djeca Gruda, posjetili spomenik. Uz interpretaciju pjesme Ane Carević, molitvu za pokojnog Ivicu predvodio je župnik don Tihomir Šakota koji je istaknuo važnost čuvanja uspomene na sve branitelje. Ovim činom učenici OŠ Gruda su još jednom pokazali da pamte i cijene svoje heroje.

Obilježen Dječji tjedan

U tjednu od 6. do 12. listopada u našoj školi obilježen je Dječji tjedan. U suradnji s Društvom Naša djeca Gruda tijekom tjedna održano je nekoliko aktivnosti posvećenih djeci i za djecu. Tema ovogodišnjeg obilježavanja bila je Empatija – ključ međuljudskih odnosa. Na Satu razrednika učenici nižih razreda sudjelovali su u radionicama koje razvijaju i jačaju empatiju – Recept za prijateljstvo, Oko sokolovo, Vreća puna riječi, Duga poslije kiše. U danima vikenda djeca su sudjelovala u radionici pričanja bajki te izradi kućica za ptice. Najzanimljiviji dan, Dan sporta privukao je najviše djece koja su se zabavila na školskom igralištu uz različite igre i poligone. Dječjeg smijeha i veselja nije nedostajalo!

Obilježen Tjedan zdravog doručka i Svjetski dan hrane

U našoj školi protekli tjedan učenici razredne nastave raznim aktivnostima obilježili su Tjedan zdravog doručka i Svjetski dan hrane 16. listopada. Po razrednim odjelima na različite načine učenici su razgovarali, razmišljali, crtali i pjevali o zdravim namirnicama, domaćoj hrani, voću i povrću. Bogatim jesenskim plodovima koji uspijevaju u Konavlima djeca su ispunila učionice, isprobala različite vrste voća i svih proizvoda koji su neophodni za zdravi rast i razvoj svakog čovjeka.

Županijsko natjecanje u čitanju naglas

U ponedjeljak 3. studenog 2025., u Čitaonici Narodne knjižnice Grad s početkom u 17 sati održano je Županijsko natjecanje u čitanju naglas. Na natjecanju je sudjelovalo 19 učenika iz 10 županijskih osnovnih škola. Učenici su se natjecali u dvije kategorije, od 3. do 5. razreda te od 6. do 8. razreda. Našu školu predstavljale su Nikoleta Vidak, učenica trećeg razreda i mentorica Patricija Uroš Pendo te Katarina Miloglav učenica osmog razreda i mentorica Paulina Kisić Pendo.

Učenice su sebe i našu školu svojim nastupima čitalačkim talentom predstavile na najbolji mogući način. Bilo je to još jedno lijepo druženje darovite djece koje nam je potvrdilo važnost poticanja djece na čitanje naglas, poticaje na usmeno izražavanje i razvoj pozitivnog natjecateljskog duha.

Kad djeca preuzmu sudnicu

Djeca najbolje zorno uče, kažu učiteljice naše škole, Patricija Uroš Pendo i Jelena Bjelančić. I ove su godine u svoj projekt Zanimanja u zavičaju učiteljice uključile roditelje. Tako su dana 4.11.2025.god. mali trećaši posjetili Općinski sud u Dubrovniku. Predivno dočekani susreli su se sa raznim zanimanjima: sutkinja, zapisničar, pomoćnik sutkinje, sudski psiholog, ravnateljica zgrade suda, čuvari sudskih spisa, policajac na ulazu kroz čiji su rendgen prolaz morali proći i mnogi drugi. Brzo su se udomačili u sudnici te preuzeli stvar u svoje ruke. Podijelili su se u grupe. Neki su bili sudci, drugi branitelji, tužitelji, krivci, zapisničarke i svjedoci. Došli su sa 2 “izmišljena” slučaja koja je trebalo riješiti. Svaka je grupa dala svoj doprinos, a koliko je bilo realistično potvrđuje kada se učenik, kao optuženik, čekajući presudu iskreno pomolio. I tako su se mali trećaši s ove terenske nastave vratili u školu radosni i puni dojmova. Tko zna, možda baš među njima rastu budući odvjetnici, sudci, psiholozi, zapisničari...

Predavanje o zdravom načinu prehrane

U ponedjeljak, 10. studenog učenici prvog i trećeg razreda naše škole imali su zanimljivo predavanje o zdravom načinu prehrane koje je održala služba školske medicine. Tako su učenici saznali gdje se sve skrivaju kalorije i koje su namirnice koje treba izbjegavati ili jesti u ograničenim količinama. Posebno zanimljiv dio bio je kada se pomoću kocaka šećera pokazao stvarni udio šećera u pojedinim popularnim proizvodima kao što su Coca Cola, majoneza, čokolada. Saznali su od čega je napravljen popularni namaz Nutella i kako se doma može napraviti voćni jogurt bez šećera.

Učenici su dobili i domaći rad, napraviti i pojesti voćni jogurt prema predloženom receptu (jogurt, voće, med).

Učitelji osnovne škole Gruda sudjelovali na programu „HI EU – Hrvatska inicijativa za Europsku uniju u školi“

U Dubrovniku je 10. i 11. studenoga 2025. održan program stručnog usavršavanja učitelja i nastavnika „HI EU – Hrvatska inicijativa za Europsku uniju u školi“, u organizaciji Sveučilišta u Dubrovniku. Na programu je sudjelovalo šest članova Osnovne škole Gruda. Program se sastojao od niza interaktivnih radionica i predavanja usmjerenih na jačanje znanja o Europskoj uniji, njezinim institucijama, vrijednostima i obrazovnim politikama. Prvoga dana sudionici su, na engleskom jeziku, kroz dinamične prezentacije i diskusije upoznali povijesni razvoj i temeljne vrijednosti EU, institucije i procese donošenja odluka, te značaj interkulture osvijestivosti u obrazovanju. Drugoga dana, radionice su se održavale na hrvatskom jeziku i bile su usmjerene na pedagoške pristupe poučavanju europskih tema, korištenje digitalnih i gamifikacijskih materijala te razvijanje medijske pismenosti i kritičkog mišljenja kod učenika. Poseban naglasak stavljen je na razotkrivanje dezinformacija i važnost točnih informacija u obrazovanju. Ovakvi programi omogućuju učiteljima i nastavnicima da unaprijede svoje kompetencije, usvoje nove metode rada i prenesu učenicima vrijednosti tolerancije, suradnje i demokracije koje su temelj Europske unije. Sudjelovanjem u projektu HI EU naši su učitelji obogatili svoje znanje i stekli nove ideje za rad u učionici, čime pridonose razvoju škole koja potiče europske vrijednosti, suradnju i suvremene pristupe poučavanju.

Zlatna večer matematike

Održana je 2. prosinca 2025. na Pomorskom odjelu Sveučilišta u Dubrovniku u obliku zabavnog i poticajnog kviza za osmaše. Autori zadataka i organizatori kviza bili su članovi Županijskog stručnog vijeća Dubrovačko-neretvanske županije. U natjecanju je sudjelovalo ukupno 33 tročlanih timova iz osnovnih škola naše županije.

Kviz je bio osmišljen tako da potakne učenike na razmišljanje i primjenu matematičkih znanja kroz različite vrste zadataka, uključujući logičke probleme, zadatke iz geometrije i algebre te praktične primjene matematike. Natjecanje je bilo vrlo dinamično, a učenici su pokazali visoku razinu znanja i timskog rada.

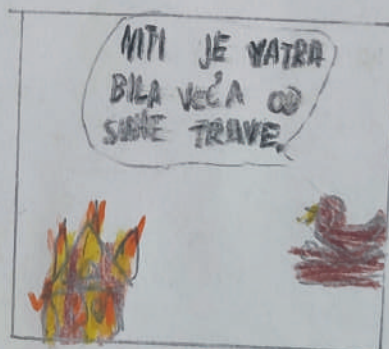
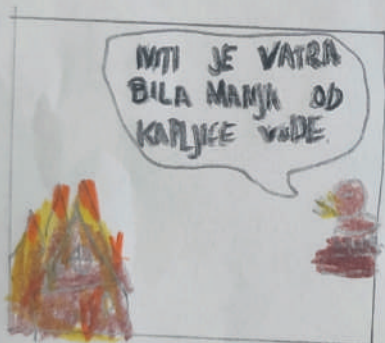
Naša škola sudjelovala je s tri tima: Faktorska braća (Luka Glavić, Matija Mujo i Matej Mršić, 8.b), Kvadratne kraljice (Marija Smišljan, Lucija Trković i Karla Kušelj, 8.a) te Nepoznanice (Iva Kralj, Viktorija Lea Čupić i Josipa Fiorović, 8.a).

Cjelokupno događanje proteklo je u izrazito poticajnoj i veseloj atmosferi. Učenici su pokazali zavidno znanje, kreativnost i timski duh. Ovakav oblik druženja s matematikom se pokazao kao izvrstan način za jačanje motivacije i pozitivnog odnosa prema učenju.

Strip i osmosmjerka

Karla Bokunica

PRIJATELJ I NEPRIJATELJ

KONAVOSKI RIJEČNIK-ANAGRAMI

Pogledaj knjigu Krešimira Veselića „Blago konavoskih riječi“

AKAIRJV _ _ _ _ _

AGBTLAUA _ _ _ _ _

IŠTBNAA _ _ _ _ _

_ _ _ _ _ NTIA

_ _ _ _ _ (IKNMOE)

_ _ _ _ _ (AKTPROE)

_ _ _ _ _ (AKCRNAIJ)

_ _ _ _ _ (NEČTAIA)

_ _ _ _ _ (PNRTUAAO)

_ _ _ _ _ (ERTZVJAEASI)

_ _ _ _ _ (AVŽAIL)

(EATNÐLU) _ _ _ _ _

(OAKTČE) _ _ _ _ _

Strip i osmosmjerka

